

1861

1961

КАЛЕНДАР

С Л О В О

1961

Дніпро

ПІДПРИЄМСТВО ДОСТАВИ ОПАЛОВОЇ ОЛИВИ
ДЛЯ ДОМАШНЬОГО ТА ІНДУСТРІАЛЬНОГО
ВЖИТКУ В ТОРОНТІ

НАПРАВА, ЧИЩЕННЯ ТА ІНСТАЛЯЦІЯ НОВИХ "ФОРНЕСІВ"
ШВИДКА І ТОЧНА ДОСТАВА ТА СОЛІДНА ОБСЛУГА
ПРОТЯГОМ 24 ГОДИН

Спеціальна допомога для українських організацій, установ
та церковних громад

DNIPRO

FUEL OIL COMPANY LTD.

608 Queen St. W. — TORONTO, Ont. — EM 6-6539

190 Bloor St. E. — OSHAWA, Ont. — RA 8-0762

КАЛЕНДАР

„СЛОВО”

НА РІК

1961

ВИДАВНИЦТВО "ВІЛЬНЕ СЛОВО"

Торонто

—

1961

—

Канада

БІБЛІОТЕКА "ВІЛЬНОГО СЛОВА" Ч. 3

**THE FREE WORD ALMANAC
OF 1961**

VOL. I

ПЕРШИЙ РІЧНИК

Printed in Canada

Basilian Press — 286 Lisgar Street — Toronto 3, Ontario — Canada

Published by the Toronto Free Press Publications Ltd.

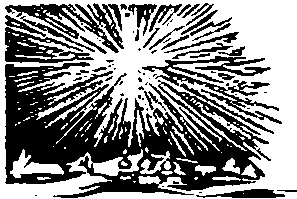
ТАРАС ГРИГОРОВИЧ ШЕВЧЕНКО

*9. III. 1814

†10. III. 1861

**І МЕНЕ В СІМ'І ВЕЛИКІЙ,
В СІМ'І ВОЛЬНІЙ, НОВІЙ,
НЕ ЗАБУДЬТЕ ПОМ'ЯНУТИ
НЕ ЗЛИМ, ТИХИМ СЛОВОМ!**

Т. Г. Шевченко

Січень - January

УКРАЇНСЬКИЙ КАЛЕНДАР

н. ст. Дні	Старого Стилю	Нового Стилю
1 19	Н Грудень 1960. Боніфатія	Н. Р. 1961. Обр. Г. Вас. Вел.
2 20	П Ігнатія священомученика	Сильвестра папи
3 21	В Юліани мучениці	Малахії прор.
4 22	С Анастасії мч.	Собор 70 Апостолів
5 23	Ч 10 мучеників у Криті	Навечір'я Богоявління
6 24	П Навечір'я Різдва. Євгенії.	Богоявління Господне
7 25	С Різдво Христове	Собор Івана Хрестителя
8 26	Н по Р. Соб. Пр. Богор. Йосифа	По Просв. Юрія і Еміліяна
9 27	П Стефана первомуч.	Полієвкта прп.
10 28	В 20.000 мч. у Нікомидії	Григорія Нисійського
11 29	С Дітей убитих у Вифлеємі	† Теодосія преп.
12 30	Ч Анисії мучениці	Татіяни мучениці
13 31	П Меланії преподобної	Єрмила й Стратоніка мч.
14 1	С Н. Р. 1961. Обр. Г., Василя В.	Отців у Синаї і Р. вбитих
15 2	Н пер. Просв. Сильвестра папи	32 по С. Павла Тив. і Івана
16 3	П Малахії пророка	Покл. оковам Ап. Петра
17 4	В Собор 70 Апостолів	† Антонія Вел. преп.
18 5	С Навечір'я Богоявл. Теопемпта	Атанасія і Кирила св.
19 6	Ч Богоявління Господне	Макарія прп.
20 7	П Собор св. Івана Хрестителя	† Євтимія Вел. прп.
21 8	С Юрія і Еміліяна прп.	Максима ісп і Неофита
22 9	Н по Просв. Полієвкта муч.	Мит. і Фар. Тимот. ап.
23 10	П Григорія Нисійського	Климентя Анк. сщмч.
24 11	В † Теодосія прп.	Ксенії прп.
25 12	С Татіяни муч.	† Григорія Богослова
26 13	Ч Єрмила і Стратоніка мч.	Ксенофонта і др.
27 14	П Отців в Синаї і Р. вбитих	† Пер. м. св. Івана Золот.
28 15	С Павла і Івана прп.	Єфрема прп.
29 16	Н Мит. і Фар. П. ок. Ап. Петра	Блуд. Сина. П. м. св. Ігн.
30 17	П † Антонія Великого	Трьох Святителів
31 18	В Атанасія і Кирила св.	Кира й Івана безсребр.

Учітєся, брати мої!
 Думайтє, читайтє,
 І чужому научайтєся, —
 Свого не цурайтєся:
 Бо хто матір забуває,
 Того Бог карає,

Чужі люди цураютьсѧ,
 В хату не пускають,
 Свої діти, — як чужії.
 І немає злomu
 На всій землі безконечній
 Веселого дому. Т. Шевченко

ІСТОРИЧНИЙ КАЛЕНДАР

1. 1. 1586. Патріярша грамота про затвердження Львівського Правосл. Братства, залож. 1463 р. 1. 1. 1647 †Петро Могила, митрополит Київський. 1. 1. 1919 Закон УНР про Автокефалію Української Православної Церкви. 1. 1. 1928. Вийшло в Празі перше число "Розбудови Нації", органу Проводу Укр. Націоналістів. 3. 1. 1919. Народня Рада ЗУНР ухвалила в Станиславо-ві прилучити Галичину до УНР. 3. 1. 1869. Народився поет Микола Чернявський. 3. 1. 1871. Народився український вчен. Агатангел Кримський. 5. 1. 1585. Закладено Ставропігійське Братство у Львові. 5. 1. 1935. Від руки ката НКВД загинув поет Олекса Влизько. 6. 1. 1742. †гетьман П. Орлик. 6. 1. 1846. У Києві засновано Кирило-Методіївське Б-во. 6. 1. 1834. Народився поет Степан Руданський. 7. 1. 1675. Запорожці під проводом Сірка, погромили турків під Січчю. 8. 1. 1953. †актор і режисер Володимир Блавацький. 11. 1. 1888. †співець Буковини Осип Юрій Федькович. 11. 1. 1916. † письменник - сатирик Лесь Мартович. 13. 1. 1906. Перший укр. щоденник у Києві "Громадська Думка". 14. 1. 1649. Тріюмфальний в'їзд	гетьмана Б. Хмельницького до Києва після перемоги над поляками. 14. 1. 1616. Засновано Київське Братство. 18. 1. 1654. Переяславська умова Богдана Хмельницького з Московщиною. 19. 1. 1944. †Полк. Роман Сущко, Кр. Командант УВО на ЗУЗ. 21. 1. 1919. Карпатська Україна схвалила прилучитися до УНРеспубліки. 22. 1. 1918. У Києві Центр. Рада проголосила ІУ Універсал про самостійну і незалежну Укр. Народню Республіку. 22. 1. 1919. Директорія УНР проголосила об'єднання всіх укр. земель. 22. 1. 1920. †письменниця Наталія Кобринська. 23. 1. 1667. Андрусівська умова. Поділ України між Польщею і Московщиною. 23. 1. 1928. У Вінніпегу створено Українську Стрілецьку Громаду. 23. 1. 1921. Від руки скритовбивця загинув композ. Микола Дмитрович Леонтович. 27. 1. 1790. Народився письменник Петро Гулак-Артемівський. 28. 1. 1920. † Письменник Панас Мирний. 28. 1. 1929. 1-ий Конгрес Укр. Націоналістів у Відні. 29. 1. 1633. † Архiepіскоп Мелетій Смотрицький. 29. 1. 1918. Бій під Крутами. 30. 1. 1111. Похід на половців.

На Новий рік прибуде дні на зячий рік.
Коли січень найгостріший, тоді роком найплідніший!

Лютий - February

УКРАЇНСЬКИЙ КАЛЕНДАР

н. ст. Дні	Старого Стилю	Нового Стилю
1 19	В Макарія Єгиптянина прп.	Трифона мч.
2 20	Ч † Євтимія Великого прп.	Стрітення Господнє
3 21	П Максима ісп. і Неофита мч.	Симеона і Анни прор.
4 22	С Тимотея ап. і Анастасія мч.	Ісидора прп.
5 23	Н Влудн. Сина. Климента свмч.	М'ясопусна. Агафії мч.
6 24	П Ксенії прп.	Вукола прп.
7 25	В † Григорія Богослова	Партенія й Луки прп.
8 26	С Ксенофонта і др. прп. ☾	Теодора Стратилата вмч.
9 27	Ч † Пер. мощів св. Івана Золот.	Никифора мч.
10 28	П Єфрема Сирійця преп.	Харалампія мч.
11 29	С Пер. моц. Ігнатія Богоносця	Власія свцм.
12 30	Н Мясоп. Трьох Святителів	Сироп. Мелетія св.
13 31	П Кира й Івана безсребр.	Мартиніяна прп.
14 1	В Лютець. Трифона мч.	† Пам. смерті св. Кирила
15 2	С Стрітення Господнє ☽	Онисима ап.
16 3	Ч Симеона й Анни пр.	Памфила мч.
17 4	П Ісидора преподобного	Теодора Т. вмч.
18 5	С Агафії мучениці	Льва пали
19 6	Н Сиропусна. Вукола прп.	1 В Посту. Архіла ап.
20 7	П Партенія прп.	Льва, сп. катанського
21 8	В Теодора Страт. вмч.	Тимотея прп., Євстахія св.
22 9	С Никифора мч. ☽	Найд. моц. мч. у Євгенії
23 10	Ч Харалампія мч.	Полікарпа сщм.
24 11	П Власія сщм.	† 1 і 2 Найд. Г. Івана Хр.
25 12	С Мелетія святителя	Тарасія св.
26 13	Н 1 В. Посту. Мартиніяна прп.	2 Посту. Порффірія св.
27 14	П † Пам'ять смерті св. Кирила	Прокопія прп. ісп.
28 15	В Онисима ап.	Василія прп. ісп.

Обніміте ж, брати мої,
 Найменшого брата, —
 Нехай мати усміхнеться,
 Заплакана мати...
 І забудеться срамотня

Давня година,
 І оживе добра слава —
 Слава України...
 Обніміте ж, брати мої,
 Молю вас, благаю!

(Посланіє)

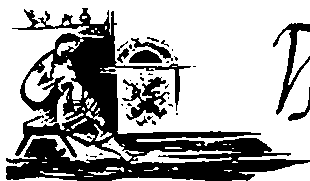

ІСТОРИЧНИЙ КАЛЕНДАР

2. 2. 1812. Народився байкар Євген Гребінка. 2. 2. 1936. † на Соловках поет Євген Плужник 3. 2. 1929. Конгрес Українських Націоналістів створив Організацію Укр. Націоналістів (ОУН). 3. 2. 1864. Народився поет-сатирик Вол. Самійленко. 4. 2. 1793. Другий поділ Польщі (Волинь і Поділля забрала Росія). 7. 2. 1933. † артист Микола Садовський. 7. 2. 1942. 1-ий Собор Єпископів УАПЦ в Пінську організує УПЦ на визволених укр землях. 8. 2. 1918. Центральні держави визнали незалежність Укр. Нар. Республіки. 8. 2. 1940. † на чужині письменник Спиридон Черкасенко. 9. 2. 1918. У Бересті представники чотирьох держав — Німеччини, Австро-угорщини, Болгарії й Туреччини підписали мирний договір з представниками Укр. Центральної Ради. Українська Нар. Республіка вперше визнана як самостійна держава важливим міжнародним актом. 9. 2. 1942. Гестапо заарештувало в Києві сотні української інтелігенції. 10. 2. 1900. Засновано з ініціативи Миколи Міхновського	першу політичну партію в Україні (РУП). 10. 2. 1918. Початок походу УСС проти большевицьких військ. 10. 2. 1852. † Микола Гоголь, автор "Тараса Бугаї". 12. 2. 1939. Перші вибори до Союму Карпатської України. 12. 2. 1871. Народився письменник Лесь Мартович. 12. 2. 1924. Поляки замучили членку УВО Ольгу Басараб. 14. 2. 1897. † Пантелеймон Куліш. 20. 2. 1054. † великий князь кнївський Ярослав Мудрий 21. 2. 1942. Німці розстріляли в Києві письменницю Олену Телігу, членку ОУН. 22. 2. 1860. Народилась артистка Марія Заньковецька. 24. 2. 1574. Вийшла в світ в Україні перша друкована книжка "Апостол". 24. 2. 1608. † князь Константин Острозький, покровитель української культури. 25. 2. 1871. Народилася поетка Леся Українка. 26. 2. 1886. Народився графік Юрій Нарбут. 26. 2. 1942. † письменник Микола Чирський. 27. 2. 1664. Поляки під Новгород-Сіверським розстріляли полковника Івана Богуна. 28. 2. 1772. Мученицька смерть митрополита Арсенія Мацієвича в Ревельському казематі.

Питається місяць лютий: "Чи ти обутий?"
 Як на Стрітення капає з стріхи,
 То не надійся з літа потіхи!

Березень — March

УКРАЇНСЬКИЙ КАЛЕНДАР

н. ст. Дні	Старого Стилю	Нового Стилю
1 16	С Памфила мч.	Євдокії прпмч.
2 17	Ч Теодора Тир. вмч. ☉	Теодота сщм.
3 18	П Льва папи	Євтропія сщм.
4 19	С Архіпа ап.	Гарасима прп.
5 20	Н 2. Посту. Льва еп катан.	3 П. Хрест. Конона мч.
6 21	П Тимотея прп. і Євстатія св.	42 мч. в Аморії
7 22	В Найд. м. мч. у Євгенії	Василія і ін. сщмч.
8 23	С Полікарпа сщм.	Теофілакта ісп.
9 24	Ч † 1 і 2 Найд. Г. Ів. Хр. ☾	† 40 Муч. у Севастії
10 25	П Тарасія св.	Кондрата й ін. мч.
11 26	С Порфірія св.	Софронія патріарха Єр.
12 27	Н 3. П. Хрест. Прокопія прп. іс.	4 Посту. Теофана ісп.
13 28	П Василія прп. ісп.	Пер. м. св. Никифора
14 1	В Березень. Євдокії	Венедикта прп.
15 2	С Теодота сщм.	Агапія й ін. мч. Поклонн.
16 3	Ч Євтропія прп. ☽	Савина і Папи
17 4	П Гарасима прп.	Олексія, чол. Божого прп.
18 5	С Конона мч.	Кирила еп.
19 6	Н 5 Посту. 42 мч. в Аморії	5 Посту. Хризанта й Дарії
20 7	П Василія й ін. сщм. у Корсуні	О. у. в об. Сави
21 8	В Теофілакта ісп.	Якова ісп.
22 9	С † 40 Муч. в Севастії. Поклонн.	Василія сщм.
23 10	Ч Кондрата й ін. мч. ☽	Нихона прпм. і ін.
24 11	П Софронія патр.	Захарії і Артемона
25 12	С Теофана ісп. і Григорія папи	Благовіщення Пр. Д. С.Л.
26 13	Н 5. Посту. Пер. м. Никифора	Цвітня. Соб. Гавриіла Ар.
27 14	П Венедикта	Матрони мч.
28 15	В Агапія й ін. мч.	Іларіона й Стефана прп.
29 16	С Савина і Папи	Марка й Кирила сщм.
30 17	Ч Олексія прп.	Вел. Четвер. Івана Ліств.
31 18	П Кирила еп.	Вел. П'ятиця. Іпатія прп.

Мені однаково, чи буду
Я жить в Україні, чи ні —
Чи хто згадає чи забуде
Мене в снігу на чужині —
Однаковісько мені!

Та не однаково мені,
Як Україну злії люди
Присплять лукаві і в огні
Її окрадену збудять —
Ох не однаково мені!

Тарас Шевченко

ІСТОРИЧНИЙ КАЛЕНДАР

1. 3. 1918. Війська Укр. Центральної Ради зайняли Київ.
2. 3. 1861. Скасовано в Україні кріпацтво.
3. 3. 1827. Народився байкар Леонід Іванович Глібів.
3. 3. 1947. † проф. Філарет Колесса, учений, композитор, етнограф.
3. 3. 1947. † поетка Уляна Кравченко.
4. 3. 1750. Кирила Розумовського обрано гетьманом
5. 3. 1950. Загинув Головний Командир УПА, ген. хор. Тарас Чупринка (Роман Шухевич).
7. 3. 1899. Народився письменник Аркадій Любченко.
7. 3. 1917. Українські полки Волинський, Преображенський та Ізмаїльський в Петербурзі.
8. 3. 1169. Суздальський князь Андрій Боголюбський зруйнував Київ.
9. 3. 1814. Народився поет Тарас Шевченко.
10. 3. 1861. † Тарас Шевченко
13. 3. 1923. † письм. Дніпрова Чайка.
14. 3. 1822. Перша вистава українською мовою в Київському театрі
14. 3. 1923. Рада Амбасадорів у Парижі віддала Зах. Україну Польщі.
15. 3. 1939. Проголошено самостійність Карпатської України.
16. 3. 1896. † письменник і композитор Петро Ніщинський.
16. 3. 1664. Розстріляно гетьмана Івана Виговського під Ольхівцем.
17. 3. 1919. Мирова конференція в Парижі признала Закарпаття ЧСР.
18. 3. 1921. Підписання Ризького договору між РСФСР і Польщею.
18. 3. 1913. У Львові основує Збори Т-ва "УСС".
19. 3. 1864. Народився митрополит Василь Липківський.
19. 3. 1895. Народився поет Максим Рильський.
19. 3. 1918. Похорон у Києві поляглих під Крутами героїв.
19. 3. 1939. Мадяри розстріляли М. Колодзінського-Гузара.
20. 3. 1917. Створено Українську Центральну Раду в Києві.
20. 3. 1632. Нар. гетьм. Ів. Мазепа.
21. 3. 1942. † Ольга Кобилянська, видатна українська письменниця.
22. 3. 1842. Народився композитор Микола Віталієвич Лисенко.
26. 3. 1908. † історик Володимир Антонович.
26. 3. 1909. † історик і композитор Микола Аркас.
31. 3. 1653. Перемога І. Богуна над поляками п/Вінницею.
31. 3. 1858. Народився письменник Адріян Кащенко.

Прийшов марець — замерз старець.
На Петра Веряга розбивають кригя.
На Олекся риба лід розбиває, пчола в поле вилітає.
Весна днем красна, а на хліб пісця.

Квічень - Аргіс

УКРАЇНСЬКИЙ КАЛЕНДАР

н. ст. Дні	Старого Стилю	Нового Стилю
1 19	С Хризанта й Дарії мч. ☺	Марії Єгипетської преп.
2 20	Н 6. П. Квітна. ОО. уб. в об. С.	Воскресіння ГНХ. Тита
3 21	П Якова ісп.	Св. Понеділок. Никити п.
4 22	В Василя сщмч.	Св. Вікторок. Йос. й Георг.
5 23	С Никона прпм. і ін.	Теодула і др. мч.
6 24	Ч Вел. Четв. Захарії й Артемона	† Пам. смерти св. Методія
7 25	П Вел. П'ят. Благов. Пр. Діви	Георгія Мел. прп.
8 26	С В. Суб. Соб. Гавр. Арх. ☾	Іродіона і ін. ап.
9 27	Н Воскресіння ГНХ.	1. Томина. Євсихія мч.
10 28	П Св. Понед. Іларіона й Стеф.	Терентія й ін мч.
11 29	В Св. Віктор. Марка й Кирила	Антипи сщм.
12 30	С Івана Ліств. прп.	Василія ісп.
13 31	Ч Іпатія прп.	Артемона сщм.
14 1	П Марії єгиптянки	Мартина папи, Антонія
15 2	С Тита прп. ☿	Аристарха й ін. ап.
16 3	Н 1. Томина. Никити прп. ісп.	2. Мирнос. Агапії мч.
17 4	П Йосифа й Георгія прп.	Симеона й Акакія прп.
18 5	В Теодула мч.	Івана прп.
19 6	С † Пам. смерти св. Методія	Івана старопечерського
20 7	Ч Георгія Мел.	Теодора Тріх.
21 8	П Іродіона й ін. ап.	Януарія й ін. сщм.
22 9	С Євсихія мч. ☽	Теодора Сик. прп.
23 10	Н 2. Мирносиць. Терентія	3. Розслабл. Георгія вмч.
24 11	П Антипи сщм.	Сави Стр. мч.
25 12	В Василя ісп.	† Марка апост. і еванг.
26 13	С Артемона сщм.	Василія сщмч.
27 14	Ч Мартина папи й Антонія мч.	Симеона сщмч.
28 15	П Аристарха й ін. апост.	Ясона й Сосипатра ап.
29 16	С Агапії, Ірини й ін. мч.	9 муч. у Кизиці
30 17	Н 3. Розслабл. Симеона і Ак. ☼	4. Самарянки. † Якова ап.

А ти моя Україно,
 Безталанна вдова —
 Я до тебе літатиму
 З хмари на розмову.
 На розмову тиху, сумну,
 На раду з тобою:

О півночі падатиму
 Чистою рососою...
 Порадимось, посумуєм,
 Поки сонце встане,
 Поки твої малі діти
 На ворога стануть... (Сон)

ІСТОРИЧНИЙ КАЛЕНДАР

1. 4. 1917. Українська Центральна Рада організувала в Києві маніфестаційний похід, оголосивши це свято "Першим Днем Свободи" України.
2. 4. 1111. Перемога над половцями під Сольницею.
7. 4. 1340. † Юрій II, останній князь у Галицькій Україні.
9. 4. 1864. Народився поет Павло Грабовський.
10. 4. 1932. Хиротонія Архимандр. Полікарпа Сікорського (пізніше Митрополита УАПЦ) на єпископа.
12. 4. 1596. Перемога Наливайка на Білому Камені.
14. 4. 1768. Повстання Гайдамаків під проводом Максима Залізняка.
15. 4. 1918. † український повістар Іван Нечуй-Левицький.
15. 4. 1893. † поет і видатний етнограф Ів. Манджура.
18. 4. 1862. Народилася поетка Ульяна Кравченко.
19. 4. 1848. Початок відродження Галицької України і засн. у Львові "Головної Руської Ради".
19. 4. 1885. † Микола Костомарів.
19. 4. 1917. Почався в Києві Всеукраїнський Національний Конгрес
20. 4. 1622. † Гетьман Петро Конашевич-Сагайдачний.
20. 4. 1922. † композитор Кирило Стеценко.
21. 4. 1785. Катерина II узаконовила кріпацький устрій в Україні.
22. 4. 1910. † Марко Кропивницький, "батько українського театру".
22. 4. 1920. Варшавський договір от. С. Петлюри.
23. 4. 1185. Похід князя Ігоря на половців.
24. 4. 1824. Народився поет Яків Щоголів.
25. 4. 1927. † письм. Марко Черемшина (Іван Семанюк).
25. 4. 1913. † письменник Михайло Коцюбинський.
26. 4. 1648. Гетьман Богдан Хмельницький здобуває твердиню Кодак.
26. 4. 1945. † гетьман Павло Скоропадський.
26. 4. 1890. Народився поет і літературознавець Микола Зеров.
27. 4. 1904. † поет Михайло Старицький.
28. 4. 1915. Бої УСС на Маківці.
28. 4. 1932. † Голояд і Пришляк, члени УВО. (Повішені поляками в Тернополі).
29. 4. 1648. Б. Хмельницького вибрани гетьманом.
29. 4. 1918. Проголошення П. Скоропадського гетьманом України. Фльота на Чорному морі підняла український прапор.

Діду, діду сій ячмінь, бо вже тій зимі амінь.

Птахи з-за моря вертають, плуги з полем розмовляють.

У великим пості не ходи у гості.

Прийде тиждень вербовий, — бери в дорогу віз дубовий.

Не доженеш і конем, що запізниш одним днем.

Хто землі дає — тому й земля дає.

Внореш мілко, а посієш рідко, то вродиться дідько.

Травень - Мау

УКРАЇНСЬКИЙ КАЛЕНДАР

н. ст. Дні	Старого Стилю	Нового Стилю
1 18	П Івана преп.	Єремії прор.
2 19	В Івана Старопеч. преп.	Атанасія Вел. патр.
3 20	С Теодора Тр.	† Теодосія Печ. прп.
4 21	Ч Януарія сщм.	Пелагії прпм.
5 22	П Теодора Сик.	Ірини мч.
6 23	С Георгія (Юрія) вмуч. (н. нед.)	Йова многострад.
7 24	Н 4. Самар. Сави Страт. мч. ☾	5. Сліпор. Явління Ч. Хр.
8 25	П † Марка ап.	Івана Богослова (на нед.)
9 26	В Василія сщм.	† Перен. мощів св. Николи
10 27	С Симеона сщм., Стеф. Волин.	† Симеона Зилота ап.
11 28	Ч Ясона й ін. Кирила Турів.	Вознесіння ГНХ. К. й Мт.
12 29	П 9 мч. у Кизиці	Єпіфанія й Германа св.
13 30	С † Якова Завед. ап.	Глікерії мч.
14 1	Н Травень. Сліп. Єремії пр. ☉	Св. Отців. Ісидора мч.
15 2	П Атанасія Вел. патр.	Пахомія В. прп.
16 3	В † Теодосія Печ. прп.	Теодора Осв. преп.
17 4	С Пелагії прпм.	Андроніка і ін. ап.
18 5	Ч Вознесіння. Ірини мч.	Теодота мч.
19 6	П Йова многострадального	Патрикія сщм.
20 7	Ч Явління Ч. Хреста	Талалея мученика
21 8	Н Св. Отців. Івана Богослова	Сошествіє св. Духа. К і Є.
22 9	П † Пер. м. св. Николая ☽	Пр. Трійці. Василіска мч.
23 10	В † Симеона Зилота ап.	Михайла ісп., Євфросинії
24 11	С † Кирила й Методія уч. слов.	Симеона прп. Никити П.
25 12	Ч Єпіфанія і Германа св.	† 3 Найд. Гол. Івана Хр.
26 13	П Глікерії мч.	Карпа ап.
27 14	С Ісидора мученика	Терапонта
28 15	Н Сошествіє св. Духа. Пахомія	Всіх Святих. Никити прп.
29 16	П Пр. Трійці. Теодора Осв. ☉	Теодосія прп.
30 17	В Андроніка ап.	Ісаакія
31 18	С Теодота мч.	Єрмія ап.

Село! — і серце одпочине...
 Село на нашій Україні —
 Неначе писанка: село
 Зеленим гаєм поросло;
 Цвітуть сади, біліють хати,
 А на горі стоять палати

Неначе диво... А кругом
 Широколисті тополі;
 А там і ліс, — і ліс, і поле,
 І сині гори за Дніпром:
 Сам Бог витас над селом!...
 (Княжна)

ІСТОРИЧНИЙ КАЛЕНДАР

2. 5. 1648. Початок повстання Богдана Хмельницького.
2. 5. 1848. У Галичині створено перше укр. політ. Т-во "Головна Руська Рада".
3. 5. 1074. Упокоєння Преп. Феодосія Печерського.
3. 5. 1924. Загинув Микола Міхновський, основоположник укр. організованого націоналізму.
5. 5. 1836. Нар. письменник і композитор Сидір Воробкевич.
6. 5. 1910. † письменник і громад. діяч Борис Грінченко.
7. 5. 1840. Народився М. Л. Кропивницький.
9. 5. 1922. † український історик і письменник Орест Левицький.
11. 5. 1907. Засновано Українське Наукове Т-во в Києві.
12. 5. 1947. VI Собор Єпископів УАПЦ у Мюнхені
13. 5. 1849. Народився письменник Панас Мирний.
13. 5. 1933. Самогубство письменника Мик. Хвильового.
14. 5. 1871. Народився письменник Василь Стефаник.
14. 5. 1856. Народився письменник Андрій Чайковський.
15. 5. 1848. У Галичині скасовано панщину.
16. 5. 1648. Перемога під Жовтими Водами.
16. 5. 1817. Народився видатний історик Микола Костомарів.
16. 5. 1851. Народився письменник і визн. етнограф Іван Манджура.
18. 5. 1917. У Києві розпочався Перший Всеукраїнський Військовий З'їзд.
18. 5. 1902. На засланні помер письменник Павло Грабовський.
2. 5. 1861. Похорон Т. Шевченка на Чернечій Горі під Каневом.
22. 5. 1920. Поляки замучили композитора Остапа Нижанківського.
23. 5. 1920. † український графік Юрій Нарбут.
23. 5. 1938. Згинув з большевицької руки в Роттердамі полк Є. Коновалець, Начальний Командант УВО та Голова Проводу Укр. Націоналістів.
24. 5. 1125. † князь Вол. Мономах.
24. 5. 1918. Представники українських партій створили Укр. Нац. Союз.
25. 5. 1926. Загинув Головний Отаман Військ УНРеспубліки Симон Петлюра.
26. 5. 1659. Перемога гетьмана Ів. Виговського над москалями під Конотопом.
28. 5. 1916. † поет Іван Франко.
30. 5. 1876. Заборона українського слова царським урядом
31. 5. 1223. Перша зустріч України з татарами в бою над річкою Калкою.

Прийшов май — сам про себе дбай.

Сухий март, мокрий май — буде хліб, як гай.

Як май без дощу, то і золотий плуг не pomoже.

Тоді просто засівається, як глухий дуб розвивається.

Весна — наш батько і мати: хто не посіє, той не буде жати!

Червень - June

УКРАЇНСЬКИЙ КАЛЕНДАР

н. ст. Дні	Старого Стилю	Нового Стилю
1 19	Ч Патрикія сщм.	Пресв. Євх. (н. н.) Юстина
2 20	П Талалея мученика	Никифора патр.
3 21	С † Константина і Єлени	Лукиліяна й ін. мч.
4 22	Н Всіх Святих. Василіска мч.	2. по Сош. Митрофана
5 23	П Михаїла ісп., Євфросинії ☿	Доротея
6 24	В Симеона прп. й Никити Пер.	Висаріона прп.
7 25	С † 3 Найд. Голови Івана Хрест.	Теодота Анк. сщм.
8 26	Ч Пр. Євхаристії (на нед.)	Теод. Стр.
9 27	П Терапонта	Пр. Серця Іс. (на нед.)
10 28	С Никити прп.	† С. В. М. Тимотея сщм.
11 29	Н 2. по Сош. Теодосії прпмч.	3 по С. † Вартол. й Варн.
12 20	П Ісаакія преподобного	Онұфрія прп.
13 31	В Єрмія ап. ☉	Акилини
14 1	С Червень. Юстина мч.	Єлисея пр., Методія патр.
15 2	Ч Никифора патр.	Амоса пр., Єроніма
16 3	П Пр. Серця Іс. (на н.) Лукіл.	Тихона
17 4	С Митрофана святителя	Мануїла і ін. мч.
18 5	Н 3. по Сош. Доротея сщм.	4 по Сош. Леонтія мч.
19 6	П Висаріона прп.	† Юди Тадея ап.
20 7	В Теодота Анкирського сщм.	Методія сщм.
21 8	С Теодора Стр. мч. ☿	Юліяна Тарсійського
22 9	Ч Кирила Александр. св.	Євсевія сщм.
23 10	П Тимотея сщм.	Агрипіни мч.
24 11	С † Вартоломея й Варнави ап.	Різдво Івана Хрестителя
25 12	Н 4. по С. Онұфрія й Петра	5 по Сош. Февронії прп.
26 13	П Акилини мч.	Давида прп.
27 14	В Єлисея пр., Методія	Самсона прп.
28 15	С Амоса прор., Єроніма прп. ☉	Пер. м. Кира й Івана
29 16	Ч Тихона св.	Петра і Павла ап.
30 17	П Мануїла мч.	Собор 12 Апостолів

Чи є що краще, лучче в світі,
Як укупі жити,
З братом добрим добро певне
Пожить, не ділити?...
Отак братів благих Своїх

Господь не забуде —
Воцариться в дому тихім,
В сім'ї тій великій,
І пошле їм добру долю
Од віка до віка.

(Псалм СXXXII)

ІСТОРИЧНИЙ КАЛЕНДАР

1. 6. 1630. "Тарасова ніч", розгром поляків.	Проводу Українських Націоналістів.
1. 6. 1933. День пам'яті замучених голодом 1933 року.	15. 6. 1775. Друге зруйнування Січі Запорізької.
2. 6. 1936. † письменник Андрій Чайковський.	15. 6. 1944. Німці закатували О. Ольжича (Олега Кандибу), заст. Голови ПУН, вченого і поета.
2. 6. 1886. Народився письменник Кость Буревій.	18. 6. 1596. Леоблинська Унія.
3. 6. 1930. †член Академії Наук П. Тутківський.	18. 6. 1709. Перше зруйнування москалями Січі
5. 6. 1648. Богдан Хмельницький розбив під Корсунем польське військо.	20. 6. 1895. † Михайло Драгоманів.
5. 6. 1708. Договір гетьмана Івана Мазепи з швед. королем Карлом XII про спільну війну з Московщиною.	20. 6. 1768. Залізник і Гонта здобули Умань.
6. 6. 1224. Татари розбили українське княже військо над Калкою.	20. 6. 1920. † графік Юрій Нарбут.
6. 6. 1927. † П. Д. Демущий, український музикант-етнограф (нар. 1860 р.).	20. 6. 1948. В Авгсбурзі створено Укр. Національну Радку.
6. 6. 1927. † Данило Щербаківський, мистецтвознавець (нар. 1877 р.).	22. 6. 1929. † Євген Чикаленко.
7. 6. 1843. † поет Маркіян Шашкевич.	22. 6. 1941. Початок советсько-німецької війни.
7. 6. 1930. † Петро Холодний, видатний маляр.	23. 6. 1870. † поет Амвросій Метлинський.
8. 6. 1652. Перемога Б. Хмельницького над поляками під Батогом.	23. 6. 1917. Перший Універсал Української Нац. Ради в Києві.
8. 6. 1919. УГА почала офензиву під Чортковом.	25. 5. 1205. В бою з поляками під Завихостом згинув ки. Роман Галицький.
9. 6. 1898. † поет Яків Щоголів.	27. 6. 1918. Загинув у Полтаві письменник Ів. Стешенко.
10. 6. 1917. 1-й Всеукраїнський Селянський З'їзд у Києві.	29. 6. 1812. Архiepіскопа Варлаама Шишацького живцем замуrowано в Новгород-Сіверському монастирі.
11. 6. 1931. † історик і політик В. Липинський.	29. 6. 1849. Народилася письменниця Олена Пчілка.
14. 6. 1891. Народився Євген Коновалець, Нач. К-нт УВО і перший голова	29. 6. 1918. † Хведір Возк, світової слави вчений антрополог.
	29. 6. 1933. Помер генерал Мирон Тарнавський, Начальний Вождь УГА.

Червень тому зелениться, хто робити не лінився.

На Зелені Свята — літо починається, а на Іллі кінчається.

До св. Духа не скидай кожуха, а по св. Дусі — ходи далі в кожусі.

Липень - July

УКРАЇНСЬКИЙ КАЛЕНДАР

н. ст. Дні	Старого Стилю	Нового Стилю
1	18 С Леонтія мученика	Косми і Дам'яна безср.
2	19 Н 5. по С. † Юди Тадея ап.	6 по Сош. † П. Ризи П. Б.
3	20 П Методія сщм.	Якинта мученика
4	21 В Юліяна Тарс. мч. ☾	Андрея Критського св.
5	25 С Євсевія сщм.	† Атанасія Атонського п.
6	23 Ч Агрипіни мч.	Сісоя Великого
7	24 П Різдво Івана Хрестителя	Томи й Акакія прп.
8	25 С Февронії прпм.	Прокопія вмч.
9	26 Н 6. по С. Давида прп.	7 по Сош. Панкратія сщм.
10	27 П Самсона прп.	† Антонія Печ. прп.
11	28 В Пер. мощ. Кира й Івана	Євфимії й Ольги кн. укр.
12	29 С Петра й Павла ап. ☽	Прокла й Іларія мч.
13	30 Ч Собор 12 Апостолів	Собор Гавріїла Арханг.
14	1 П Липень. Косми й Дам'яна	Акили ап.
15	2 С † Положення Ризи Пр. Діви	† Володимира Вел. кн. укр.
16	3 Н 7. по Сош. Якинта мч.	8 по С. Отц. 6 Соб. Атин.
17	4 П Андрія Крит. св. і Марти пр.	Марини
18	5 В † Атанасія Атонського прп.	Якинта й Еміліяна мч.
19	6 С Сісоя Великого прп.	Макрини прп., Дія прп.
20	7 Ч Томи й Акакія прп. ☾	Іллі прор. (на нед.)
21	8 П Прокопія вмч.	Симеона й Івана прп.
22	9 С Панкратія сщм.	Марії Магдал., Фоки сщм.
23	10 Н 8. по С. † Антонія печ. прп.	9 по С. Трофима й ін. мч.
24	11 П Євфимії й Ольги, укр. кн.	† Бориса й Гліба мч.
25	12 В Прокла й Іларія мч.	† Успіння св. Анни
26	13 С Собор Гавріїла Арх.	Єрмолая й ін. сщм.
27	14 Ч Акили ап. ☽	† Пантелеймона вмч.
28	15 С † Володимира Вел. укр. кн.	Калініка мч.
29	16 П Антиногена сщм.	Прохора й ін. ап.
30	17 Н 9. по С. Отців 6 Соб. Марини	10 по Сош. Сили й ін. ап.
31	18 П Якинта й Еміліяна мч.	Євдокима прав.

Оглухли не чують,
Кайданами міняються,
Правдою торгують,
І Господа зневажають!...

І ми — не ми, і я не я!
І все те бачив, все те знаю:
Нема ні пекла, ані раю,
Немає Бога, тільки я...

(Посланиє)

ІСТОРИЧНИЙ КАЛЕНДАР

1. 7. 1910. В боротьбі за український університет у Львові згинув студент Адам Коцко.
1. 7. 1918. Засновано Укр Держ. Університет у Кам'янці Подільському.
7. 7. 1709. Нещасний для України бій під Полтавою.
8. 7. 1919. В літунській катастрофі згинув полк Дмитро Вітовський, організатор зриву 1 Листопада і військ. міністер.
8. 7. 1659. Гетьман Ів. Виговський розбив москалів під Конотопом.
9. 7. 1651. Бій під Берестечком.
10. 7. 1073. Упокоєння Преп. Антонія Печерського.
11. 7. 969. Померла кн. Ольга.
15. 7. 1015. † Вел. кн. Володимир Великий.
15. 7. 1928. † Марія Грінченкова (Марія Загірна).
15. 7. 1834. Народився Анатоль Свидницький.
15. 7. 1943. Погром Гестапо УАПЦ в Луцьку.
16. 7. 1917. Проголошено II Універсал УЦРади.
17. 7. 1932. Постало в Едмонтоні Укр. Національне Об'єднання (УНО).
18. 7. 1863. Тасмний наказ Валуська цензурі не випускати друком жадної української книжки.
21. 7. 1907. В Петербурзі народилась Олена Шовгеніва (Теліга), членка ОУН, поетеса.
21. 7. 1941. † письменник Богдан Лепкий.
21. 7. 1948. Проголошено створення Укр. Нац. Ради (в Західній Німеччині).
22. 7. 1944. † співець відродження України — Олександр Олесь (Кандиба).
23. 7. 1874. Народився письменник Марко Черемшина.
26. 7. 1880. Народився письменник В. К. Винниченко.
27. 7. 1147. Клима Смолятича обрано на митрополичий престол у Києві.
27. 7. 1649. Перемога Б. Хмельницького п/Збаражем.
27. 7. 1657. † гетьман Б. Хмельницький.
27. 7. 1672. Гетьман П. Дорошенко розбив поляків к. Четвертинівки.
27. 7. 1834. Засновано Київський університет св. Володимира.
30. 7. 1649. † нак. гетьман Михайло Кричевський у бою під Лосвом.

Як до Івана просо з ложку, то буде і в ложку.

Годуй бджолу до Івана, зробить з тебе пана.

Петрівка — на хліб катівка.

Петрівка голодівка, а Спасівка — ласівка.

Улітку дощ іде не там, де ждуть, а там, де жнуть,
не там, де просять, а там, де косять!

Серпень - Август

УКРАЇНСЬКИЙ КАЛЕНДАР

н. ст. Дні	Старого Стилю	Нового Стилю
1 19	В Макрини прп.	Проісх. Ч. Хр., 7 бр. Мак. Пер. мощів св. Стефана
2 20	С Ілїї пророка (на нед.)	Ісаакія і ін. мч.
3 21	Ч Симеона й Ів. прп. ☾	7 молодців у Єфезі мч.
4 22	П Марії Магдалини	Євсигнія ісп.
5 23	С Трофима й інш. мучеників	
6 24	Н 10. по С. † Бориса й Гліба мч.	11 по Сош. Преобр. Госп. Дометія преп., Пасива мч.
7 25	П † Успіння св. Анни	Еміліяна ісп.
8 26	В Єрмолая й ін. сщм.	† Матія ап.
9 27	С † Пантелеймона вмч.	Лаврентія мч.
10 28	Ч Прохора ап.	Євпла мч.
11 29	П Калініка мученика ☽	Фотія й Анікити мч.
12 30	С Сили й ін. ап.	
13 31	Н 11 по Сош. Євдокима	12 по Сош. Максима ісп.
14 1	П Серпень. Проісх. Ч. Хреста	† Пер. м. Теод. Міхея пр.
15 2	В Пер. м. Стефана Архидияк.	Успіння Пр. Богородиці
16 3	С Ісаакія й ін. мч.	Перен. Нерукотв. Образу Мирона мч.
17 4	Ч 7 Молодців у Єфесі	Флора й Лавра мч.
18 5	П Євсигнія ісп.	Андрея Стратил. мч.
19 6	С Преображення Господи ☿	
20 7	Н 12 по Сош. Дометія прпм.	13 по Сош. Самуїла прор.
21 8	П Еміліяна ісп.	Тадєя ап., Васси мч.
22 9	В † Матія ап.	Агатоніка мч.
23 10	С Лаврентія мч.	Луца мч.
24 11	Ч Євпла мч.	Євтиха сщм.
25 12	П Фотія й Анікити ☼	Возвр. мощ. Вартоломея
26 13	С Максима ісп.	Адріяна й Наталії мч.
27 14	Н 13 по Сош. † Теодосія Печ.	14 по Сош. Пімена прп.
28 15	П Успіння Пр. Богородиці	Мойсея Мурина, Август.
29 16	В Перен. Нерукотв. Образу	Усіки. Гол. Ів. Хр. (н. нед.)
30 17	С Мирона мч.	Олександра й ін. патр.
31 18	Ч Флора й Лавра мч.	† Полож. пояса Пр. Богор.

І благає би я о смерті,
Так ти й Україна,
І Дніпро крутоберегий.

І надія, брате,
Не даєте мені Бога
О смерті благати!
(Козачковському)

ІСТОРИЧНИЙ КАЛЕНДАР

1. 8. 1913. † Леся Українка, славетна укр. поетка. 4. 8. 1687. Обрано Івана Мазепу гетьманом України. 4. 8. 1914. Засн. у Львові "Союз Визволення України". 5. 8. 1911. † письменниця Ганна Барвінок. 6. 8. 1657. † гетьман Б. Хмельницький. 8. 8. 1819. Народився письменник Пантелеймон Куліш. 8. 8. 1834. Народився поет Осип Юрій Федькович. 10. 8. 1867. Народився письменник Осип Маковей. 10. 8. 1907. † письменниця Марко Вовчок. 12. 8. 1942. † Микола Бурачек, мистець-маляр. 12. 8. 1925. † поет Володимир Самійленко. 14. 8. 988. Хрещення України-Русі 14. 8. 1581. Перша друкована Біблія церк.-слов'янською мовою ("Острозька Біблія"). 15. 8. 1628. Український Православний Собор у Києві. 15. 8. 1856. Нар. Іван Франко. 16. 8. 1649. Перемога гетьмана Б. Хмельницького під Зборовом. 17. 1245. Перемога короля Данила над мадярами. 17. 8. 1772. Прилучення Галичини до Австро-Угорщини. 18. 8. 1836. Народився письменник Олександр Кониський 20. 8. 1649. Зборівська угода геть-	мана Хмельницького з Польщею. 20. 8. 1843. † письменник Квітка-Основ'яненко. 20. 8. 1921. Помер письменник Андріян Кашенко. 20. 8. 1875. Народився артист-маляр О. Мұрашко. 21. 8. 1627. 1627. Вийшов у Києві один із перших словників укр. мови "Лексикон Памви Беринди". 21. 8. 1925. † поет і письменник Осип Маковей. 25. 8. 1698. † гетьман Петро Дорошенко в московській неволі. 27. 8. 1923. Згинула Маруся Тарасенко разом з 60 повстанцями. 28. 8. 1921. Большевики розстріляли у Києві поета Григорія Чупринку. 29. 8. 1845. Народився драматург Іван Тобілевич (Карпенко - Карий). 29. 8. 1875. Народилась письменниця Людмила Старицька-Черняхівська. 3. 8. 1673. Великий похід на Крим кошового Івана Сірка. 30. 8. 1941. Смерть членів Проводу Українських Націоналістів Ом. Сеніка-Грибівського і М. Сціборського. 31. 8. 1919. Злучені українські армії (УНР і УГА) ввійшли в Київ. 31. 8. 1945. Загинув письменник Юрій Липа.

У серпні шир мліє, а зерно зріє.

На Іллі — новий хліб на столі.

Спасівка — ласівка, а Петрівка — голодівка.

До Спасівки бджола на пана робить, а в Спасівку на себе.

Прийшов спас — держи рукавиці про запас.

Вересень — September

УКРАЇНСЬКИЙ КАЛЕНДАР

н. ст. Дні	Старого Стилю	Нового Стилю
1 19 П	Андрія Стратил.	† Поч. ц. року. Симеона Маманта мч.
2 20 С	Самуїла прор.	
3 21 Н 14 по Сош.	Тадея ап.	15 по Сош. Антима сщм. Вавили сщм., Мойсея пр. Захарії й Єлисавети Чудо св. Михаїла Арх. Созонта мч. Різдво Пресв. Богородиці Йоакима й Анни
4 22 П	Агатоніка мч.	
5 23 В	Лула ап.	
6 24 С	Євтиха сщм.	
7 25 Ч	Возвр. м. Вартоломея ап.	
8 26 П	Адріана й Наталії	
9 27 С	Пімена прп.	
10 28 Н 15 по С.	Мойсея Мур., Авг.	16 по С. Минодори й ін. Теодори прп. Автонома сщм. Віднови храму, Корнилія Воздвиження Ч. Хреста Никити вмч. Євфимії вмч.
11 29 П	Усікнов. Г. Івана Хр (на нед.)	
12 30 В	Олександра й ін. патр.	
13 31 С	†Полож. Пояса Пр. Богород.	
14 1 Ч	Вересень. † Поч. церк. року	
15 2 П	Маманта мч.	
16 3 С	Антима сщм.	
17 4 Н 16 по Сош.	Вавили сщм.	17 по С. Софії і її дітей Євменія вмч. Трофима і ін. мч. Євстахія вмч. Кондрата ап. Фоки сщм. Зачаття Івана Хрест.
18 5 П	Захарії й Єлисавети	
19 6 В	Чудо Арх. Михаїла	
20 7 С	Созонта	
21 8 Ч	Різдво Пр. Богородиці	
22 9 П	Йоакима й Анни	
23 10 С	Минодори й ін. мч.	
24 11 Н 17 по Сош.	Теодори прп.	18 по Сош. Теклі первомч Євфрозини прп. Предст. Івана Бог. (н. н.) Калистрата мч. † Харитона прп. Киріяка отшельника прп. Григорія сщм.
25 12 П	Автонома сщм.	
26 13 В	Віднова Храму. Корнилія	
27 14 С	Воздвиження Ч. Хреста	
28 15 Ч	Никити вмч.	
29 16 П	Євфимії вмч.	
30 17 С	Софії, Віри, Надії, Любови	

Подивіться на рай тихий,
На свою Україну.
Полюбіте щирим серцем
Велику руїну!... (Послання)

"Мов на небі висить
святий Київ наш великий,
святим дивом сяють
храми Божі, ніби з самим
Богом розмовляють" —
"Варнак"

ІСТОРИЧНИЙ КАЛЕНДАР

1. 9. 1722. Нар. філософ Григорій Сковорода.	16. 9. 1658. Гадяцька умова: Україна — самостійна держава в союзі з Польщею.
1. 9. 1939. Початок другої світової війни.	16. 9. 1939. Перше збройне повстання відділів УПА в м. Степань.
2. 9. 1709. † гетьман Ів. Мазепа.	18. 9. 1640. Собор у Києві приймає і одобряє "Ісповідання Православної Віри" митр. П. Могили.
4. 9. 1938. В Ужгороді заложено Українську Національну Оборону.	18. 9. 1940. † артист Саксаганський (Опанас Карпович Тобілевич).
5. 9. 1864. Народився письменник Мих. Коцюбинський.	18. 9. 1841. Народився Михайло Драгоманів.
5. 9. 911. Договір кн. Олега з греками в Царгороді.	19. 9. 1903. † буковинський поет Сидір Воробкевич.
7. 9. 1805. Народився письменник Олекса Стороженко.	21. 9. 1944. † Олександр Кошиць.
7. 9. 1921. Згинула Віра Бабенко разом з 62 повстанцями.	22. 9. 1918. Відкрито в Києві укр. університет.
9. 9. 1769. Нар. Іван Котляревський, батько нового українського письменства.	23. 9. 1648. Розгром поляків під Пилявцями.
9. 9. 1915. Перший бій УСС з москалями п/Сянками.	25. 9. 1921. Агенат на Я. Пілсудського й польського воєводу Грабовського, виконаний членом УВО Степаном Федаком (Смоком).
10. 9. 1659. Договір гетьмана Івана Виговського з Польщею в Гадячі.	29. 9. 1866. Народився славний історик Михайло Грушевський.
12. 9. 1875. Народився Олександр Кошиць, композитор і диригент.	30. 9. 1930. Смерть Юліана Головінського, Крайового Команданта УВО, з рук поль. поліції.
12. 9. 1903. У Полтаві відкрито пам'ятник Іванові Котляревському.	
14. 9. 1876. † етнограф Опанас Маркович.	
15. 9. 1907. † драматург і артист Іван Тобілевич.	

Восени і горобець багатий.

Осінь — наша мати: і жebraка нагодус.

Перша Пречиста жита засіває, а друга — поливає.

Прийшла друга Пречиста — взяла комара нечиста.

Восени: обмок як вовк, обкис як лис, а змерз як пес.

Вовк вовка боїться, а лиха людина людей боїться.

Дозвольте мені, кумцю, мою рибу на вашій олії засмажити, а я вже за те колись вам дозволю вашу солонину у моїй капусті зварити.

Циган межи двома хлібами з голоду змер: старого не стало, а нового не діждався.

Жовтень ~ October

УКРАЇНСЬКИЙ КАЛЕНДАР

н. ст. Дні	Старого Стилю	Нового Стилю
1 18 Н	18 по Сош. Євменія прп.	19 по С. Покров Пр. Бог. Кипріяна сщм.
2 19 П	19 П Трофима вмч.	Діонізія Ареоп. сщм.
3 20 В	20 В Євстахія вмч.	Єротей сщм.
4 21 С	21 С Кондрата ап.	Харитини мч.
5 22 Ч	22 Ч Фоки сщм.	† Томи ап.
6 23 П	23 П Зачаття Івана Хрестителя	Сергія й Вакха мч.
7 24 С	24 С Теклі первомуч.	
8 25 Н	19 по Сош. Євфросини	20 по С. Пелагії й Таїсії
9 26 П	Івана Богослова (на нед.)	† Якова ап.
10 27 В	Калістрата мч.	Євлампія і Євламπίї мч.
11 28 С	† Харитона прп.	Филипа ап.
12 29 Ч	Киріяка прп.	Прова і ін. мч.
13 30 П	Григорія сщм.	Карпа і ін. мч.
14 1 С	Жовтень. Покров М. Б. (н. н.)	Параскевії прп.
15 2 Н	20 по Сош. Киріяка	21 по С. Отц. 7 Соб. Євт.
16 3 П	Діонізія сщм.	Лонгіна сотн. мч.
17 4 В	Єротей сщм.	Осії пр., Андрія Крит. п.
18 5 С	Харитини мч.	† Луки ап. і єв.
19 6 Ч	† Томи ап.	Йоїла прор.
20 7 П	Сергія й Вакха мч.	Артемія вмч.
21 8 С	Пелагії й Таїсії	Іларіона В. прп.
22 9 Н	21 по Сош. † Якова ап.	22 по Сош. Аверкія св.
23 10 П	Євлампія і Євламπίї мч.	Якова ап.
24 11 В	Филипа ап.	Арети мч.
25 12 С	Прова й ін. мч.	Маркіяна й Мартирія мч.
26 13 Ч	Карпа й ін. мч.	Димитрія вмч.
27 14 П	Параскевії прп.	Нестора мч.
28 15 С	Євтимія прп.	Параскеви мч.
29 16 Н	22 по Сош. Пр. Христа Царя	23 по С. Празн. Христа Ц.
30 17 П	Осії прор.	Зиновія і Зиновії мч.
31 18 В	† Луки ап. і єв.	Стахія і ін. ап.

Не нам на прою з Тобою стати, Встане правда, встане воля
 Не нам діла Твої судить... І Тобі Одному
 Ми віруем Твоїй силі Поклоняться всі язики
 І слову живому: Во віки і віки. (Кавказ)

ІСТОРИЧНИЙ КАЛЕНДАР

1. 10. 1187. † князь Ярослав Осмомисл.
1. 10. 1665. Вибір гетьмана Петра Дорошенка.
3. 10. 1930. † письменниця Олена Пчілка.
4. 10. 1891. Народився поет Юрій Клен.
4. 10. 1930. † артистка Марія Заньвелька.
5. 10. 1657. Вибір гетьмана Івана Виговського.
5. 10. 1941. Заснувалася Українська Національна Рада в Києві.
7. 10. 1926. † В. Гнатюк, український етнограф.
7. 10. 1253. Коронація князя Данила в Дорогичині на галицького короля.
8. 10. 1942. В Почаївській Лаврі підписано акт проголошення Українських Церков Автокефальної і Автономної.
9. 10. 1596. Проголошення Церковної Унії в Бересті.
9. 10. 1917. † мистець-маляр Сергій Васильківський.
10. 10. 1893. † байкар Леонід Глібів.
11. 10. 1835. Згинув Устим Кармелюк.
12. 10. 1624. Запорозжці здобули Царгород.
13. 10. 1866. † письменник Петро Гулак-Артемівський.
14. 10. 1921. Почався в Києві перший Всеукраїнський Собор УАПЦ.
15. 10. 1943. Масові розстріли німецькою окупаційною владою укр. духовництва і православного населення.
16. 10. 1876. Народився Сергій Єфремов.
18. 10. 1918. Скликано у Львові Українську Національну Раду.
22. 10. 1898. Народився поет Дмитро Фальківський.
22. 10. 1953. † митрополит УАПЦ Полікарп Сікорський.
23. 10. 1921. Всеукраїнський Церковний Собор. Відродження УАПЦ.
26. 10. 1922. † письменник-історик Орест Левицький.
28. 10. 1894. † автор "Історії української літератури" О. Огоновський.
29. 10. 1794. † мандрівний філософ Григорій Сковорода.
30. 10. 1947. † поет Юрій Клен (проф. Освальд Бурггардт).
30. 10. 1930. В Едмонтоні вийшло перше число "Нового Шляху".

Покрова всю землю листом покрила.
Прийшла Покров — натопи хату без дров.
Прийшла друга Пречиста — взяла комара нечиста.
Хто сіє по Покрові — не буде мати що дати корові.
Де рідний край, там і під алиною рай.
До свого роду — хоч через воду.
Свій хліб краще чужого хмиша.
Своє хата, своє стріха — свій батечко, своє втіха.
Погана птиця, що в своє гніздо паскудить.

Listopad - November

УКРАЇНСЬКИЙ КАЛЕНДАР

н. ст. Дні	Старого Стилю	Нового Стилю
1 19	С Йоїла прор.	Косми й Дам'яна безср. Акиндина і ін. мч.
2 20	Ч Артемія вмч.	Акепсима і ін. мч.
3 21	П Іларіона вмч.	Йоанікія В. преп.
4 22	С Аверкія св.	
5 23	Н 23 по Сош. Якова ап.	24 по Сош. Галактіона мч. Павла св.
6 24	П Арети мч.	Ерона і ін. мч.
7 25	В Маркіяна і Мартирія	● Собор св. Михайла Арх.
8 26	С Димитрія вмч.	Онисифора мч.
9 27	Ч Нестора мч.	Ераста і ін. ап.
10 28	П Параскеви мч.	Мини, Віктора і Вінкентія
11 29	С Анастасії прпмч.	
12 30	Н 24 по Сош. Зиновія й Зиновії	25 по С. Йосафата сщм.
13 31	П Стахія і ін. ап.	† Івана Золотоустого св.
14 1	В Листопад. Косми й Дам'яна	† Филипа ап.
15 2	С Акиндина мч.	☉ Гурія і ін. мч.
16 3	Ч † Акепсими й ін. мч.	† Матея ап. і св.
17 4	П Йоанікія В. преп.	Григорія чудотворця св.
18 5	С Галактіона мч.	Платона і Романа мч.
19 6	Н 25 по Сош. Павла св.	26 по Сош. Авдія прор.
20 7	П Ерона й ін. мч.	Григорія прп., Прокла св.
21 8	В Собор Михайла Арх.	Введення у храм Пр. Діви
22 9	С Онисифора мч.	☉ Филимона й ін. ап.
23 10	Ч Ераста ап.	Амфілохія й Григорія св.
24 11	П Мини й ін. мч.	Катерини вмч.
25 12	С Йосафата сщм. (на нед.)	Климента папи Римського
26 13	Н 26 по Сош. † Івана Зол.	27 по Сош. Аліпія прп.
27 14	П † Филипа ап.	Якова перс. вмч.
28 15	В Гурія й ін. мч.	Стефана прпм.
29 16	С † Матея ап.	Парамона мч.
30 17	Ч Григорія чудотворця св.	☉ † Андрія ап.

Не вмірає душа наша,
Не вмірає воля,
І неситий не виоре

На дні моря поля,
Не скує душі живої
І слова живого...

Т. Шевченко: "Кавказ"

ІСТОРИЧНИЙ КАЛЕНДАР

1. 11. 1861. Народилася письменниця Дніпрова Чайка. 1. 11. 1889. Народився письменник Остап Вишня (Павло Губенко). 1. 11. 1918. Листопадовий зрив. Українські війська зайняли Львів. 1. 11. 1944. † у Львові митрополит Андрій Шептицький. 3. 11. 1941. Зруйновано вибухом Велику Успенську Церкву Києво-Печ. Лаври. 3-7. 11. 1927. Перша Конференція Укр. Націоналістів покликана до життя перший Провід Укр. Націоналістів з полк. Є. Коновальцем на чолі. 4. 11. 1921. 2-ий Зимовий Похід під ком. Тютюнника. 6. 11. 1912. † Микола Лисенко, музик і композитор. 6. 11. 1811. Народився поет Маркіян Шашкевич. 7. 11. 1940. В Канаді постав Комітет Українців Канади. 9. 11. 1872. Народився письменник Богдан Лепкий. 10. 11. 1708. Москалі здобули і зруйнували Батурин, тодішню стол. України. 10. 11. 1838. † Іван Котляревський. 13. 11. 1923. † письм. Іван Липа 14. 11. 1918. У Києві засн. Українську Академію Наук. 14. 11. 1918. Гетьман П. Скоропадський проголосив федерацію України з Росією. 15. 11. 1918. Початок повстання	проти гетьмана П. Скоропадського. 15. 11. 1878. Народився поет Грицько Чупринка. 15. 11. 1945. Була заснована в Авгсбурзі УВАН. 16. 11. 1863. Народилася письменниця О. Кобилянська. 17. 11. 1828. Народилася письменниця Ганна Барвінок. 19. 11. 1698. † гетьман України Петро Дорошенко. 20. 11. 1917. Третій Універсал Укр. Центральної Ради про самостійність Української Держави. 21. 11. 1921. Большевики розстріляли під Базаром 359 українських воєнків. 21. 11. 1943. Засновано в Канаді "Осередок Української Культури й Освіти". 23. 11. 1873. † укр. учений Михайло Максимович. 23. 11. 1919. † видатний критик Микола Євшан. 24. 11. 1934. † історик Михайло Грушевський. 25. 11. 1838. Нар. письменник Іван Нечуй - Левицький. 25. 11. 1901. Народився поет Михайло Орест. 29. 11. 1778. Народився Григорій Квітка-Основ'яненко. 29. 11. 1899. Народився письменник Григорій Косинка. 29. 11. 1902. † український поет-революціонер Павло Грабовський. 30. 11. 1932. † Старик і Березовський, бойовики ОУН.

Як Михайло закує, то Микола розкує.
 Як іней на Пилипа — буде овес як липа.
 Як листя на деревах змиє, зима морозами люте.
 Згода дім будус, а незгода руйнує.
 Хоч правду женуть люди, але правда завжди буде!

Грудень - December

УКРАЇНСЬКИЙ КАЛЕНДАР

н. ст. Дні	Старого Стилю	Нового Стилю
1 18 П	Платона й Романа	Наума прор.
2 19 С	Авдія прор.	Авакума прор.
3 20 Н	27 по Сош. Григорія	28 по Сош. Софонія прор.
4 21 П	Введення у храм Пр. Діви	Варвари вмч., Ів. Дамаск.
5 22 В	Филимона ап.	† Сави Осв. прп.
6 23 С	Амфілохія й Григорія св.	Св. Николая чудотворця
7 24 Ч	Катерини вмч. ☉	Амвросія св.
8 25 П	Климента папи Римського	Патапія прп.
9 26 С	Аліпія прп.	Непорочне Зач. Пр. Діви
10 27 Н	28 по Сош. Якова перс. вмч.	29 по Сош. Мини й ін. мч.
11 28 П	Стефана мч.	Даниїла Стовпника прп.
12 29 В	Парамона мч.	Спиридона прп.
13 30 С	† Андрія ап.	† Євстратія й ін. мч.
14 1 Ч	Грудень. Наума пр. ☽	Тирса й Левкія мч.
15 2 П	Авакума прор.	Єлевтерія сщм.
16 3 С	Софонія прор.	Аггея прор.
17 4 Н	29 по Сош. Варвари. Івана Д.	Праотців. Даниїла прор.
18 5 П	† Сави Осв. прп.	Севастіяна і ін. мч.
19 6 В	Николая чудотворця	Боніфатія мч.
20 7 С	Амвросія св.	Ігнатія Богонос. сщм.
21 8 Ч	Патапія прп. ☽	Юліанії мч.
22 9 П	Непорочне Зачаття Пр. Діви.	Анастасії вмч.
23 10 С	Мини й ін. мч.	10 муч. у Криті
24 11 Н	Праотців. Даниїла Стовпника	Пер. Різдв. Отц. Нав. Різд.
25 12 П	Спиридона прп.	Різдво Христове
26 13 В	† Євстратія й ін. мч.	Соб. Пр. Бог. і Йосифа О.
27 14 С	Тирса й Левкія мч.	Стефана первомч.
28 15 Ч	Єлевтерія сщм.	20,000 мч. у Нікомидії
29 16 П	Аггея прор. ☽	Дітей убитих у Вифлєсмї
30 17 С	Даниїла прор.	Анисії мч.
31 18 Н	Пер. Різд. Отців. Севастіяна	По Різдві. Меланії прп.

*Встане Україна
І розвіє тьму неволі
Світ правди засвітить,*

*І помоляться на волі
Невольничі діти!
Т. Шевченко: "Суботів"*

ІСТОРИЧНИЙ КАЛЕНДАР

1. 12. 1893. Народився письменник Микола Хвильовий. 2. 12. 1874. † письменник Олекса Петрович Стороженко. 2. 12. 1919. Початок 1-го Зимового Походу під ком. ген. Омеляновича-Павленка. 2. 12. 1938. Проголошено Карпатську Україну автономною державою. 4. 12. 1803. † на Соловецьких островах останній кошовий Запорізької Січі П. Кальнишевський. 5. 12. 1878. Народився О. Олесь. 5. 12. 1917. Відкрито у Києві Українську Академію Мистецтв. 7. 12. 1936. † Василь Стефаник. 8. 12. 1868. Засновано у Львові Т-во "Просвіта". 11. 12. 1840. Народився письменник Михайло Старицький. 11. 12. 1891. † О. Потебня, видатний укр. вчений лінгвіст. 12. 12. 1890. Народився полк. Андрій Мельник, Голова Проводу ОУН. 12. 12. 1871. † письменник Анатоль Свидницький. 12. 12. 1900. † письменник Олександр Кониський. 14. 12. 1918. Війська Директорії УНР і Січові Стрільці зайняли Київ. Скоропадський зрікся влади. 15. 12. 1848. † письменник Євген Гребінка. 15. 12. 1934. Большевицький таємний суд засудив до страти 18 українців, а між ними письменників: О. Влизька, В. Ми-	сика, Д. Фальківського, М. Терещенка, Гр. Косинку, Ів. Крушельницького, М. Лебединця, Костя Буревія, Романа Шевченка. 16. 12. 1637. Бій козаків з поляками під Кумейками. 17. 12. 1939. В копальнях Камчатки загинув поет і літературознавець М. Драй-Хмара. 18. 12. 1856. Народився артист Микола Садовський. 18. 12. 1871. Народився поет Микола Вороний. 19. 12. 1240. Татарський хан Батий зруйнував Київ і рушив на Галичину. 19. 12. 1918. Директорія УНР в'їхала до Києва — відновилася УНР. 21. 12. 1764. Москва скасувала гетьманщину. 22. 12. 1834. Народилась письменниця Марко Вовчок 22. 12. 1932. Героїчна смерть Біласа і Данилишина, членів УВО-ОУН. 23. 12. 1873. Засновано у Львові Наук. Т-во Шевченка. 24. 12. 1653. Перемога гетьмана Б. Хмельницького під Жванцем. 25. 12. 1848. У Львівському університеті засновано катедру укр. мови. 29. 12. 1724. У Петропавловській в'язниці помер наказний гетьман Павло Полуботок. 31. 12. 1637. † Павлюк, провідник козацького повстання.

Грудень землю грудить, а хату студить.
 Грудневе тепло, як мачушине добро.
 У грудні заць бідний, а повець багатий.

ЦЕРКОВНИЙ КАЛЕНДАР НА 1961 РІК

ПАСХАЛІЯ

(за старим стилем, а дати за новим)

- Ключ граничний Є.
- Вруціліто до 14 березня Д.
- Від 14 березня Є.
- Тріодь починається — 29 січня.
- Наділя м'ясопусна — 12 лютого.
- Покломи — 22 березня.
- Благовіщення — 7 квітня, в Велику П'ятницю.
- Великдень — 9 квітня.
- Вознесіння Господнє — 18 травня.
- Зіслання св. Духа — 28 травня.
- М'ясиць — 5 тижнів і 2 дні.
- Петрівки — 5 тижнів і 2 дні.

ПОСТИ

(за старим стилем, а дати за новим)

1. У Навечір'я Христового Різдва, 6. I.
2. У Навечір'я Богоявління, 18. I.
3. Сиропусний тиждень (13-19 лютого).
4. Великий Піст (20 лютого — 8 квітня включно).
5. Петрівка (5 червня — 11 липня).
6. Спасівка (14-27 серпня).
7. У день Усікновення Ч. Голови Івана Хрестителя, 11 вересня.
8. У день Воздвиження Чесного Хреста, 27 вересня.
9. Филипівка (28. XI. — 6. I.).
10. Кожної п'ятниці крім загальниць.

ЗАГАЛЬНИЦІ

1. Від Христового Різдва 7. I. до Богоявління 19. I. включно крім наведчир'я Богоявління.
2. Між неділею Митаря й Фарисея і неділею Блудного Сина (29 січня до 5 лютого).
3. Від Великодня до Томиної неділі (9-16 квітня).
5. Від Зіслання св. Духа до неділі Всіх Святих (28 травня до 4 червня).

ЗАБОРОНЕНІ ЧАСИ

для весіль і забав із музикою

1. У Филипівку (28. XI. 1960 — 6. I. 1961).
2. Від понеділка по нед. Сиропусній до Вел. Суботи включно (20. II. — 8. IV.).
3. У день Усікновення Ч. Голови Івана Хрестителя (11. IX.).
4. У день Воздвиження Ч. Хреста (27. IX.).

ПАСХАЛІЯ

(за новим стилем)

Ключ граничний (пасхальна буква) К. В пасхалії шукай її під роком 1990).

- Вруціліто (медільна буква) до 1. III. Є; від 1 березня 1961 с.
- Тріодь починається 22 січня.
- Наділя м'ясопусна — 5 лютого.
- Покломи — 15 березня.
- Благовіщення — 25 березня, в суботу 6 тижня Вел. Посту.
- Великдень — 2 квітня.
- Вознесіння Господнє — 11 травня.
- Зіслання св. Духа — 21 травня.
- М'ясиць — 6 тижнів і 1 день.
- Петрівки — 4 тижні й 3 дні.

ПОСТИ

1. У наведчир'я Христового Різдва 24. XII.
2. У наведчир'я Богоявління 5 січня в середу.
3. Сиропусний тиждень 6-13 лютого).
4. Великий Піст (14 лютого—1 квітня включно).
5. Петрівка (29 травня — 28 червня включно).
6. Спасівка (1-14 серпня).
7. У день Усікновення Ч. Голови св. Івана Хрестителя 29. VIII. у вівторок.
8. У день Воздвиження Чесного Хреста 14 вересня в четвер.
9. Филипівка (15. XI. — 24. XII).
10. Кожної п'ятниці крім загальниць.

ЗАГАЛЬНИЦІ

1. Від Христового Різдва 25. XII. до Богоявління включно, крім наведчир'я Богоявління.
2. Між неділею Митаря й Фарисея і неділею Блудного Сина (22-29 січня).
3. Від Великодня до Томиної Неділі (2-9 квітня).
4. Від Зіслання св. Духа до Неділі Всіх Святих (21-28 травня).

ЗАБОРОНЕНІ ЧАСИ

для забав і весіль із музикою й танцями

1. У Филипівку (15. XI. — 24. XII. включно).
2. Від понеділка по неділі Сиропусній до Великої Суботи включно (14. II. — 1. IV.).
3. У день Усікновення Ч. Голови Івана Хрестителя (29. VIII.).
4. У день Воздвиження Ч. Хреста (14. IX.).

ЯК ПОСТИТИ?

У Канаді на основі дотеперішньої практики й диспензи в часі посту не вільно їсти м'яса й м'ясних страв у середу й п'ятницю. В інші дні можна їсти м'ясо, тільки перед обідом і вечером треба помолитися І Отче наш і І Богородице Діво.

Також не вільно їсти м'яса в наведіть Різдва й Богоявлення і на Главосіки та Воздвиження Ч. Хреста та кожної п'ятниці в році крім загальниць.

Хто не має масла, той може вживати до страв смальцю.

Набіл і яйця можна їсти завжди, крім Великої П'ятниці.

Кожний християнин повинен уважно вислухати, як заповідають у церкві піст, загальницю чи заборонені часи, бо можуть бути проголошені інші зарядження щодо заборонених часів.

Поодинокі парохії, родини чи особи, що потребують диспензи на даний день, повинні завчасу вдатися за цим із проською до свого отця папроха.

ЗВІЛЬНЕНІ ВІД ПОСТУ

1. Убогі, що живуть з милостині.
2. Хворі й немічні, що вертаються до здоров'я.
3. Вагітні жінки й матері, що кормлять грудьми немовлят.
4. Важко працюючі.
5. Ті, що не можуть легко мати пісних страв.
6. Діти до сьомого року життя.

ЗАУПОКІЙНІ СУБОТИ

1. Перед м'ясопущною неділею.
2. Перед неділею 2, 3 і 4 Великого Посту.
3. Перед Зісланням св. Духа.

ДЕРЖАВНІ СВЯТКОВІ ДНІ В КАНАДІ

1. Всі неділі в році.
2. Новий Рік, 1. I.
3. Велика П'ятниця, 31. III.
4. Великодній Понеділок, 3. IV.
5. День Вікторії, 22 травня.
6. Уродини Королевої Єлисавети II, 22. V.
7. День Домінії, 1. VII.
8. День Праці, 4. IX.
9. День Подарки, 9. X.
10. Різдво Христове 25. XII.

АСТРОНОМІЧНИЙ КАЛЕНДАР НА 1961 РІК

ПОРИ РОКУ

Рік 1961 є звичайним роком і має 365 днів.

Весна починається 20-го березня, в 3:32 пополудні.

Це весняне зрівняння дня з ніччю. Літо починається 21-го червня, в 10:30 перед полуднем.

Тоді найдовший день, а найкоротша ніч.

Осінь починається 23-го вересня, в 1:43 вранці. Мясмо тоді осіннє зрівняння дня з ніччю.

Зима починається 21-го грудня, в 9:20 пополудні. Тоді найкоротший день, а найдовша ніч.

РАННІ Й ВЕЧІРНІ ЗОРІ, 1961

Рання зоря

Меркур: 1. V. I., 21. II. — 1. V., 27. VI. — 14. VIII., 22. X. — 16. XII.
Венера: 10. IV. — 31. XII.
Марс: 14. XII. — 31. XII.
Юпітер: 5. I. — 25. VII.
Сатурн: 11. I. — 19. VII.
Уран: 1. I. - 12. II., 19. VIII. - 31. XII.

Вечірна зоря

Меркур: 5. I. — 21. II., 1. V. — 27. VI.
14. VIII. — 22. X., 16. XII. — 31. XII.
Венера: 1. I. — 10. IV.
Марс: 1. I. — 14. XII.
Юпітер: 1. I. — 5. I., 25. 7. — 31. XII.
Сатурн: 1-11. I., 19. VIII. — 31. XII.
Уран: 12. II. — 19. VIII.

ЗАТЬМІННЯ

15 лютого. Повне затьміння сонця в Європі, Півн. Африці й Азії.

2 березня. Частинне затьміння місяця в Півн. Америці, Австралії, Азії, на Тихому й Індійському океанах.

11 серпня. Обручове затьміння сонця в Полудн. Америці, Пол. Африці і в Антарктиді.

26 серпня. Повне затьміння місяця в Зах. Азії, Африці, Європі і Америках.

Увага: Астрономічні дати подані тут за східним одностайним часом.

Рік 1961 є звичайним роком і є: 973 від хрещення України. 379 від заведення григоріанського календаря.

365 від Берестейської церковної унії.

2 від вибору папи Івана XXIII.

“ЩОБ СЛОВО ПЛАМЕНЕМ ВЗЯЛОСЬ!”

Благословенная в женах
Святая, Праведная Мати
Святого Сина на землі
Не дай в неволі пропадати,
Летучі літа марно тратить,
Скорб'ящих радосте! Пошли,
Пошли мені святеє слово,
Святої правди голос новий,
І слово розумом святим
І оживи і просвіти!
Ти, Мати Бога на землі,

Ти слюзи матері до краю,
До каплі вилила. Ридаю,
Молю ридуючи: пошли,
Подай душі убогій силу,
Щоб огненно заговорила,
Щоб слово пламенем взялось,
Щоб людям серце розтопило
І на Україну понеслось,
І на Україні святилось
Те слово — Божее кадило,
Кадило істини! Амінь.

Тарас Шевченко

П С А Л М И

Блаженний муж на лукаву
Не вступає раду,
І не стане на путь злого,
І з лютим не сяде,
А в законі Господньому
Серце його й воля
Навчається, і стане він,
Як на добрім полі,
Над водою посажене,
Древо зеленіє,

Плодом вкрите: так і муж той
В добрі своїм спіє.
А лукавих, нечистивих
І слід пропадає, —
Як той попіл, над землею
Вітер розмахає.
І не встануть з праведними
Злії з домовини,
Діла добрих оновляться,
Діла злих загинуть.

Тарас Шевченко

З А П О В І Т

Як умру, то поховайте
Мене на могилі,
Серед степу широкого,
На Україні милій:

Щоб лани широкополі
І Дніпро і кручі
Було видно, — було чути,
Як реве ревучий!

Як понесе з України
У синєє море
Кров ворожу, — отоді я
І лани, і гори —

Все покину і подину
До самого Бога
Молитися. А до того
Я не знаю Бога!

Поховайте та вставайте,
Кайдани порвіте,
І вражою, злою кров'ю
Волю окропіте!

І мене в сім'ї великій,
В сім'ї вольній, новій,
Не забудьте пом'янути
Не злим, тихим словом!

Тарас Шевченко

ВЗІРЕЦЬ, ПРОГРАМА Й ДОРОГОВКАЗ

"Караюсь, мучусь, але не каюсь!"

**"В своїй хаті, своя правда
І сила і воля!"**

**"Вставайте, кайдани порвіте!
І вражою злою кров'ю волю окропіте!"**

Сто років минає від смерти Тараса Григоровича Шевченка, але він і надалі остається для всіх щирих українців одиноким і вічним взірцем та дороговказом. Тарас Шевченко: Найбільший Геній і Син українського народу, що хоч виріс у жахливих умовах життя під жорстоким московським режимом, на дні соціального визиску, закріпощення й поневолення, а все ж таки не зломився у своїй життєвій боротьбі й не пішов на службу ворогів, не пішов ані за Марксом і Енгельсом, що саме тоді вели свою пропаганду класової боротьби й проголосили свій "Комуністичний маніфест"!

Тарас Шевченко пішов із своїм рідним українським народом, бо він своїм пророчим духом відчув ту правду, що соціальне поневолення українського народу — це наслідки національно-політичного поневолення України займанцями. Він зрозумів, що істина життя лежить у вічній боротьбі за перемогу. Тому він кидає іскру протесту й боротьби у народню душу. Немилосердним бичем свого гніву побороє юд, тих "донощиків і фарисеїв", що запродались ворогам. Т. Шевченко хоче, щоб ціллю життя кожного українця була праця й служба Україні аж до самовизначення. Бути до кінця незломним — його тверде бажання. "Караюсь, мучусь, але не каюсь", кидає він сміло в очі катів. Він, що тільки дев'ять років перебував "на волі", під пильним оком московського жандарма. Але не вгнувся, не подався, не каюся й не покоровся!

Тоді, коли все кругом умирало з страху — Т. Шевченко підняв прапор боротьби. Немов грім пролунав по всій Україні його могутній поклик "Борітеся — поборете!" І затремтів високий Кавказ і сірі Карпати, стріпнулось синє море й затремтіли в смертельному страху всі царі й кати, захитались у своїх основах усі тюрми московської імперії. Немов Прометей проти богів — став він сам один проти всемогучого тоді царя й . . . переміг!

Прометей приніс з небес на землю полум'я вогню, а Шевченко — своє вогненне СЛОВО! Воно зробило чуда! Він збудив ним з могил

ую нашу славну минувшину. Воскресив гетьманів і славне козацьке військо. Переніс думку свого народу в ті часи, коли твердо ставилось справу: "Добути, або дома не бути!" та "Згину, а не здамся!" Тарас Шевченко влив у жили народу нової живої крові й вогню, воскресив у душі віру й указав шлях у велике Майбутнє!

У своїм "Кобзарі" Т. Шевченко подає українському народові програму й намічає шлях на цілі століття. Він розголошує, що тільки зі збірного зусилля всіх верств українського народу, що лише з труду цілої української нації, — а не одної партії чи угруповання, — зродиться її Воля! Що тільки в своїй хаті може бути своя правда, сила й воля. І що одинокою правдою є власна Нація та її добро й що людина може знайти щастя тільки у відданій і всецілій службі своїй Нації до останнього!

**

Нині згадує Т. Шевченка цілий український світ. Але гідно вшанувати Його пам'ять можна тільки ділами й то великими ділами, — тільки СПОВНЕННЯМ ЙОГО ЗАПОВІТУ.

ВСТАВАЙТЕ! — вже більше, як сто років кличе Його Дух до народу й жде, коли народ сповнить Його заповіт? Коли "пірве кайдани"? Коли вже "понесе з України кров ворожю"? Коли вже спом'янемо Його "в сім'ї вольній новій"?!

Здавалось тому 45 років назад, що вже ось-ось сповняться всі Його пророцтва. Бо в наступних роках постала Україна, "заговорив і Дніпро і гори і потекла сто ріками кров у синє море". І тоді ім'я Шевченка панувало всюди. І міста й школи, полки й армія носили його й з ним ішли до бою!

А сьогодні . . . навіть пам'ятник-хрест на Його могилі зруйнували кати москалі й знову панцину привернули. Сьогодні вже й Його "Кобзар" не тільки палять й конфіскують, але перевертують і фальшують. Але не сфальшують і нічим не вб'ють Його безсмертного Духа! Бо "не скує душі живої і слова живого"!

Нині в темну глуху ніч незолі постає знову Його Дух над українськими землями і всюди там, де живе прогнана окупантом з рідної землі українська людина, — і кличе до чину, кличе до сповнення Його ЗАПОВІТУ!

*Україно, Україно,
Ненько моя, ненько!
Як згадаю тебе, краю,
Зав'яне серденько.*

(Тарасова ніч)

МОЛИТВА ШЕВЧЕНКА

Сто років тому, 24 травня 1860 року, Шевченко написав таку молитву:

*Царям, всесвітнім шинкарям,   Робочим головам, рукам,
І дукачі, і таляри,   На сій окраденій землі
І пута кутії пошли!   Свою Ти силу ниспошли!*

*Мені ж, мій Боже, на землі
Подай любов, сердечний рай,
І більш нічого не давай!*

ШЕВЧЕНКО І РЕЛІГІЯ

I

З особливою наполегливістю комуністична пропаганда твердить, що Шевченко був атеїстом, хоч кожному, хто схоче об'єктивно цю справу з'ясувати, стане безперечно ясним, що це — абсолютна неправда. У своїй боротьбі за національну незалежність свого народу — як культурну, так і соціально-політичну, Кобзар наш виходить саме з засади науки Христової, а Христа він визнавав за Сина Божого і на служіння Йому віддав весь свій геній. Все життя він вважав себе Христовим апостолом і молився, щоб настав уже той час,

*Коли на землю
Христова правда прилетить,*

тобто той час, коли здійснювані будуть в житті Христові заповіді.

Відразу стверджуємо, що у деяких своїх поглядах Шевченко розходився з навчанням Церкви, але це не значить, що він був атеїстом, — ні! Він, мавши свої власні релігійні переконання, був до кінця життя глибоко віруючою людиною і справжнім християнином.

Тяжко назвати котрогось іншого з великих поетів, який би так багато розсилав своїх молитов по творах і так багато вклав їх в уста своїх героїв! А вчені, що вивчали психологію Шевченкової творчості, ствердили, що й творчі його емоції носили релігійний характер. У нього слово "молитися" часто вживається як синонім слова "творити".

Арештований у 1847 році, перше, чого він просить у жандармському казематі, це — щоб дали йому Біблію. І там, і потім на засланні, він у читанні Святого Письма знаходить духову розраду

й пораду. Вже в перший день перебування в казармі застає його там його друг Федір Лазаревський за читанням Біблії. Засланий до кріпости Орської, він виконує релігійні обов'язки, що їх накладає на віруючих Церква, і робить це не з наказу або примусу, а з доброї волі, з внутрішньої потреби. Ось що він пише княгині Варварі Рєпніній 28 лютого 1848 року: "Опанувало мене якесь почуття невідоме ("Прийдіте всі труждаючіся і обремененні, і аз упокою Ви"). Перед благовістом до утрєні згадав я ці слова Розп'ятого за нас і неначе ожив: пішов до утрєні і молився так радісно, чисто, як може ніколи досі. Я тепер говію і причащаюся Святих Тайн. Хотів би, щоб усе життя моє було тихе, исте й радісне, як сей день".

Ту ж саму адресатку Шевченко кілька разів просив, щоб прислала йому книжку Томи Кемпійського "Про наслідування Христа", додаючи, що єдина надія його тепер — Євангелія, яку він читає "щодня і щогодини". Одержавши Тому Кемпійського, дякує і каже, що лише "християнська філософія може допомогти людині в боротьбі з безнадією".

Повернувшись з Аральського моря, Шевченко пише княгині Варварі з Оренбургу вже в 1850 році: "Новий Завіт я читаю з благоговійним трепетом", а далі оповідає: "Зродилася у мене думка описати серце матері за життя Пречистої Диви, Матері Спасителя" і друга думка: "Намалювати картину Розп'ятого Ії Сина, коли дістану дозвіл рисувати". Це хоче він зробити для католицької Церкви в Оренбурзі. Дозволу того він не дістав, а тому не міг цього проєкту здійснити, але мавши змогу в приватних помешканнях рисувати, він зробив ескіз для цієї картини. Це один з найбільших пройнятих релігійних патосом творів Шевченка. В усіх його листах з Новопетровського форту повно згадок про те, за кого і за що він молиться. Потішаючи друга свого Козачковського, коли довідався про смерть його сина, він пише: "Торе твоє тільки наш Єдиний Помічник і Серцезнавець — тобто Ісус Христос — ослабити може". І Шевченко радить другові: "Молись . . . і, молячись, віруй розумно, глибоко віруй у загробне краще життя".

Чи все це міг чинити й писати атеїст? У написаній тоді ж, як і цей лист, повісті "Варнак", Шевченко каже: "Свята, велика річ релігія для людини"...

І цій, ствердженій тут правді, він був вірний до кінця свого життя. Саме на останній період життя Шевченка припадає найбільше його творів з релігійною тематикою. Масмо свідоцтво дочки господині, у якої він жив у 1859 році в Києві, на Пріорці: за півтора року до смерті Шевченко щодня, вставши рано, йшов до колодязя умитись і потім ставав на молитву, ні від кого не криючись. Це було його щоденною звичкою.

Це все треба ствердити, бо комуністи кажуть, що у старшому віці Шевченко позбувся багатьох поглядів і забобонів, прищеплених йому нібито буржуазними націоналістами. Зокрема вказують на поему "Марія", написану в 1859 році, і роблять її доказом Шевченкового атеїзму. Та вони навмисне не хочуть бачити, що ні один з релігійних сюжетів Шевченка не просякнутий таким глибоко-

релігійним настроєм, як саме цей. Тільки Шевченко у "Марії" пішов не євангельською традицією у змальовуванні деяких моментів у житті Святої Діви, а за так званими апокрифами, тобто за побожними легендами, що їх не визнає Церква. Але в цій самій поемі Шевченко гаряче молиться святій Діві Марії і створює найінтимніші гимни їй, як Матері нашого Спасителя.

Найбільшою зброєю безбожників, що хочуть зробити з Шевченка свого союзника, є те, що він іноді богобореться, тобто свариться або сперечається з Богом.

Це правда. Шевченко, бачивши зло, що навколо панує, сваволю царських сатрапів і панів, особливо бачивши зло на дорогій йому Україні, починав бунтуватися. Обдарований особливим даром переживати чужі страждання з такою самою силою, як свої власні, він під тягарем цих страждань сперечався з Богом, робив йому закиди в байдужності, в потуранні злу. В такому нервовому піднесенні він міг вигукнути:

А Ти, Всевидяче Око,
Не дуже бачиш Ти глибоко!

Але ж він знав, що не Бог створив зло на землі, а що його творять люди, яким Бог дав вільну волю — вибрати або зло, або добро. Знаючи це, він, коли не був у полоні почувань, казав, звертаючись до Бога:

Не нам на пр'ю з Тобою стати,
Не нам діла Твої судить.

Та в полоні почувань знеможений стражданнями свого народу, він не лише сварився з Богом, він навіть чинив блюзнірство. Але чи може сперечатися з Богом той, хто Бога не визнає, хто в Бога не вірить. Не може. — Отже, навіть Шевченкова сварка з Богом це — не безбожництво. Сперечатися з Богом може лише той, хто вірить в Його існування. А що Шевченко вірив в Бога і був людиною не просто релігійною, а глибоко релігійною, Христос був єдиною потіхою поета.

Сяжу собі та все дивлюся,
На хрест високий із тюрми...
Дивлюсь, дивлюся, помолюся —
І горе-горе те мое,
Мов нагодована дитина
Затихне трохи...

Де й кому моляться атеїсти? Коли Шевченко складав "Буквар" кілька місяців перед смертю, він оповідав дітям, що Христос був Син Божий, вочлочений Святим Духом до Пречистої Діви Марії. Який атеїст визнає цю істину? Хто міг би змусити цього революціонера проповідувати дітям таку істину, якби він сам цієї істини не визнавав?

Павло Зайцев

II

Світогляд Тараса Григоровича Шевченка наскрізь християнський. Поет вірив в існування Бога-Творця і був переконаний, що світ побудований на духовних, а не на матеріялістичних основах.

Твори Шевченка віддзеркалюють його глибоку релігійність, його прив'язання до релігійних традицій.

Будучи на засланні, він писав:

... Боже милий!
Чи довго буде ще мені
В оцій замкнутій тюрмі
Понад оцим нікчемним морем
Нудити світом?

В іншому вірші він звертається до Пречистої Діви Марії:

Благословенная в женах,
Святая Праведная Мати
Святого Сина на землі,
Не дай в неволі пропадать.

А в поемі "Тамалія" він щиро просить Бога:

О милий Боже України,
Не дай пропасти на чужині!...

Шевченко вірив у Божу справедливість, в останню перемогу правди, і в поемі "Кавказ" він писав:

Не скує душі живої
І слова живого,
Не понесе слави Бога,
Великого Бога.

А далі:

І вам, лицарі великі,
Богом незабуті!
Борітеся — поборете:
Вам Бог помагає,
За вас сила, за вас воля
І правда святая!

В поемі "Чигирин" знаходимо такі гарні, повні смирної прив'язаності до Бога слова:

Моє слово, тихе сумне, Богозливе згадається.

... Хто матір забуває, того Бог карає, — говорить Шевченко з глибокою щирістю у "Посланні".

Такі щиросердечні вияви любови до Бога і глибокої віри висловлює Шевченко майже в кожному своєму творі.

Боже, поможи нам
Встать на ката знову!
Пребезумний в серці каже,
Що Бога немає.

Або:

Не зрять Бога над собою,
Не знають, що діють,
А Бог мені помагає,
Мене заступає.

— — — — —
Помолюся Господеві

Серцем одиноким, — говорить поет у вірші "Псалми Давидові".

Можна б наводити безліч прикладів, які виразно свідчать, що Шевченко був глибоко віруючою людиною. Він розумів, що кращої, ідейно глибшої релігії, ніж релігія Христа, нема. Шевченко знав добре Святе Письмо і з нього брав мотто для багатьох своїх творів.

Большевики намагаються зробити з Шевченка поета-атеїста. Брутальним фальшуванням і скорочуванням його творів хочуть довести, що Шевченко не тільки що не був релігійним, а навіть виступав проти релігії. Та даремні їхні зусилля! Вічноживі і палкі слова великого генія сильніші за безбожницьку пропаганду. Бо, як писав сам Шевченко, "ніхто не скує душі живої і слова живого"... "воно знову оживає і сміється знову".

Ю. Ролівський

Леонід БІЛЕЦЬКИЙ

ЗАПОВІТ ТАРАСА ШЕВЧЕНКА

6 січня 1946 р. (нов. ст.) сповнилося сто років з дня створення однієї з найвидатніших поезій Т. Шевченка "Як умру, то поховайте..."

З почуттям повного занепаду, Шевченко від С. Самойловича із В'юниц (десь 23-24 грудня 1845 р.) переїхав до лікаря А. Козачковського в Переяслав. Чи він був хворий ще у В'юницях та поїхав до Козачковського, як лікаря, лічитись, чи захворів у Козачковського, — докладно невідомо. Одне тільки знаємо, що в кінці грудня, перед Різдвяними святами, поет був дуже тяжко хворий. Видно, так захворів, що не сподівався й одужати. І от серед тяжкої недуги, коли Шевченкові в віці зазірала смерть, він пише свій твір: "Як умру, то поховайте..."

Це є той твір Т. Шевченка, що став для України як би заповітом і другим національним гімном. Написаний він був 25 грудня 1845 року, себто на перший день Різдвяних свят (за новим стилем 6 січня 1846 р.). У цьому надхненнім творі поет прощається з українським народом і звертається до нього з останнім наказом: коли він умре, то щоб поховали його над Дніпром на високій могилі, щоб було видно лани, степи і всю Україну і щоб було чути, як ревуть пороги великого Дніпра.

А коли Дніпро понесе в море кров ворожу, тоді Шевченко все покине й поїде до Самого Бога молитись...

Нарешті, в третій останній строфі поет закликає встати, скинути кайдани неволі і здобути собі волю. От тоді, просить поет, у сім'ї вольній, великій і його згадати...

Коли в попередніх елегіях відчувався якийсь занепад поетового духа, якась зневіра й повне недовір'я до тодішньої української інтелігенції, то в цьому заповіті, зверненому вже не до української інтелігенції, а до цілого народу, чується знов бадьорий голос поета, віра

є сили народу й надія, що тільки нарід, своєю культурою і працею, перемаже страшне лихоліття і скине з себе чуже ярмо! Оцю віру в себе й передає Шевченко народові, переливає в його душі.

Такої віри й такого заклик до боротьби Шевченко ще не писав. Це перший вірш, що так сильно й радикально поставив проблему визволитись із-під московського ярма. Тому і став він найулюбленишим твором народу українського, тому й є він найпопулярнішим з цілої української поезії, бо родить віру у свої сили й родить надії у національне визволення.

Цим твором поет закінчив цілу свою збірку "Три літа". Промовив останнє своє слово, зробив той справжній і єдиноможливий висновок із тих великих творів цієї збірки, в яких боротьбу із насильником заповідав, як неминучу.

З мистецького становища вірш цей бездоганний. Складається із трьох восьмирядкових строф. Кожна строфа є в собі і внутрішньо, і зверхне замкнена цілість. Вражає кожного ота надзвичайна простота вислову, ота разом із тим глибина думки і пророча проникливість, що другого виходу для України немає, і разом із тим ота його зрозумілість кожному, хто б його не читав.

Разом із тим в цій творі пробивається краса поетового духа, ота непереможна, спокійна і тиха велич образів, особливо в першій строфі і в останній, в якій поет просить не забувати і про нього. А середина твору вражає кожного своєю бадьорістю, силою заклик, силою віри, що такий виступ є єдиний і невідступний, — інакше вічна неволя і смерть. Оця кардинальність рішення стає і творчим чинником на ціле майбутнє народу і джерелом його героїзму.

І ритміка його надзвичайно висока. Цей твір не можна промовляти, його треба співати, остільки він є мелодійний. І ми його в такім музичній сенсі і знаємо, як визвольний гімн Нації.

Хоч основа віршу є коломийкова (8-6), все ж таки в нім ця чиста пісенна форма поєднана із чотирьох- і трьохстоповим хоресом. Правда, римунання не повне. Римується тільки другий і четвертий та шостий і восьмий рядки; і рима не точна, але вона переважно багата: могили — милій, кручі — ревучій, море — гори, новій — словом.

Отже сила цього твору і краса не тільки в думці, в бадьорім настрої, в вірі в непереможну силу народу, в тих величавих образах "широкополих ланів", "Дніпра і круч", в тих динамічних картинах боротьби і тихої родини визволеного народу, що буде вічно згадувати і поета, — але і в самій динаміці вислову, в грандіозності поставленої проблеми. Це все зроджує духа нації, пориває його жити навіть у найтяжчі моменти національної історії і змагатись до кращого життя.

Таким сильним і могутнім акордом замкнув поет другу найбагатшу добу своєї творчости. Цим він скріпив і підтвердив ті думки й ідеї, що голосив у "Розритій могилі", "Чигирині", "Сні", "Єретикові", в поемі "Кавказ", "Великий льох" і в "Дружнім посланні" і показав, що не зневіра мусить панувати, а навпаки, віра і визвольна боротьба.

Сидір Корбут

ТАРАС ШЕВЧЕНКО

Ой Дніпре мій, Дніпре широкий та дужий!
Багато ти, батьку, у море носив
Козацької крові! Ще понесеш друже!
Червонив ти синє, та не напоїв...

Шевченко

Із скромних стін кімнат, що їм призначено бути палатою для мільйонів одвічних жителів Української Землі, дивиться якимось питаюче, суворо й zarazом побатьківськи Тарас Шевченко. Його портрет замандрував під стріхи українських селян, у сірі стіни кімнат українських робітників, і в стіни кожного дому, що його здвигнули руки народу на службу українській народній справі. І, коли глянете на нього, завжди здається вам, що він своїм питаючим зором читає у вашій душі, що його суворий погляд судить ваші наміри і вчинки. А все ж при тому ви відчуваєте, що він близький вам і рідний, що він ваш. І здається, що тільки тому кожна українська сім'я розвішує на почесному місці портрет Шевченка, щоб стояв він насторожі її життя, її праці, її трудів і чинів.

Всі знаємо, що Шевченко поет. Великий і найбільший український поет. Святкуємо кожні роковини його смерті і на інших святах часто згадуємо його ім'я. Але не всі здаємо собі справу, чим саме великий він для українського народу, чому величаємо сьогодні його пам'ять, чому і завтра видигатимемо його ім'я як вічно живий, наш національний, український прапор.

Шевченко найбільший поет України — це правда. Мають же й інші народи своїх великих поетів, для них найбільших. Коли порівняти їх значення для тих народів і значення Шевченка для українського, то й ми і чужинці мусять сказати: Шевченко більше як великий поет, Шевченко для українців більше як найбільший поет народу.

Зміряти значення Шевченка не можна так, як це можна вчинити супроти великих поетів, навіть найбільших народів світу. Спадщина тих поетів — це тільки гарна й величя пам'ятка, в якій народи бачать — передусім особистий підйом і творчу силу генія-людини. У спадщині Шевченка бачить український народ крім цього передусім силу й розмах генія-народу. Геніяльна творчість Шевченка так глибоко сягнула до самих коренів життя українського народу й відкрила перед нами такі широкі горизонти, що здається нам, немов би цей Шевченко, що помер перед 100 роками, власними очима оглядав сьогоднішню дійсність і ціле майбутнє українського народу. І він справді оглядав його очима своєї душі, йдучи за непомилним го-

лосом національного інстинкту, голосом своєї української крові й землі.

Спадщина Шевченка неготова, незамкнена в собі, нескінчена. Вона не тільки захоплює нашу думку й наповнює нашу істоту почуттям величі й пошани, коли звернемо на неї увагу і більш нічого. Не звернути на неї уваги не можемо. Бо ми не розуміли б самі себе, ми не знали б того хто ми, ми не були б сьогодні народом свідомим свого великого призначення. Спадщина Шевченка не щось, що заіснувало і досі тільки й існує, як безліч інших величних пам'яток. Вона щось вічно живе, що раз народившись росте і могутніє аж до наших днів. Спадщина Шевченка не тільки те, що залишив Шевченко після своєї смерті, це в рівній мірі й ті всі подвиги наступних поколінь, що мають на собі видимий знак його величі. Такий видимий знак, що здається немов би безпосередньо створила їх воля й геніяльна рука тієї великої людини. Свою велич творив Шевченко не тільки за свого життя. Він заволодів душею наступних поколінь народу, їх думкою, їх чинами. Те, що створили після нього, все найкраще, все найвеличніше — це теж творила і його жива могутня воля.

Ніякий мабуть народ у світі зпоміж великих народів не видав генія, що так як Шевченко жив би в чинах усіх майбутніх поколінь. Годі повірити в легенду, що після смерті Шевченка голосила устами селян-кріпаків, мовляв він не вмер, що поховали тільки труну з його заповітом. Але в цій легенді міститься глибока думка. Відкриваючи силу живого прив'язання народу до свого великого генія, вона вяснює і його такий великий вплив на життя і змагання усіх майбутніх поколінь.

Мільйони українців усіх ділянок праці, українців зза плуга й робітничого станка, більше відчують, менше розуміють величезне значення генія Шевченка. Мають ким гордитися й мають защо віддавати щороку поклін тому, що оживив їх життя могутнім світлом свідомости, що вказав цілому народові мету життя й шлях до неї. Але в наших часах замало гордитися ним, замало почитати його гідну пам'ять. Треба ще кожному українцеві вглибитися в його творчість, запізнатися з нею й пережити її. Це обов'язок кожного українця, зза кожного варстату праці. В першу чергу на те, щоб на основі великої спадщини Шевченка будувати майбутнє народу. Бо цього вимагав Шевченко від майбутніх поколінь найбільше "Поховайте та вставайте..." були перші слова його Заповіту, а щойно опісля прохав він пом'янути і його "в сім'ї волькій, новій" не злим словом. До цього часу кожні роковини його смерті це тільки хвилиний підрахунок совісти кожного українця й цілого народу, це тільки хвилина святочної задуми, коли народ черпає з творчости Шевченка нове надхнення, видвигає його ім'я для тих, що ще не прозріли. І дуже мало по втертому звичаю тільки й того, що відсвяткувати його пам'ять. Ще менше право мають гордитися його ім'ям ті, що мало або й нічого не роблять для цього, щоб ім'я Шевченка стало руйнівною силою в їх власному житті та в змаганнях цілого народу. Коли ж усвідомимо собі ще й те, що його велике ім'я надуживають вороги українського народу і їх українські со-

ціалістичні й інші прислужники-раби для посіву темноти — зрозумімо, яка палюча потреба, щоб справді глибокого запізнатися, зрозуміти й вжитися в творчість нашого генія. Розгорнути перед собою "Кобзар" — оце українське євангеліє — і вслухатися в його потужну мову, це передусім обов'язок мільйонів українців селян, робітників, усіх людей праці. Не для горстки інтелігентів, не для купки комуно-соціалістичних фальшивників писав кров'ю серця Шевченко свій "Кобзар". Він писав його для цілого свого народу, народові селян, робітників і людей праці. Цей народ вважав він єдиною силою, що здібна зчинити українську землю полем нового буйного життя.

Щоб велика спадщина Шевченка не була тільки святковим товаром для дешевих патріотів і предметом обману для фальшивників, треба, щоб пережив її у власній душі кожний українець. Треба сягнути думкою до часів Шевченка. Запізнайтесь із тяжким життям українського народу цих часів, із умовинами панщизняного нагая із цілою ворожою Україні політикою захланної Москви. Пізнаєте скільки сили мусів мати в собі й той, що, не зважаючи на всі умовини, рішив дивинути свій народ до нового кращого життя. Те, в яких часах, в яких умовинах і з якого кореня виріс наш національний велит отворить теж очі на власні сили народу тим, що ще не бачать їх, що шукують їх поза собою, поза власним народом. Перегортаючи листки "Кобзаря" і вслухуючись в його живу й палку мову ви пізнаєте як росла й мугутніла сила Шевченка і його влада. А далше з його слова пізнаєте, що поклав він в основу життя сучасного й майбутніх поколінь, які власні сили вважав він двигуном величі народу, а які теж "власні", але руйницькі сили назначив він своїм твердим, караючим осудом.

Поліцейський режим московського царату відбирав Шевченкові змогу висловлювати свобідно свої думки. Не зважаючи на те, він прямо вдаряв в стіни московської тюрми народів. Коли ж хотів, щоб слово його дійшло до його сучасників, умів сказати його так, щоб розуміли його "живі" — сучасники. Не для них тільки було призначене його слово, але й для "ненароджених" майбутніх поколінь. Що вони розуміли його навіть на віддаль часу, на це вказує ланцюг майбутніх подій, що перекотились на Українській Землі і довели до 1917-1920 рр. Ім'я Шевченка виринало в тих подіях в моменти найбільших зударів, найзавзятішої борні. Шевченко був зрозумілий для сучасників і майбутніх поколінь. Розуміє його й наше покоління. Незрозумілий був тільки для тих, що не хотіли й не хочуть його розуміти. Що можуть вони вдіяти супроти того, що Шевченка розуміє і хоче розуміти український народ!

УКРАЇНА ЧАСІВ ШЕВЧЕНКА

Це були тяжкі часи. Український народ переживав одні з найтяжчих часів своєї історії. Український селянин був правно рабом і власністю поміщика. На своїй багатій землі не мав він не тільки права користуватися працею своїх рук, але навіть не міг сво-

бідно розпоряджатися своєю особою. Торгівлі невільниками правда не було. Але положення українського селянина не різнилося багато від положення невільника, долю його рішав його пан. Український селянин був вийнятий зпів права. Правом була система жорстоких насильств ворога українського народу, правом було жорстоке своєвілля московських прикащиків, жандармів, панування московського наїздника.

Панщина й кріпацтво, — ота жорстока господарська неволя й нелюдський визиск, — це тільки видимий знак далеко більшої неволі, неволі культурної й політичної, яку приніс із собою ворожий штик у висліді кривавої боротьби з українським народом. Положення українського народу було таке, яким завжди було й бувас положення поневоленого народу. Наскільки на це дозволяла сила власного п'ястуга й слабкість відпору поневолених, московський наїздник підкорював своїм інтересам ціле життя українського народу на всіх його ланках: побутово-культурній, соціально-господарській і національно-політичній.

Натиск московського наїздника був сильний і послідовний. Але непереможньою була теж і сила українського народу, народу кріпаків і разом же народу гордих українських селян. В цьому народі жило почуття вищости від москалів, почуття ворожости й ненависти до них, як до народу гнобителів, яких називали згїрдливою назвою "кацапів" і "бісїрменів". Пише один український письменник*), що мабуть і за часів Шевченка говорили по селах України: "Такий ніж тупий, що ним і москаля не заріжеш". А ще й у 1917 р. "підчас частинного господарського перепису переписчики отримували нераз такі відповіді:

- Хто ви такі? До якого народу належите?
- Ми тутешні.
- То ви — кацапи?
- Борони Боже, ми ж християни!

"Москалі — чужі люди" — ось слова, що зраджують відношення українських селян до своїх гнобителів. Зломити кайдани кріпацького гнету означувало в українських селян усунути теж наїздницький московський порядок. Вже в самих початках визвольної боротьби, що виросла з соціально-господарського ґрунту, був покладений в основу національний момент — ворожість до усього московського, чужого. Ця ворожість була така велика, українське селянство відгороджувалося від москалів таким непрохідним муром, що з обридженнем і погсрдою відварталося навіть від власних дітей, коли вони помітували своєю національною гордістю. Одну з таких картин сучасности представляє й Шевченко в своїй ранній творчости в поемі "Катерина". Батьки відрікаються своєї єдиної дочки, що дала себе звести москалеві, що стала покриткою. За цю провину проганяють її з хати, наказуючи не признаватись — хто її батьки, а батько відмовляється навіть простити їй цей гріх і говорить: "Нехай тобі Бог простить, та добрії люди" — а він сам простити не може.

Але в українському селянстві, навіть у тих тяжких часах, на-

---

*) Ю. Липа — "Селянський Король".

ціональна свідомість була ширша від самого тільки почуття своєї окремішности, вищости і корожости до московського панування, до народу гнобителів. В цьому селянстві була ще жива пам'ять про Гайдамаччину, оцей бунтарський, визвольний національний рух половини 18-го століття, коли відродились традиції Козаччини, Гетьманщини і Запоріжжя. В оповіданнях старих дідів, думках лірників-кобзарів, що мандрували від села до села, в піснях, що їх співав український народ, жила пам'ять про славу минувшину козацької України, пам'ять її вольностей, сили й слави, пам'ять боротьби за свободну й вільну Україну. В убогих хатах українських селян перебували високоцінені дорогоцінності: пам'ятки від гайдамаків за образами святих. Сам Шевченко оповідає, що власними очима оглядав золотий дукачик, що його подарував гайдамацький ватажок Залізняк одному хлопцеві 1768 р. Коли дід оповідав йому про ті часи, його "столітні очі, як зорі, сіяли, а слово за словом сміялось, лилось".

Коли за час упадку української козацької гетьманської державности вважатимемо перше десятиріччя 18-го віку (битва під Полтавою 1709 р.), а останньою революційно-визвольною спробою чи радше виявом боротьби гайдамацький рух — то побачимо, що звш столітнє панування Москви справді вирвало жорстокими насильствами українському народові свідомість його політичної ідеї, ідеї своєї української державности. Бо політичної свідомости в українському народі в час появи Шевченка не було. Але цій жорстокій московській політиці не вдалося переорати живого національного ґрунту. В його глибинах тліла вона, а роздум її той, що вийшов з цього здорового, незламного могутнього своєю укритою силою народнього кореня. Тим ґрунтом був український народ, тим коренем було українське селянство. А тим, що двигнув його і цілий народ до свідомого національного життя, до боротьби за нове життя, за новий порядок на українській землі, був — Тарас Шевченко.

Як могутніми були укриті сили українського народу, народу гнобленого, визискуваного, але все ж таки непокорного, незломного й гордого своїм минулим і своєю пограбованою сучасністю — такою теж могутньою була поява і сила генія — Шевченка. Виростив його той і завжди такий, український народ, те і завжди таке, українське селянство. В цьому вясненні тайни його велетенської влади над душею живучих і майбутніх поколінь українського народу й такого великого його значення, не в самім тільки письменстві, але ще більше в самій історії українського народу, такий щораз то багатіший завдяки йому в змагання і боротьбу. Її записували працею, трудом і кров'ю всі пошевченківські покоління.

Виріс Шевченко із самого здорового, недіткненого посівом невільницької зарази і рабства, народнього коріння. Все, що жило в тому корені як заповідь великого майбутнього, все, що могло стати почвою для будівання сили і слави українського народу, це все видвигнув геній Шевченка на денне світло, все це поставив він, як могутній дороговказ українському народові на нині й завтра. Тільки геній, що вийшов з народу міг це зчинити, геній, що вийшов з самого незіпсованого і багатого в усі зародки майбутньої велчі народнього ядра.

БУЛО КОЛИСЬ В УКРАЇНІ...

1840 р. видано в Петербурзі, де жив тоді Шевченко, невеличку книжечку "Кобзар". Були поміщені в ній вірші Шевченка, написані від 22. IV. 1838 р., коли заходами українських діячів викупили його з кріпацтва в поміщика Енгельгардта. Ці вірші писав Шевченко далеко від української землі, якої не бачив 8 років. 1830 р. (в 16-му році життя) забрав його поміщик Енгельгардт із собою до Вільна, щоб навчити його малярства (для власної користі) і відтак переїхав був Шевченко із своїм паном до Варшави, а опісля до Петербурга.

Вже ці перші поезії Шевченка звернули на нього увагу його земляків. "Кобзар" розхопили, а навіть переписували і він йшов у відписах із рук до рук. Ніхто досі так захоплююче й пориваюче не заговорив про минуле України. Були в ньому поміщені тільки такі вірші, як: "Заспів", "Перебендя", "Катерина", "Тополя", "На що мені чорні брови", "До Основ'яненка", "Іван Підкова" й "Тарасова ніч". Не всі вони безпосередньо торкалися минулого України. Але навіть у них Шевченко оживлює духом минулого прекрасну природу української землі, яку оглядав власними очима востаннє ще хлопцем, коли то мандрував сиротою і пастухом по людях, "щоб добру навчили". "Попід гороку аром-долом, мов ті діди високочолі, дуби з Гетьманщини стоять" — лише від в "Катерині". України не бачив він давно, але її могили розкидані по степу так врзались в його пам'ять, що іншої природи поза тою, яка зв'язує сучасність із минулим, Шевченко в уяві не бачив.

Читаючи його вірші, здається, що Шевченко вважав саму українську природу здібною оживити український народ. Прекрасна українська земля. Її красу може тільки той відчутти, що його доля відірвала від неї і кинула в далекі світи, дух її минулого, яким оживлена вона на кожному кроці, вже сам собою вбиває почуття самоти в того, що виріс на ній. Шевченко почував себе в холодному Петербурзі ("Московщина — кругом чужі люди!") самотнім. Почував себе самотнім, "одиноким" і на Україні, бо не такою хотів її бачити, якою вона була. Але все ж він каже "нехайби... та там море грас, там сонце, там місяць ясніше сія, там з вітром могла в степу розмовляє, там не одинокий був би з нею й я."

Українська природа в поезіях Шевченка так туго насичена духом минулого, що здається немов би під її впливом Шевченко почав заглиблюватися в історичне минуле українського народу. Воно щораз то більше висувається на перше місце в творчості Шевченка. "Тарасова ніч", "Іван Підкова", "До Основ'яненка", "Заспів" — це ті перші його поезії, в яких з тугою пригадує він українському народові, що "була колись Гетьманщина", "було колись в Україні ревіли гармати, було колись запорожці вміли панувати! Панували, добували і славу і волю — минулося..." А тепер тільки "могили сумують, а над дітьми козацькими поганці панують". І хоч в тому славному минулому танцювало й лихо по степах України, хоч ріки скидались радше на червоні гадюки — так багато української козацької і ворожої крові котили вони, — все ж Шевченко каже, що "було колись добре жити на тій Україні", бо тоді "там родилась, герцювала козацькая воля"; вона минула.

Славне минуле України протиставить Шевченко на кожному кроці гіркій сучасності. В цьому є вся величезна сила його слова, що неначе обухом вдаряє в голови тих, що забули про те славне минуле. Внучки косять на могилах траву, не знаючи кого і за що в них колись поховали. Внучки сіють панам жито, але не знають, що на тій землі шумів колись травою-тирсою степ, а на нім паслися козацькі коні й на нім морем червоніла кров. Україна виглядає тепер неначе руїна старинної Трої, а над нею сторожем літає московський "чорний орел".

Ця руїна тривожить душу Шевченка. Він хотів би полетіти до неї з московської півночі, бо давить його страшний тягар самоти. Не тільки тому, що він серед москалів "чужих людей", але й тому, що й на Україні він не бачить в сучасному йому поколінні виразної, палкої свідомости про українське минуле. Ось чому він каже: "Я й тут (в Петербурзі) чужий, одинокий і на Україні я сирота, мій голубе, як і на чужині" (А. Маркевичу 9. V. 1840). Єдиною його надією є могили, є все те, що нагадує йому славне минуле. І він вірить, що дух цих могил, дух минулого відродить український народ. Сам він співає і взиває "дотепних" співати "про Січ, про могили, коли яку насипали, кого положили, про старину, про те диво, що було, минуло...", про те, "що діялось в Україні, за що погибала, за що слава козацькая на всім світі стала!" "Журбою не накликаю собі долі, журба не допоможе" — писав Шевченко, коли образ сучасности напівав сумом його душу. Вирвати український народ із цього тяжкого сну — ось завдання, що його ставить собі Шевченко. Він робить собі самому докори, коли дає опанувати себе на коротку хвилину сумним настроєм і ще з більшою завзятістю береться розкривати народові в образах минулого картину майбутньої України.

В 1841-ім році пише він "Гайдамаки". В прекрасних картинах дає він зображення подій, що й доти жили в пам'яті селянської України. Перед очима його душі постає образ буйної України козацьких часів. З "Кобзаря" з 1840 р. кепхували собі московські письменники, дораджуючи Шевченкові писати по-московськи і про московське. Теплий кожух, тільки шкода, не на мене шитий" — відповідає їм в "Гайдамаках" з погордою Шевченко. Він далі кличе "на розмову" в свою сіру хатину козацьких сотників, отаманів, гетьманів. Він далі каже їм розповідати про Україну, "як Січ б'удували, як козаки на байдаках пороги минали, як гуляли по Синьому, грілися в Скутарі"... "як закуривши люльки на пожарі в Україну верталися". Шевченко далі веде із собою розмову про минуле України — бо ці сотники, отамани, гетьмани, яких кликав в свою хатину це тільки духи могил, він хоче воскресити їх, нагадуючи про них своїм землякам. І в їх оточенні покидає його самота:

"Я не одинокий, є з ким в світі жить!
У моїй хатині, як в степу безкраїн,
Козацтво гуляє, байрак гомонить;
У моїй хатині — синє море грає,
Могила с'умує...
Я не одинокий, є з ким в світі жить!

Ще в "Тарасовій ночі" з 1838 р. він дає образ могили з вороном, що "з голоду криче". В цьому образі хоче він освідомити свій народ про потребу боротьби з московським порядком, бо тільки вона може принести волю. Ще сильніше висловлює він оту свою думку в "Гайдамаках". За тими часами боротьби тужать в Шевченка стародавні міста і столиці гетьманів, тужать ріки "козацького краю", та мов "сохнуть" з браку крові. І Шевченко насичує свою поезію гомоном козацьких баталій, кривавих боїв і сльозами пожегарів. "Погуляєм, що аж пекло засміється, небо запалас... добре погуляєм" — пише Шевченко, висилаючи "своїх синів" у бій. Він каже їм карати "кров'ю за кров", а за пожари "пеклом" відплатити.

Не для самої помсти каже Шевченко живим колись духам козацької України підіймати таку страшну й криваву боротьбу. Він висилася їх словами: "А ви Україну ховайте, не дайте матері, не дайте, в руках у ката пропадать". І зараз же дає картину, що в ній кожний побачить сучасну йому поневолену Москвою Україну, що в ній "од Конашевича і досі пожега не гасне, люди мруть, конують в тюрмах, голі, босі..." І знову тут Шевченко підсуває сучасникам думку, що московську тюрму народів і її нестерпні кайдани можна розвалити тою ж безоглядною, хай і кривавою боротьбою, на яку підіймалася козацька Україна. Образ тієї боротьби, кривавої, безпощадної, жорстокої, страшної. Але все ж ті часи для Шевченка кращі від сьогоднішніх:

"Томоніла Україна,
Довго гомоніла, —
Довго-довго кров степами
Текла, червоніла...
Сумно, страшно, а згадаєш
Серце усміхнеться."

ГАЙДАМАКА

Серце Шевченка усміхасться тому, що тоді український народ боровся за свою кращу долю, жив справжнім життям, в часах Шевченка все було окутане мовчанкою. Ось чому Шевченко каже:

"Я тепер згадав,
Згадав, та й жаль стало, що лихо минуло,
Молодєс лихо! Як би ти вернулось —
Проміняв би долю, що маю тепер."

На те й пише Шевченко вірші, щоб вернули ті славні часи. Складаючи свої вірші Шевченко переживав "люту муку", бо не міг спокійно дивитись на руйни, що нагадували величне минуле. Але

писати не перестає, хоч пише "кров'ю серця". Він висилає свої думи-пісні в Україну: "В Україну ідіть, діти, в нашу Україну... Там знайдете щире серце і слово ласкаве, там знайдете щирі правду, а ще може й славу..." Бо коли українці пізнають своє славне минуле, — вірив Шевченко — вони не стерплять ніодної хвилини довше московського ярма, вони стануть до боротьби за нову славу, за звільнення українського козацького краю. Про те минуле каже він пам'ятати й сучасникам і грядущим поколінням. "Спасибі дідусю — звертається Шевченко в "Гайдамаках" до діда, що розказував йому про минуле — "що ти заховав у голові столітній твій славу козацьку: я її внукам тепер розказав".

"Гайдамаки", а опісля кілька менших величиною, але яких прекрасних поем ("Гамалія") до 1843 р. творять неначе один замкнений період в творчості Шевченка. Видвигнув у них Шевченко в цілій величії минуле українського народу, прекрасну насичену духом минулого українську землю. Україну минулих часів протиставив він тій, що на його очах лежала під чоботом московського наїздника. Двигнути її до нової боротьби — було його гарячим бажанням. Краще тяжке лихо, коли в ньому може народитися нове життя, від гнітючого спокою! Краще боротьба за справжнє життя від гробової тишини і мовчанки народу! Ця думка вдаряє з кожного вірша Шевченка, з кожної згадки про минуле, з кожного опису української природи. Такі думки повторюються пізніше щораз виразніше і набирають щораз більшої ясності і сили. І тоді, коли він починає пригадуватися над причинами упадку української державності, і тоді, коли видвигає ідею соціальної справедливості і вказуючи якими способами, якою дорогою треба вести боротьбу проти неволі, — Шевченко завжди має в думці Україну з її минулим, сучасним і майбутнім. Ідея відродження українського народу, ідея відбудови славної колись України — це його ідея. Видвигнув він її ще в першому періоді своєї творчості, і її зміст поглиблював він до кінця свого життя. Ідея Шевченка — це визвольно-державницька, українська національна ідея.

"ЕХ, ЯКБИ ТО ЗНАЙТИ ТЕ, ЩО ТАМ ПОХОВАЛИ..."

1843 р. Шевченко по 13-ти літах побуту на чужині вертає з Петербурга на Україну. Він ближче приглядається тут життю українського народу, ближче пізнає свою Батьківщину. Досі Україна була в його очах такою, якою оглядав її ще хлопцем і якою відтворила її його буйна уява на підставі писань істориків і історичних пам'яток. Відвідує передусім усі історичні місцевості, Хортицю, колишню Запорозьку Січ, колишні столиці гетьманів, Київ, козацькі колись монастирі (Межигірський Спас) і все, що було зв'язане з минулим України. Рівночасно з цим він бачить тяжке життя українського народу, бачить увесь жах невільничого існування, бачить на власні очі ту заразу рабства, що її посіяла в деяких гуртах політика московського наїздника.

Шевченко починає пригадуватися над причинами упадку українського народу, української козацької держави. Він шукає засобів, якими можна було двигнути український народ і випалити

в деяких гуртах заразу рабства. Бо він любить "свою Україну" не тільки тому, що вона його Батьківщина. Він любить її великою любов'ю патріота-революціонера, що бажає величі своєї Батьківщини.

Картину тої України, де господарює москаль, де степи "запродані жидові, німоті" і чужинцям, де неситий ворог здирає з матері "полатану", а в тому помагають йому "перевертні" — дає Шевченко вже в першій поезії ("Розрита могила"). Написав її під впливом цього, що побачив, відвідуючи Україну. Ворог "риє, розкопує" могили України. "Що там схоронили старі батьки?" — питає Шевченко. І відповідає, що "якби то знайти те, що там поховали", зн. найти, здобути волю, то тепер "не плакали б діти, мати б не ридала".

І Шевченко рішає своїм словом до українського народу відродити Україну, образом славного минулого, "старого", пірвати народ до нової боротьби за нове життя. Він рішає викувати із свого слова "новий леміш і чересло" до "старого плуга", заорати теперішній український "переліг", та посіяти на ньому свою гарячу тугу за новим життям, новою Україною. Він радить, що з цього посіву

“Може зійдуть і виростуть
Ножі обоюдні,
Розпанахають погане,
Гниле серце, трудне,
І вицідять сукровату,
І наплиють живої
Козацької тії крові
Чистої святої.” (“Чигирин”)

Під впливом того, що пережив на Україні пише Шевченко поему "Сон". В ній представляє прекрасну українську землю, природу України, що могла б бути раєм, якби не те, що в ній твориться з волі її гнобителів. У тім раї тепер знімають з шкурою з каліки латану свитину, бо "нічим обуть панят недорослих". У тім раї тепер "розпинають вдову за подушне", а "сина кують, єдиного сина, єдину надію — в війську оддають". У тім раї тепер "під тином опухла дитина голодняя мре, а мати пшеницю на панщині жне". Тим жакливим злочинам протиставить Шевченко "ситу", "надуту", "облиту золотом" Москву ("от де рай" — говорить він). Це вона своєю бездушною, варварською системою одних тільки насильств перетворила в пекло його Україну, щоб мов "кабанів" годувати "своє панство". Це та сама Москва, якої цар Петро I. "розпинав нашу Україну", це та сама Москва, якої цариця Катерина II. "доконала вдову-сиротину". Та попри те уява Шевченка бачить і народини нового вольного світу, що виростає з традиції боротьби тих козацьких предків, що їх "Первий і Вторая" (Петро I і Катерина II) закатували голодом і каторгою в північних болотах при будові московської столиці.

1845 р. Шевченко вдруге іде на Україну, де пробував аж до часу арештування й заслання. "Був я торік на Україні — писав він про свій побут на Україні — скрізь був і все бачив: сплюндрували нашу Україну катової віри німота (так називає він чужинців) з москалями". "Кругом неправда і неволя, народ замучений мовчить",

пише він в поемі "Іван Гус", маючи на думці українську дійсність. Шевченко все більше і більше застановляється над тим, якби вирвати український народ із тієї неволі. Він доходить до висновку, що глибока застанова над історичним минулим України це перший поважний крок до цього, щоб усвідомити собі шлях визволення. Вказуючи причини упадку України, те минуле вкаже теж дорогу до її відродження. Треба пізнати минулі помилки, щоб вистерігатись їх набудуче, в новій визвольній боротьбі. Ці думки розвинув Шевченко в поемі "Великий Лях". Виводить в ній три душі, символи трьох українських поколінь. Не пускають їх у рай тому, що зле служили справі свого народу.

Одну не пускають тому, що за життя перейшла вона з повними відрами дорогу Богданові Хмельницькому, хоч не знала, що він їхав в Переяслав "Москві присягати". Шевченко вважає великим гріхом згоду провідних кругів козацької України часів "Великого Богдана" на союз з Москвою, що його заключено в Переяславі 1654 р. Вони повинні були знати, що цей союз принесе Україні тільки одну неволю. За те, що не передумали вони докінця впливу того союзу на долю України, за те, що не заінтересувалася цією справою ціла козацька провідна суспільність — не пускають душу, що є їх представником, у рай. Бо хоч "не знала" вона, що Хмельницький їхав "Москві присягати", хоч не знала наслідків цього союзу, але повинна була знати. Шевченко хотів цим сказати, що не може бути ніякого перемир'я, ніякої угоди з ворогом України, що буде вона тільки тоді вільною, коли порядкуватиме нею сам український народ.

Душу, що представляє українську суспільність часів гетьмана Мазепи не пускають в рай тому, що вона напоїла цареві Петрові коня, коли він вертав з бою під Полтавою. Цей бій закінчився поразкою військ Мазепи і шведського короля Карла XII і віддав Україну під московське панування. Змагання Мазепи повинен був піддержати цілий український народ, ніюдин свідомий українець не повинен був прихильним бути, як ота душа, московському цареві, катові України.

Третю душу не пускають в рай тому, що вона — ще малою дитиною — усміхнулася до цариці Катерини II, коли вона на "золотій" галері гуляла по Дніпрі (було це 1787 р.).

"Чи я знала, ще сповита,
Що тая цариця —
Лютий ворог України,
Голодна вовчиця"?

Чи може не бути "лютим ворогом" України її гнобитель, хоч і зким гарним "золотим" і "милим" для людського ока він не виглядав би? Ось що висловив Шевченко в цих словах. Те місце в поемі "Великий Лях" значить теж, що таким самим "лютим ворогом" України є й теперішня Москва, доки вона панує над українським народом. Катерина II, до якої усміхнулася душа, це символ панування ворога над Україною. А до ворога не "усміхатися", але боротись з ним треба.

Дальше Шевченко представляє несвідоме, окалічіле, — бо окра-

дене віковою неволею з визвольних думок і стремлінь — сучасне йому покоління. Але він уже бачить прояви пробудження. Він знає, що навіть найбільш жорстока політика Москви не здужає вбити його народу. Вона тільки ще більше вчинить Москву ненависною українському народові. Україна всеодно повстане проти свого ката. Москва руйнє все, руйнє пам'ятки козацької України. Але тим вона тільки копає для себе власний гріб. "Тоді їх (три душі) в рай ми повпускаєм, як все москаль позабірає". Зн. прийде час, що Москві даліше продовжувати своєї гнобительської політики вже не вдасться, бо повстане проти неї український народ і зруйнує на Україні й слід по Москві. Шевченко вірить, що народиться новий великий местник, що в боротьбі за волю України не пощадить і рідного брата-зрадника, і "розпустить правду й волю по всій Україні."

Ця віра Шевченка така сильна, що вона б'є з кожної його нової поеми. Ще в своїй ранній творчості писав він ("До Основ'янка"): "Смійся, лютий враже, та не дуже, бо все гине", але слава й пам'ять про світле минуле "не поляже, а розкаже, що діялося в світі, чия правда, чия кривда і чиї ми діти". Тоді, коли Шевченко зглибив минуле України й обняв своїм зором величезні сили, що звільна будилися довкруги нього до нового життя — ця віра зросла й ще більше зміцніла. "Встане Україна і розвіє тьму неволі" ("Суботів"), встане закований Прометей-герой, що йому московський закланний орел довбе "ребра, серце розбиває, та п'є його живу кров.

Розбиває, та не вип'є
Живушої крові,
Воно знову оживає
І сміється знову.
Не вмірас душа наша,
Не вмірас воля,
І неситий не виоре
На дні моря поля,
Не скує душі живої
І слова живого..." ("Кавказ").

"Встане правда, встане воля" — ось ті щораз відтепер частіші в Шевченка слова, він відповідає їх поруч насиченого глибокою вірою бойового "Борітеся, поборете". Коли порівняємо ті палкі слова-гасла з його давнім "не вернеться воля", "не вернеться козащина", "не встануть гетьмани" — матимем картину тієї боротьби, яку Шевченко звів у власній душі, боротьби з величезним тягарем зневіри й сумнівів, що тяжіли на над ним, але над його сучасниками українцями, а серед них він жив і творив.

"ДО ЖИВИХ, МЕРТВИХ І НЕНАРОДЖЕНИХ"

Шевченко прийшов на світ у кріпацькій сім'ї. В роках своєї молодости перейшов крізь усі тяжкі знуцання панщизняного ладу. Коли ж пізніше вирвала його доля із закріпаченого селянського середовища, він завжди глибоко переживав недолю кріпаків, як свою власну. Сам перестав бути кріпаком. Але свого викуплення "за 2500 рублів" із кріпацтва ніколи не вважав "свободою". Він не ба-

чив різниці між своєю нібито свободою, а кріпацькою неволею. Не такої свободи прагнув. Він визнавав тільки одну справжню свободу: свободу вільного від московського панування українського народу. Він знав тільки одну свободу: волю України, і щойно в ній бачив справжню свободу українців. У часах неволі не знав Шевченко поділу українців на свободних і несвобідних, на вільних і поневолених. Він бачив поневолення цілого українського народу, він бачив, що Москва гнобить без виімку цілий український народ, на всіх ланках його життя.

Але він бачив довкруги себе таких українців — що не відчували на собі тягару невільницьких кайдан, що почували себе свободними в тій тюрмі, яку збудувала для українського народу Москва. Їх стрічав він як урядовців і дворян в Петербурзі на московській службі, а ще більше підчас своєї побуту на Україні 1843-го, 1845-го і дальших років. Між українцями поміщиками, землевласниками, дворянами стрінув на Україні чимало т. зв. "мочиморд", що про ніщо інше не дбали, як про ситий стіл "малоросів", що забували про власний український народ, і таки звичайних перевертнів, що були вірними слугами Москви, що помагали їй поневолювати український народ. Ці люди почували себе щасливими й свободними тим щастям і свободою, які спливають на раба з ласки його пана, з його багатого в охлапи стола.

Нерідко ті українці признавалися до українського народу, вихвалювали його мову, пісню, справді гарну й високу культуру. Гордились навіть славною історією України — бо ж були це внуки славних "козацьких прадідів". Але найважливішого не розуміли вони і не хотіли розуміти. Що їх обов'язком є станути до боротьби за відбудову тієї славної України, яку будували колись їх діди. Вони не хотіли розуміти, що їх обов'язком є стати рама в рама з цілим українським народом до боротьби за нову Україну, де цілий український народ, і вони, і теперішні кріпаки й усі могли б творити ще більшу велич своєї культури, щоб в ній ще більшої сили, розмаху й буйности могло набирати життя українського народу. В їх нібито більшій "свободі", в порівнанні із кріпацтвом, бачив Шевченко дорогу ціну, якою вони платили Москві за відречення від визвольних змагань. Він вимагав від них виректися тієї підлої "свободи" в ім'я справжньої свободи, свободи народу. Він хотів бачити в майбутній Україні власний справедливий для цілого народу, для усіх українців суспільний порядок, що в ньому кожний українець міг би рама в рама з цілим народом жити справжнім радисним життям, працювати й творити велич свого народу.

В привілеях сучасних Шевченкові українських поміщиків, землевласників, дворян бачив він не діло їх заслуг перед українським народом в боротьбі за його справу. Ці привілеї були довгом, який мали вони вирівняти участю у визвольній боротьбі, відкидаючи з погордою якраз оці привілеї-охлапи, що за них Москва купувала їх на свою службу. Ці думки розвивав Шевченко вже від ранньої своєї творчости. Про тих українців думав він, мабуть, пишучи в одній із перших своїх поем:

Есть люди на світі —
Сріблом-злотом сяють,
Здається, панують,
А долі не знають, —
Ні долі, ні волі!

Коли Шевченко добре приглянувся тим людям підчас свого побуту на Україні, він щораз частіше картає їх своїх немилосердним осудом. В "Розритій могилі" виводить перевертня, що помагає москалеві господарювати на Україні. В поемі "Сок" з погордою і глуфом картає "землячків", що "по московськи так і чешуть, сміються та лають своїх батьків", що перейнялися "московською блекотою" (дурійкою).

Свої погляди на заражену московським духом і рабством українську поміщицько-дворянську верству висловив Шевченко в "Посланію до живих, мертвих і ненароджених". В нім накликає він отих "поганих правнуків" — "славних прадідів великих", зн. колишніх провідників козацької України, щоб вони не тільки любили в Україні поверховно "тихий рай" — мову, пісню, красу української землі і її природи, її минуле. "Полюбіте щирим серцем велику руйну" — зн. любіть в ній жорстоку сучасність, любіть цілий український народ, доложіть зусиль, щоб двигнути його з дна московської тюрми до нового життя. Шевченко каже, що замало чванитися красою рідної мови, пісні, землі ("І гармонія і сила, музика та й годі"), замало чванитися своєю історією й її героїчними посталями ("У нас Брути і Коклеси (зн. герої) славні незабуті!"). Треба теж глянути отверто на життя українського народу на тій прекрасній землі, на "люди потомлений" на панщині, на те, що "людей запрагають в тяжкі ярма". Треба ще знати і те, що славу в порівнянні з "убогими римлянами" історією України творили потоки козацької крові, що славна воля козацької України:

"Кров'ю... умивалась
А спала на кұпах,
На козацьких вольних трупах,
Окрадених (з воді!) трупах".

Що з того, звертається Шевченко до українських поміщиків, що вони захоплюються Україною і вичитаними з московських і німецьких книжок гарними правдами про справедливість, коли це в них тільки "великих слів, велика сила", а в дійсності

"...Хилитесь, як і хилились,
І знову шкуру дерете
З братів незрячих гречкосіів..."

Що з того, що вони чваняться історією України, а наділі дальше ходять в московському ярмі і не повстають до боротьби.

"Чого ж ви чванитесь — ви,
Сини сердешньої України?
Що добре ходите в ярмі,
Ще краще, як діди ходили?"

"Діди" у Шевченка це ті предки українців, що вели боротьбу за визволення України з-під чужого ярма. Їх боротьбу називає Шевченко "незабутими ділами", "тяжкими ділами". Їх боротьбу ставить Шевченко взором для наслідування сучасного покоління, що спить у невідомості. Щоб у цій новій боротьбі не забракло всіх українців, щоб взяли в ній живу участь усі сили українського народу, т. зв. вищі українські суспільні верстви мусять зрозуміти потреби цілого свого народу, ограбованого, окраденого з волі, гідності, землі, з усього. Вони мусять перестати дивитися на визвольну боротьбу закріпаченого селянства, що бореться і за владу на своїй землі і гідні умовини життя, як на розбишацтво. Бо були в часах Шевченка такі, що дивились на визвольний рух селянства, що виростав з ґрунту махливого господарського положення, як на розбишацтво.

"Гайдамакі — не воїни —
Райбойнікі, вори (зłodії),
Пятно в нашій історії". —

Ось як оцінювали деякі українські поміщики гайдамацький рух ("Холодний Яр"). Їх то питав Шевченко:

"По якому правдивому,
Святому закону
І землю, всім даною,
І сердешнім людом
Торгуйте?"

Українську землю вважав Шевченко власністю цілого українського народу. Він глядів на боротьбу українського закріпаченого селянства "за землю" не як на "розбишацтво", але як на боротьбу за "волю", за "правду". В своїй хаті своя правда, і сила і воля" — говорив Шевченко в "Послانیю". Він бачив, що селянство бореться за землю не тільки на те, щоб захопивши її, дальше гнути шию в чужому, московському армі. Він бачив, що селянство бореться при тому за повне право українського народу бути господарем своєї землі і творцем своєї долі. Він бачив, що те селянство видвигало рівночасно проти ворожого порядку і "свою віру", "свою правду", "свою волю", на своїй українській землі. А за такі справи "розбійник не встане", за такі справи батько "не заріже лукавого сина" (зрадника), "не розіб'є живе серце за свою Україну" ("Холодний Яр").

І Шевченко звертається в "Послانیю" до тих земляків, щоб "схаменулися", щоб на "чужому (московському) полі" не шукали добра-правди, бо тільки "в своїй хаті", у вільній Україні "своє правда і сила і воля", бо "нема на світі (другої) України, немає другого Дніпра", зн. своє щастя може створити український народ тільки на своїй землі, тільки в боротьбі за "свою Україну". Хай отже вони боряться за неї, хай не дурять дітей своїх, "що вони на світі на те тільки, щоб панувать", як панують московські "байстрюки Єкатерики", деручи шкуру з українських селян. Шевченко взиває їх схаменутися, бо вже останній час, бо лихо їм буде. Він своїм пророчим передчуттям бачить, що

“Розкуються незабаром
Заковані люде,
Настане суд!”

Український народ розправиться тоді з московськими гнобителями, “байстрюками Єкатерини”. І коли в той час нащадки сучасних Шевченкові українських панів стануть осторонь і вороже поставляться до визвольних змагань українського народу, то і їх кров потече з кров'ю ворогів у синє море. Бо “не буде кому помагати”, бо “одцурається брат брата і дитини мати”. Бо буде це день останнього суду, день останньої розплати з ворогом України.

На таке поставлення справи визволення українського народу не здобувся ніхто перед Шевченком, а й після нього ще довго-довго мусіла вона дозрівати в свідомості найбільше глибоких умів. Шевченко не бажав тільки поверховного визволення України, де створені неволею неправди-несправедливості мали б остати надалі і надалі розжирати мали б творчі сили українського народу. У визволенні України Шевченко хотів бачити визволення усіх сил українського народу. В майбутній Україні хотів він бачити одну велику спільноту, де усі люди праці — оті мільйони кріпаків, яких бачив довкола себе — мали б змогу творити велич того, що звали вони словом: Україна. Шевченко бачив у своєму, як звали його плиткі умі “простому” народі усі цінності, які вчинили український народ в минулому великим і славним, і в них добачував здорові зародки майбутньої величі України. Ось чому Шевченко відмовляв частині українців права наживатись, на шкоду цілому народові, тим добром, що мало служити цілому народові, що мало бути опорою і засобом для цілого народу в його стремліннях вгору, до повного буйного життя. В майбутній Україні Шевченко не хотів бачити негідного пониження одних українців перед другими, але спосний одною “своєю правдою”-справедливістю український народ, щоб кожний українець мав змогу гідно жити, гідно працювати й творити. Видвигненням такої нової порядкуючої суспільної ідеї, яка не признає одним українцям більших привілеїв над другими, яка не визнає “заслуг”, тільки внутрішній обов'язок-повинність кожного українця творити, рама в рама з другими, велич свого народу — тою ідеєю Шевченко може найближчий нашим часам.

Ще більше близький Шевченко нашим часам тим, що здійснення тієї ідеї бачить він у боротьбі українського народу проти ворожого, московського панування за встановлення влади українського народу над українською землею. Шевченко здавав собі мабуть справу, що не всі “українські пани” послухають ради його великого серця, що не всі здобудуться на те, щоб з погордою відкинути блиск рабських охляпів із стола ворога. Тих рабів, що не всилі перебороти в собі посіву неволі, що їх рабській і низькій, привченій гнобителями до товстих почесей вдачі, дорожчий старий порядок від того нового й власного, який несе непереможна революція визволеного народу — Шевченко не вагається в день останнього суду над ворогом України поставити їх поруч гнобителів і їх кров'ю прочистити дорогу до нового життя. Бо в новій Україні не хоче Шевченко бачити нічого з того, що могло б як залишка неволі сковувати

творчі сили українського народу. Нова Україна для Шевченка — це Україна нових — не рабів — але вольних людей, творців нового життя. Такою повинна бути Україна вічно, Україна "живих і ненароджених" — в сучасному і майбутньому.

НАРОДИНИ НОВОГО СВІТУ

Велике слово Шевченка прийняла, навіть із захопленням, тоді дуже мала горстка сучасних українських громадських діячів. "Витали" його і "хвалили", як сам каже й ті гурти українців, що користувались ласками дворянства й поміщництва, що спливали на них із рук московського гнобителя. В тому часі були вони самотніми, що могли підняти освідлюючу освітньо-культурну, а далі й національну політичну роботу у власному народі. Могли та не відчували потреби цього, не розуміли й не хотіли розуміти.

В селян кріпаків була гаряча воля вирватись з-під визиску, пониження і панщизняних жорстокостей, була туга за новим життям, бо як могло їй не бути. Але той кріпак потребував передусім того світла, яке вказало б йому дорогу до нового життя, яке вказало б йому, як він може й повинен будувати його. Наразі він знав тільки те, що в новій дійсності не може бути панщизняного нагая, але що крім цього повинно бути — він не знав. Не знаючи цього, міг він піднятися на новий акт розпунки, міг він скупати в крові своїх гнобителів. Але цей вибух народнього гніву міг скінчитися невдачею і новими тяжкими кайданами. Щоб визвольна боротьба скінчилася в останньому ударі з московською неволею треба було, щоб мільйони в своїй ненависті до неволі мали теж у своїй свідомості зариси того нового світу, що його хотіли збудувати. Треба було, щоб мали вони в своїй голові ясну й виразну політичну мету, щоб жила в масі і діяла в ній виразна політична ідея — отой необхідний план бою з ворогом і план того порядку, що має зайняти по нім місце. В часах Шевченка треба було довгої, впертої й витривалої праці, щоб вчинити, закований у кайдани московського режиму й політичної темноти, український народ свідомим цілей боротьби.

Шевченко здавав собі з цього справу, коли так западаливо забирався до видавання книжечок для тих мільйонів кріпаків, яким вони були дуже потрібні. Він завжди підкреслював потребу книжечок "тільки про нашу історію". Не важно тут наскільки в тодішніх умовах ця думка Шевченка була до здійснення. Ці "книжечки" зраджують тільки те, як глибоко відчував і розумів Шевченко взагалі потребу негайної й великої суспільно-політичної й національної активності, яка збудила б цілий народ до свідомого життя й боротьби.

Та як безпомічним мусів себе почувати Шевченко в обличчі байдужості й "солодкого" невільницького сну тих українців, що могли, і яких обов'язком було підняти таку акцію. Вони захоплювались його словом, "витали" його, "хвалили". Але приглянувшись їм, Шевченко побачив, що в них нема ніякого бажання, ніякої волі стати активно до національної праці, до пробудження українського народу. Він бачив, що одні з них, ота мала горстка діячів, що гуртувались довкола нього, теж не надто глибоко розуміє українську на-

ціональну справу. Він шанував тих своїх друзів, що писали українською мовою. Але він бачив і їх москвофільство, він не мав довіри до їх славянофільських ідей. (Тамка то буде справа з тою федерацією — говорив він з насміхом). Його боліло те, що вони не хотіли приглянутись добре життю українського народу, мільйонам кріпаків, а бачили тільки зверху саму красу села ("Якби ви знали, паничі, де люди плачуть, живучи, то ви б ідилій не творили..."). А поза ними бачив масу "мочиморд", малоросів, перевертнів, чиновників і бюрократів, яким "аби повне корито, їм усюди добре. Сидять собі свині в сажі") і чужою працею черева розпихають". На вершині своєї творчості 1845 р., коли перебуваючи на Україні мав перед своїми очима повний образ упадку й рабства тих українців, Шевченко стверджує з жалем і повним обуренням:

"І я прозрівати
Став потроху... доглядаюсь
Бодай не казати!
Кругом мене, де не гляну
Не люди, а змії..." ("Три літа").

Шевченко чусь, що не вернеться знову його давнє "веселеє слово... і я серцем до вас не вернуся", бо немає в ньому віри до таких людей. Але він не тратить віри в сам український народ і до нього пише три дні після тих гірких слів свій могутній "Заповіт" (25. XII. 1845).

Цієї віри в Шевченка не змогла вбити й звиш десятилітня жахлива каторга, куди кинув його московський жандармський режим (1847 р. 22 квітня Шевченка арештували, а 30. травня засудили на вічне заслання і заслали в салдати зразу в Орську кріпость, а опісля (1850 р.) в Новопетровський форт). Що це була за каторга — цьому дає свідоцтво той факт, що за 6 і пів року побуту Шевченка в Новопетровській кріпості не маємо ніодного його твору. Вже сама заборона писати й малювати були для нього — поета й маляра — жахливою торгурою. Попри цю найбільшу торгтуру мусів терпіти усі торгури рядового салдата, а в Новопетровському форті ще й щоденну ревізію наглядача чи не має де в убранні чи чоботі олівця чи клаптика паперу. Але зломити його це не змогло. "Караюсь, мучусь, але не каюсь" — говорить він. Як гордо держався на суді, так теж з повною холоднокрівністю — зносить салдатську каторгу. "Немає тепер — пише він в одному листі із заслання — у мене ні суму, ні радости, є зате мир душевний і спокій моральний, аж до рибячої холоднокрівности".

Так почувати себе міг тільки той, що без вагання вірив в перемогу своєї великої правди. Бо хоч Шевченко втратив віру в ті сучасні йому українські круги, що могли підняти народ до нового життя, він не стратив віри в сам український народ. Він вірив, що не сьогодні то в майбутньому народиться із нього й стане його силою новий вольний світ на його землі. В цій твердій вірі він надалі в каторзі залишається собою й своєю творчою уявою ще

---

*) саж — хлів.

дальше й глибше старається проникнути оці майбутні народини нового світу. "Мені однаково — пише він в тюремній келії Петербурзької цитаделі — чи буду я жить в Україні, чи ні",

"Та не однаково мені,
Як Україну злії люде
Присплять, лукаві, і в огні
Її окрадену збудять..."

Майбутнє України тривожило Шевченка! Він прагне, щоб у великий час ("в огні") український народ не був приспаний злими дүхами-рабами, не був ними "окрадений" із визвольних дүм.

Коли ж вернув після десятилітньої каторги, підорваний на здоров'ю з тим самим завзяттям і впертістю, що десять років тому, кидає в нових поемах нове палке й гостре наче удар меча — слово до українського народу, повне віри в перемогу правди, в прихід нового світу. Він вірить, що прийде цей світ так неминуче й проти усіх жорстоких намагань спинити його, як переможно поконало християнство неволю, облуду і гниль Риму жорстокого Нерона — царя ("не в нашім краї", додає насмішливо Шевченко — бо й тут цар! — значить і Москву жде така доля). В "Неофітах" Шевченко вказує, що воля Неронів є безсильна супроти переможного походу героїв нової правди. Бо в героїв отих "і мечі в руках добрі, гострі ободні, на отмщенія неправди і в науку людям". Вони "окують царей неситих в залізній пүта" і "осудять судом своїм правим". Хоч гинуть вони з руки ката, але їх чин здобуде вічну славу, їх визнавці, неначе мати Алкида — "сина-сили" з "Неофітів" — розголосять по "торжищах і чертогах" правду-ідею, за яку вони гинули, встануть за неї нові борці, нові герої. Власні їх матері благословитимуть їх на боротьбу, неначе Мати Христа, що говорила дітям, як його розпинали на хресті: "Нехай іде, нехай іде! Отак і вас він поведе!" ("Марія").

Шевченко вірив, що "діждемось таки "колись" свого "Вашингтона", що поведе "не сотні, а мільйони" українців до бою за нову Україну, новий світ. Свою віру бдүвав Шевченко на нових молодих силах українського народу, що виростуть в майбутньому зі здорового народнього кореня. Ці молоді сили зірвуть із усім, що внесли в історію України відступники й раби "Галагани й Кисілі й Кочубеї Ногаї". Було чимало тих відступників.

"Минуло все, та не пропало.
Остались шашелі (черваки): Гризуть
Жеруть і тлять старого діда (Україну),
А од коріння тико, любо
Зелені парости ростуть.
І виростуть..."

"Уже знүчата зачались, і виростуть вони колись" — говорить Шевченко в іншій поемі. Оце ті нові "тверді та смілі руки", що їх дожидає український народ, оце ті нові месники, що відплатять гнобителям за кривди народу, що збудують новий світ. Ця нова віра Шевченна — це вислід його глибокої застанови над маловартністю

отих сучасних йому "рабів з кокардою на лобі", лакеїв в золотій оздобі", "підніжків царських". "Не вам... за правду пресвятую стать і за свободу", говорить тепер до них Шевченко. Він бачить більші і могутніші сили в українському народі, більше здібні до боротьби й будівництва нового національного порядку, України — "без хлопа і без пана", за яку борювся український народ в минулому й буде боротися в майбутньому.

"На вади й хиби нашого вищого суспільства" — писав Шевченко в "Щоденнику" 1857 р. — "не варто звертати уваги. Поперше задля нечисленности цього суспільства, а подруге, задля застарілости моральних хвороб, а застарілі хвороби, коли й можна вилікувати, то тільки героїчними засобами." Не тяжко зрозуміти, що вважав "героїчними засобами" творець "Заповіту" і "Послання", що ціле своє життя видвигав ідею визвольної боротьби, послідовної й безпощадної, що після неї не лишилось би й сліду по гнобителях і наслідках неволи на українській землі і в житті українського народу. Шевченко відкидає всяке хитання й півзасоби, які могли б в'язати руки українському народові в боротьбі "за свою правду і силу і волю" в "своїй хаті". Він, як справжній революціонер, вказує не тільки на Москву й велить валити гнобительський порядок ворога, але має теж відвагу розкрити хвороби власної спільноти і вказати дорогу до їх основного радикального вилікування. Він має таке глибоке відчуття дійсности, сучасної й історичної, що не дає звести себе ніяким оманним надіям, ні слав'янофільству, ні "братерству", ні лібералізові ("современним огням"), ні надіям на реформи і полегші ("добра не жди" від Москви!), що їх покладали деякі українці при вступленні "нового царя" на московський престіл (Олександр II 1855 р.). Шевченко повторює заєдно думку, що

"...Щоб збудить
Химерну волю, треба миром,
Громадою обух сталять,
Та добре вигострить сокиру,
Та й заходиться вже будить".

Потребу негайного будження, негайного ширення національно-політичної думки і негайного чину ставив Шевченко своїм сучасникам як палаюче завдання хвилини. Він здавав собі справу, що процес національно-політичного освідомлення і активна постава свідомих національних елементів до справ життя, — це необхідна передумова перемоги народу в день останнього суду над московським гнобителем. Бо коли до дня цього суду політична свідомість не змобілізує усіх українців, коли ланцюг чинів не підготує народу до останнього виступу, коли український народ буде день перед ним окрадений, не тільки з волі й усього, але й із свідомости про волю, то як можна мріяти про перемогу над ворогом. І скільки пророчого передчуття міститься в його тривожному "та не однаково мені, як Україну злії люде присплять, лукаві і в огні її окраденю збудять", що так дослівно сповнилось у великому визвольному зриві українського народу 1917-1920 рр., коли приспані "современними огнями" соціалістичні провідники так грубо нашкодили українській справі.

В глибокім вичуттю української історичної дійсности, в геніальнім видвиженні усіх духових вартостей, що чинили в минулому український народ великим народом і мали таким вчинити його в майбутньому — є ціле величезне значення Шевченка. Він вмів видвинути ці вартости, ці правди з глибин історичного буття українського народу, з великих неспожитих ще його сил, які видали й самого Шевченка, хоч були вкриті шкаралущою неволи. Він надав тим правдам такого величнього вислову, що коли вимовимо їх, вони звенять в нашому усі неначе Заповіди Божі і втрачають свою велич, коли тільки вимовимо їх не так, як сказав це він.

Ось чому його правди, його слово найшло таке глибоке прийняття в українському народі, ось чому і сьогодні і завтра його ім'я вимовлятимуть українці як своє гасло, свою програму, як образ тої України, яку мають створити і своєю працею й творчістю будувати її даліше вгору. Бо досі ніхто поза ним не видвинув в такій глибині, повноті й силі тих фундаментів, на яких вона має стати й рости. Досі ніхто поза ним не вказав українському народові таких широких, твердих і певних шляхів до його величі. "Він кермує Україною як король" — говорить про нього визначний український сучасний письменник.

З його ім'ям українські селяни повставали кривавими бунтами проти панщини на самому її схилі (1854-56 р., панщину скасували в Росії 1861 р.), його думки про "правду-мсту" відживали пізніше в усіх вибухах народнього гніву крізь бурхливі 1905-6-ті роки, аж до великої історичної дати 1917 р. В цьому великому році озброєні лави українських вояків з його портретом в руці неначе бойовим прапором машерували вулицями Києва, присягали на колінах, сповнити його "Заповіт" й пішли в криваві бої за владу українського народу на Україні, за владу Києва над українською землею. Криваві ці бої не скінчилися перемогою у великих 1917-1920 рр. Не скінчились і в рр. 1939-1947. Але не скінчилася й сама боротьба. Вона йде далі. Її продовжують переємники революційної спадщини Шевченка, що йдуть слідами його життя, його правд і тієї героїчної традиції, яку вони створили на просторі кількох десятиліть, на побоевищах 1917-1920 рр. і в рр. 1939-1947. Є їх не легіон, але мільйони. Їх чинами керує воля Шевченкового Заповіту, невміруща воля його великої ідеї. Це справді найбільший Володар України. Це справді Король. Як може не перемогти воля цього володаря що володіє армією, якій на ім'я: нація!

Борітеся — поборете;
Вам Бог помагає;
За вас сила, за вас воля
І правда святая!

Тарас Шевченко

З АФОРИЗМІВ ЛЯ РОШЕФУКО

Франсуа, князь де ля Рошефуко, жив у добу найбільш само-закоханого суспільства. В цьому його середовище було дуже подібне до нашого. Його родина виступала проти централізації, і коли король-сонце Луї XIV прийшов до абсолютної влади у Франції, Рошефуко попав у неласку. Як свого роду компенсацію він мав великий успіх в суспільстві, особливо в салонах мадам Сабле. Його слава базується головни на його афоризмах. Ля Рошефуко, як філософ — песиміст. Навіть чесноти, які вважаються найбільш неогоїстичними, під аналізою Рошефуко виявляють домішку егоїзму. Нижче містимо кілька афоризмів, що можуть виликувати нас від деяких нерозумних ілюзій.

● Те, що ми вважаємо за наші чесноти — є ніщо інше, як збірка різних дій і заінтересувань, що їх щастя, або наша вмільсть нам приносять; не завжди тільки через хоробрість чи через цнотливність чоловіки хоробрі, а жінки цнотливі.

● Деякі відкриття вже зроблені в країні егоїзму, але багато ще незнаних просторів.

● Милосердя, з якого роблять чесноту, існує деколи від самозакоханя, інколи від лінивства, часто від страху, а найчастіше від усього разом.

● Якби в нас не було недоліків, нам не було б так приємно помічати їх у інших.

● Щирість — це відкривання серця. Її дуже мало у світі; те, що звичайно бачать — це тільки хитре обдурювання, щоб здобути довір'я інших.

● Любов — як з'ява привидів; всі про неї говорять, але мало людей її бачили.

● Любов до справедливости в більшості людей, — це страх терпіти несправедливість.

● Всі скаржаться на свою пам'ять, але ніхто не скаржиться на свій розум.

● Ніщо так щедро не дають, як поради.

● Обдурити себе й не помітити так само легко, як дурити інших, щоб вони не помітали.

● Ми так звикли маскувати себе перед іншими, що нарешті ми самих себе замасковуємо.

● Часто роблять добро, щоб могли безкарно робити зло.

● Дар великих умів — сказати багато в небагатьох словах; малі уми, навпаки, мають дар багато говорити й нічого не сказати.

● Звичайно хвалять, щоб бути хваленими.

● Чесноти губляться в інтересі, як речі в морі.

● Наше каяття — це часто не жаль за зло, яке ми вчинили, а страх від зла, яке нам від того може статися.

● Сварки не були б довгими, якби глупота була тільки з одного боку.

● Ми признаємо в себе малі недоліки тільки тому, щоб переконатися, ніби в нас немає великих.

В. Біберович

МАРКІЯН ШАШКЕВИЧ забутий бард Галицької Области

Шевченківський Рік 1961, що відзначає 100-річчя смерти великого Кобзаря, є водночас 150-ою річницею народження Маркіяна Шашкевича, великого будителя Галицької Области. Хоча своєю скромною поетичною творчістю він ніяк не може рівнятися з великим Тарасом, однак Шашкевич відіграв величезну роль в духовому житті Західньої України як той, що серед культурної темряви першої половини XIX сторіччя перший звернув увагу на українську народню мову. В тому змислі його "Русалка Дністровая", що на три роки випередила першого Шевченкового "Кобзаря", започаткувала нову еру в історії західньо-української літературної творчости.

Сьогодні нам це трудно зрозуміти, однак зусилля Маркіяна Шашкевича завести вживання української народньої мови в щоденному і церковному житті, а далі піднести її на літературний рівень в умовах тодішньої безпросвітної дійсности, це справді геройський вчинок, що його могла лише доконати людина, повна любови до того українського селянина, панщизняного чорнороба, яким погорджували і свої і чужі.

Маркіян Шашкевич — це ясний метеор на темному галицькому небосхилі того часу, це патріот-революціонер, що твердо вірив у свій народ; його велике майбутнє і свою історичну місію поставити його на новий шлях до національного і культурного розвитку. І справді це велика трагедія, що такий сильний дух замешкав у такому крихкому тілі і що він мусів кинути цей світ саме

в віці, коли людина щойно починає розвивати свої здібності. Інакше він з певністю був би записався блискучішими літерами в історії українського письменства.

На західньо-українських землях Маркіяна Шашкевича, хоч пізно, пошанувала українська спільнота здвиженням могили і величавого пропам'ятного хреста в Підлиссі, що стали місцем щорічних масових народніх маніфестацій. В Канаді Шашкевич, на жаль, за винятком дуже скромного пам'ятника в Вінніпегу майже забутий і навіть факт, що після другої світової війни большевицькі займанці знищили хрест у Підлиссі, не спонукав тутешнього громадянства до якоїсь відповідної акції. Треба надіятись, що в році 1963, в 120-річчя його смерті, українці Канади в гідний спосіб пошанують цього забутого Кобзаря Галицької Области, автора незрівняної "Веснівки" і "Русалки Дністрової", священика, поета і палкого українського патріота.

ВЕСНІВКА

*Цвітка дрібная
Молила неньку,
Весну раненьку:
— "Нене рідная!
Вволи ми волю,
Дай мені долю,
Щоб я зацвіла
Весь луг вкрасила,
Щоби я була.
Як сонце ясна,
Як зоря красна,
Щоб я згорнула*

*Весь світ до себе!" —
— "Доню, голубко,
Жаль мені тебе,
Гарная любко,
Бо вихор свисне,
Мороз потисне,
Буря загуде,
Краса змарніє,
Личко зчорніє,
Головоньку склониш,
Листоньки зрониш,
Жаль серцю буде".*

ЧИ БУДЕ НОВИЙ КАЛЕНДАР?

У кожному домі висить на стіні календар. Ми звикли до нього. Нам здається, що лічити час якось інакше неможливо, незвично.

А тим часом давайте подумавемо — чи не має наш календар недоліків?

По-перше. Чому, щоб згадати, в якому місяці скільки днів, ми складаємо руки в кулаки і рахуємо

по кісточках: січень, лютий, березень, квітень, травень, червень, — а далі, коли вже лівої руки не вистачає, продовжуємо на правій: серпень, вересень... Так ми запам'ятовуємо, що в лютому, наприклад, 28 або 29 днів, у липні та серпні — підряд по 31 дню. Отже, місяці різної довжини чергуються без порядку. Тому перше півріччя

коротше від другого на три дні.

По-друге. Кожного року ми купуємо новий календар. Нічого не поробиш: кожного року на ті ж самі дати припадають зовсім інші дні тижня. Це теж незручно.

І от у багатьох країнах учені замислились, а чи не варто придумати новий календар? Або принаймні впорядкувати існуючий?

При Організації Об'єднаних Націй почала працювати Міжнародна Асоціація Всесвітнього календаря.

Але не так просто придумати новий календар. Уже розглянуто багато сотень проектів. Найкращими з них вважають два.

Ось перший. Нехай рік складається не з дванадцяти, як ми звикли, а з тринадцяти місяців. Зате вони будуть усі однакові — по 28 днів. Всього в такому році 364 дні. Один день, "залишковий", включається між 28 грудня і 1 січня. Цей день дуже цікавий — він не матиме ні дати, ні дня тижня, а просто називатиметься Днем миру і дружби народів. Але у переносному році в нас, як ви знаєте, з'являється ще один "зайвий" день, (у теперішньому календарі це 29 лютого). А його куди подіти? Такий день, теж без дати та дня тижня, і

його включатимуть між 28 червня і липня й називатимуть Днем переступного року.

Подібний календар зручний. Тільки незвично, що місяців тринадцять. І важко такий рік поділити на однакові половини і чверті.

А ось другий проект, що має значно більше прихильників. У році — дванадцять місяців. Перші місяці кожного кварталу мають по 31 дню, решта — по 30. Виходить, у кожному кварталі — однаково по 91 дню. За цим календарем наприкінці року один день теж буде без дати і дня тижня, а ще один — у переступні роки.

Щороку дні тижня відповідатимуть тут тим самим датам. Повісив на стіну календарик — і хоч сто років підряд ним користуйся!

Календар той називатиметься Всесвітнім.

Ввести новий календар зручніше в рік, в якому 1 січня буде неділя. Такими роками є 1961, 1967 і т. д. Але сказати точно, коли саме буде введений новий календар, ще не можна: треба, щоб дійшли згоди усі країни.

А. Я. Грегуль

науковий співробітник
Астрономічної обсерваторії
Київського Державного
університету.

ТАЄМНИЦІ ДОВГОГО ЖИТТЯ

Недавно з'явилася в друку дуже цікава книжка під заг. "Таємниці довгого життя". Її авторами є д-р Джордж Геллуп, творець і основоположник відомого в цілому світі "Геллупового Голосування" (Геллуп Полл), і Еван Гилл. Книжка ця тому цікава, що для її написання д-р Геллуп уперше застосував свою відому дослідну техніку, переслухавши 29 тисяч американців різних суспільних клас і різного знання, що скінчили вже 95 рік життя. Автори в першу чергу хотіли довідатись, як ті люди провели своє життя, що вони робили, а чого не робили, щоб прожити значно довше, як цього може сподіватися сучасна людина.

При цьому д-р Геллуп сподівався також відкрити напрямки і шаблони поведінки між тими подивувідними старими людьми. Хоча у кожній категорії переслуханих авторами осіб траплялися драматичні індивідуальні вийнятки, життєві звички й темпераменти цих людей під багатьма оглядами були переконливо подібні.

Наші дослідники звернули головну увагу на чотири важливі ділянки, що вимагають особливої обережності, а саме на дієту,

руханку, особистий світогляд, або спокій душі, і на те, що найкраще назвати самопотуранням. Саме в цих ділянках виявилася дуже сильна схожість. На щастя, це ділянки, в яких кожен може щось зробити, коли бажає довго жити.

Медицина професія підкреслює сьогодні важливість вправ, руханки для здоров'я й довговічності та вказує на небезпеку, зв'язану з сидячим способом життя. Велика більшість старих людей, про яких тут мова, була фізично активна до можливо найстаршого віку. Лише одна третина не робила ніяких особливих заходів, щоб вправлятися фізично поза своєю працею, але дві третини мали дуже багато руху в своєму званні. 25 відсотків жінок працювало поза хатою, в той час, коли решта працювала вдома, однак тоді не було ще тих усіх механічних приладів, що сьогодні, а крім того вони мали більші родини.

Переважає більшість старих осіб, з якими відбуто розмови — це щасливі люди. Вони дуже цікавляться життям. Увесь час вони були невимушеними, спокійними особами, що вважали життя приємним, хоч і сповненим різних проб-

лем, і були задоволені своєю долею. Вони мали належний змісл добра і зла, і їх не мучили почування вини чи збентеження. Вони рішуче не мали звички журитися! Цей факт з натиском підтверджує модерні теорії про психо-соматичні зударі.

Дієта деяких цих 95-літніх і старших осіб не хоча годиться з новочасними

поглядами на відживлювання, однак, не підлягає ніякому сумнівові, що майже всі вони завжди любили просту страву, злегка підкріплену корінням. Ціле життя вони вдовольнялися одноразовою їжею і не об'їдалися непотрібно. Вони не мали звички їсти щонебудь поміж регулярними часами їжі і в ніякому випадку не були ласунами!

Петро Дорошко

ВЛІТКУ

Одкрасувалось житечко у полі,
Ще тиждень-два —
І починай жнива
Найдовший літній день поволі-волі
Вже зменшується, а не прибува.
Ще спека над ярами і горбами,
Черешня червоніє у садку,
Та вже тугими добрими грибами
Запахло у старому дубняку.
Вже в сіні запахуца руга-м'ята
Злягається під шапками стогів.
Покинувши кубельця, каченята
Жирують на воді між ситнягів.
У лузі йдеш, зупинишся, поманиш,
На тонких ніжках підбіжить лоша.
Ще літо в розпалі, та де не глянеш,
Все підрости, дозріти поспіша.
Невтомні бджоли до своєї хати
Несуть дарунки літа на запас...
Прогаєш день і вже не наздогнати,
Ніхто не має права змарнувати
Свій найбагатший, свій найкращий час.

(“Дніпро”, ч. 3, 1960)

УКРАЇНСЬКІ ЛІТУНСЬКІ КАДЕТИ В КАНАДІ

На основі інформативного матеріалу ми хочемо сказати тут дещо цікавого про одну літунську інтересну установу. Організа-

Кадет-літун, Юрій Тарновецький із 283 авіазагону одержує своє горнячко кави. Він один із 18 кадетів, яких вислано на два дні до окремого табору над озером Скутамата в нагороду за їхні подвиги у вишкільному таборі у Трентоні. Там вони жили в шатрах, варили їжу на ватрі, ловили рибу і мандрували по лісі під наглядом старшин Королівської Повітряної Сили і двох членів рятівничого відділу з довголітнім досвідом у канадській пущі.

ція, що започаткувала літунські табори для молоді, називається "Лігою Кадетів - Літунів Канади". Вона була заснована ще в 1941 році і це є чисто громадське тіло, завданням я-

кого є дати канадській молоді в усіх 10 провінціях авіаційний вишкіл і громадське виховання. Ліга працює при допомозі сітки громадських комітетів місцевого, провінційного й доміняльного характеру, в склад яких входять діяльні громадяни, зацікавлені працею серед молоді. Хоча Королівська Канадська Літунська Сила співпрацює з Лігою, даючи кадетам вишкіл та устаткування, Ліга дуже потребує власних фондів на стипендії для учнів літунства, на виховні підмоги, на приміщення авіаційних загонів, забезпечення та утримання кадетів, що відбувають спеціальні курси — і на багато інших потреб, зв'язаних з її діяльністю.

Ось кілька цікавих дат і фактів у зв'язку з діяльністю Ліги Кадетів - Літунів. Від часу заснування Ліги в 1941 році більш як 135,000 молодих канадців скористало з виховних і вишкільних нагод, які дала їм ця організація. Більше як 80,000 кадетів - літунів взяло досі участь у літніх вишкільних курсах, де крім скріпляючих здоров'я спортивних вони мали нагоду отримати фахові інструкції в

літунстві. Приблизно 4,200 кадетів навчилося літати і здійснило свою мрію, щоб здобути літунські "крила". Протягом останніх 15 років кожний шостий цивільний пілот, вишколений у Канаді — це колишній кадет-літун. Більше як 1,300 сеньйорів - кадетів одержали дуже цінний вишкіл в провідництві в окремих нескорочених курсах під час літніх місяців. 500 канадських кадетів взяли участь у блискучих міжнародних пописах і змаганнях. В цілі пропагування міжнародньої дружби і в нагороду за їх успіхи в науці 712 молодих канадців переїхало у Велику Британію, США і континентальну Європу як "амбасадори доброї волі". Велике число заслужених кадетів здобуло вищу освіту завдяки стипендіям Ліги, збірна вартість яких перейшла вже суму \$50,000.

Як бачимо, Ліга Кадетів-Літунів Канади дає нашій молоді нагоду скріпити своє тіло спортом, а водночас набути дуже корисні знання при допомозі лекцій провідництва, спеціальних пілотських курсів, подорожей закордон і стипендій для вищої науки. Українська молодь Канади повинна звернути особливу увагу на діяльність Ліги і поробити заходи для найчисленнішої участі в ній. Так, як польські літу-

Літунські кадети з 201 авіозаго-ну в Торонті вивчають техніку рятування потоплюючих у плавальному басейні трентонської станиці. Світлина показує Яна Густафсона, родом із Фінляндії, і Роберта Багрія, родом з України.

ни взяли видатну участь в другій світовій війні, зокрема у так зв. "Битві за В. Британію", українські літуни зможуть колись взяти видатну участь у визволенні українських земель з-під большевицького ярма.

З ТЕКИ МУДРАГЕЛЯ

- Політична опозиція — це мистецтво підрізування галузки, на якій сидить уряд, щоб самому на ній сісти.

- Хто почуває себе цілком нормальним — повинен негайно пошукати доброго психіатра.

- Живемо в часи, коли і крук крукові очі довбає.

“БЕЗСМЕРТЯ”

(Скорочено)

Її зорею називали,
Ясною зіркою . . . Вона
І справді трепетно ясна
Була як зірка. Нездужалий,
Упалий духом в ній ловив
Далеких відсвіти вогнів,
І в чистій муці Харитини,
У Лимерівнинних сльозах
Черпав снагу верстати шлях
Змагання за права людини.
За волі помах соколинний,
Що людям снився у віках.
Вогнем, жагою, пориванням
Вона серця палила всім
Страждання граючи стражданням,
Сама вона була живим . . .
Це Мирний голову клонив
Благоговійно перед нею,
І Лисенко її любив
Співуче — ніжною душею,
Студентство, молодь, як годиться —
Біля театру, уночі
В її впрягались колісницю.
Коли ж веселощів струмок
Круг неї завивався струнко,
І брязкіт срібних підківок
Жартливу нам являв Цвіркунку, —
О, якже молоділи всі,
Легкій дивуючись красі!
Минулося. . . Невже минулось,
Просяяло і відцвіло?
Ні! У безсмертя обернулось
Те, що безсмертям і було . . .
І хай твій прах у гробі тліє, —
Нетлінне сяйво золоте . . .
Круг Заньковецької Марії
Сузір'я юности цвіте.

ДЕЩО ПРО НАШЕ СЕРЦЕ

НОВИЙ ЛІК НА СЕРЦЕВІ НЕДУГИ

Як пише "Журнал Американської Медичної Асоціації", дуже корисним виявився в лікуванні серцевих недуг новий, щойно кілька років тому введений лік, що називається "хлоротаезайд". Він успішно усуває надмір води з організму та знижує високий тиск крові, і тому приніс полегшення сотням тисяч пацієнтів, що терпіли на недуги серця і на високе тиснення крові. Недавно вироблено новий подібний лік, що називається "гайдрохлоротаезайд", який у 10 разів сильніший, і має ще ту прикмету, що не спричиняє ослаблення, як це інколи бувало при вживанні хлоротаезайду. Новий лік випробувано з успіхом на 118 пацієнтах у Шпитальному Осередку округи Кінг у Брукліні.

СЕРЦЕ І ТОВЩ У КРОВІ

Медичний дослідник д-р Ліо Гітман заявив на геронтологічному з'їзді в Клівленді, що він знайшов методу недопускання до серцевих атак і ствердіння артерій. Це відомий геронтолог (дослідник старечого віку). Його метода базується на контролі товщу

в крові, який є головною причиною серцевих ударів і ствердіння артерій. Товщ у крові найуспішніше зменшує вітамін Е, що має в собі найбільше олії з зародків пшениці.

ЯК ДБАТИ ПРО ЗДОРОВЕ СЕРЦЕ

Ст. Луис, Мизурі. — Фахівці від серцевих недуг, присутні на Конвенції Американського Т-ва для поборювання серцевих недуг, ствердили, що найкраща програма для втримування серця в здоровому стані складається з п'яти пунктів, а не з різних "чудодійних ліків". До цих п'ятьох пунктів належать: регулярні фізичні вправи (або відповідна фізична праця); різnorodна дієта, в якій є дуже мало товщів; сильна воля не допустити до збільшення ваги свого тіла; не допускати до надмірного тиснення крові та якнайменше курити, або ще краще, зовсім не курити. Д-р Дж. Стемлер із Чикаго казав, що вже молоді американці повинні щодня ходити одну або дві милі та не обжиратися, бо це найкращий засіб бути здоровим. Д-р К. Томас, професорка Університету Джана Гопкінса ствердила на основі

власних дослідів, що 30% молодих вояків, які згинули на океані під час другої світової війни, мали коронарну тромбозу, як це виявили секції їх тіл. Д-р В. Лайкоф із Філадельфії казав, що мала серцева атака, — це алярмова осторога, що буде грізніша атака, коли пацієнт не почне лікуватись. Д-р Т. Довбер із Фреймінггему, Масс., остерігав курців, бо ті особи, які викурюють дві пачки цигарок денно, два рази більше дістають серцеві атаки, як ті, що курять менше або не курять зовсім.

ХЛОРОТАЕЗАЙД І ГАЙДРОХЛОРОТАЕ- ЗАЙД

“Журнал Американської Медичної Асоціації” подав до відома, що введений до лікування серцевих недуг лік хлоротаезайд, виявився дуже корисним. Він успішно усуває з організму надмір води та знижує високе тиснення крові. Недавно спрепаровано ще один лік — гайдрохлоротаезайд, який є в десять разів сильніший від хлоротаезайду і має ще ту прикмету, що діє успішніше, бо не викликає ослаблення.

ЧИ Є ДОСИТЬ КРОВИ ДЛЯ ПОТРЕБУЮЧИХ?

Запас (банк) Червоного Хреста — це єдине джере-

ло крові в Канаді. Кожного тижня треба придбати 1,750 пінтів крові в Метрополітальному Торонті і в Торонті Тавншип для постачання 23 шпиталям на цьому просторі. Якщо цієї кількості немає, тоді постачання шпиталям треба припинити і відкласти менше серйозні операції. У випадку крайньої необхідності донори мусять зголошуватися безпосередньо в шпиталях, часом і серед ночі. Тепер є (нараховують) 100,000 донорів, але потреба набагато більше для підтримання всіх вісьмох типів крові та для безпеки, що ні одне життя не пропаде з-за недостачі крові.

ЗНАЙДЕНО СПОСІБ НЕДОПУСКАННЯ ДО СЕРЦЕВИХ АТАК

Медичний дослідник д-р Ліо Гітман заявив на геронтологічному з'їзді лікарів (на з'їзді лікарів, що займаються дослідом старечого віку) в Клівленді, що він знайшов методу недопускання до серцевих атак і ствердіння артерій. Ця нова його метода базується на контролі товщу в крові, який є головною причиною серцевих ударів і ствердіння артерій. Товщу у крові найуспішніше зменшує вітамін Е, що має в собі найбільше олії з зародків пшениці.

“РАЗУМЕЙТЕ, ЯЗИЦИ, І ПОКОРЯЙТЕСЯ”

абож

ЗОНАЛЬНЕ БОЖЕВІЛЛЯ

У процесі дальшого будівництва комунізму все дужче буде збільшуватись роля ”русскаво язика, как язика междунаціональнаво общенія соціалістических націй”. (З парт. журналу “Вопроси філософії”, ч. 7 за 1959 р., ст. 41).

”...А це веде “к ево (тобто ”русскаво язика”) утвержденю” і в той же час до відмирання інших національних мов”. (Зі ст. М. Міняйла “Проблеми мови в СССР” у бюлетені ч. 108 Інформ. бюра в Мюнхені, Інст. для вивч. СССР, 1959 р.).

“(Да ведают), что в міре есть любовь,
Которая і жжѡт і губіт!”

Александр Блок (“Скіфи”).

Якщо Бог кого карає, —
Спершу розум відбирає...
Отому то й “фюрер” сам
Зняв такий був тарарам,
Що й “старий германський бог”
Посоромивсь “перемог”.
Та черга вже й на Нікіту,
Що, піднявши карту бити,
Нею хоче “козирять” —
Світ увесь “к рукам прибрать”.
(Бо “кружіння голови”
Час приніс і для Москви!).
Це ж міцна, мовляв, стихія!
Здавна ж співано: “Россія
(Не порожні це слова!)
Всему свету галава!”
Таж вона ще й при царях
Наганяла людям страх!
А тепер — яка ж могутність!
Далі — соняшна майбутність!...
Тільки треба “підігрить” —
В “катылку” одним зварить,
Щоб з усіх отих племен
“Каша” стала — без імен...

Це ж і є "народ саветській",
Не расовий, як німецький,
Мова тільки всім одна
(І барвіста і міцна!),
Це ж найкраща з людських мов —
І для лайки й для промов!
"Речь великаво народа!"
Дух її, мовляв, — свобода...
Хоч нелегко без заслон
Зберегти "дійовість зон".
Ліпше ж хай не бачить світ...
Це ж ефект — на сотні літ!

Так остання це з імперій,
Зачинивши волі двері,
Ще й глузує із свобод:
"Ми — свабоднейший народ?"
Та... пускати "тумана"
Діло звичне в москвина.
Знаєм, — цюю настанову
Про одну "зональну мову"
Не один із їх Нікіт
Появляв уже на світ,
Хоч перо вмочав у кров
І співав нам про... любов.

Скільки ж бо Чеботарьових*)
Є і буде Юд "дійових",
Від часів іще Христа!...
Правда ця страшна й проста,
Бо згвалтовано права
І зневолено слова!

Чорна сотня і... червона.
Їм — "законна" "русских зона"
Їх "любові" — не ганьба
Стан цей — пана і раба!...
...Ні, й остання ця впаде, —
Смерть імперіям гряде!

Подзвінник

---

*) Проф. Чеботарьов ("землячок", бо не "Сапожніков") обурювався за підтримку "сепаратістів" американцями проголошенням "Тижня поневолених націй", але й далі "просвещает" американську молодь.

ЛЮДИНА І СОН

У практичному житті людина часто забуває зробити підсумок використаних годин на працю і на відпочинок. Чомусь так прийнято, що відпочинком вважається вільний від праці час, розривки і т. п., а випускається з уваги спання, яке фактично є повним відпочинком цілого людського організму.

Людина пересічно половину свого життя перебуває на ліжку, в сні. У малих вийнятках цей час скорочується до одної третьої цілого життя. З цих причин сон і умови його мають великий вплив на настрій людини, ба навіть людський характер. Недавно один український часопис у ЗДА подав нотатку про те, як одна велика американська фірма виробу меблів спроварила з СРСР матрац, очевидно в цілях дослідів і поліпшення своїх виробів. Коли ж матрац цей розпо-

роли, відповідальний технічний директор фірми сказав: не дивуюсь, що люди Советського Союзу такі злі, — вони половину свого життя сплять на поганих матрацах.

Недавно велика американська фірма виробу ліжок "Сілі", великими коштами і дослідями сконструювала машину т. зв. комфортаграф, при допомозі якого досліджують і графічно реєструють всі потрібні дані для виробу матраців індивідуально для кожного покупця. Вистачить лише лягти на цей прилад у формі канапи, і машина запише виміри, твердість потрібного матрацу, відпорність пружини і т. д., одним словом все те, що окрема людина потребує для свого тіла для доброго сну. Видно, що фірмі йшлося не лише про "добрий бізнес", але про вигоду і вдоволення покупців.

МІЖПЛАНЕТАРНІ ЛЕТИ

БУДУЮТЬ ЛЮНАРІЯ ДЛЯ МАЙБУТНІХ ПОДО- РОЖЕЙ НА МІСЯЦЬ

Денвер, Колорадо. — Перші астронавти, які дістануться на Місяць, муситимуть перебувати там, де

немає жодного життя, повітря, і де половина часу є жахлива гаряч, а інша половина смертельний холод. Щоб вможливити перебування людини на Місяці, корпорація Мартин буде

окремих "люнарний дім", в якому людина могла б жити необмежений час. Одну третину цього люнарію має зайняти город. В окремих збірниках будуть хемічні замітники тієї поживи, яку звичайно дає рослинам земля. І так будуть в цьому городі вирощувати альгу і інші рослини. Альга дасть доволі кисню, щоб створити повітряну атмосферу в цій ізольованій кулі з 40-стоповим діаметром. В цьому "люнарії" мають бути і тварини, що житимуть в окремих клітках, годуватимуться рослинами та постачатимуть погній-добрива для рослин. Другий поверх цього "місячного дому" призначений для снання, праці і на ідальню для астронавтів. Машинерія і електрика буде на першому поверсі, а на третьому і четвертому поверхах буде город, ростимуть харчі і корми.

"ГОТУЮТЬ" БАЗИ НА МІСЯЦІ

Геологи армії ЗДА, використовуючи побільшення знімок Місяця, пробують установити, де найкраще буде будувати військові бази на цій плянеті. Представники армії твердять, що такі бази на Місяці існуюватимуть за 10 років.

Повідомлення про фотогеологічні студії Місяця опубліковано за підписами

секретаря армії В. М. Бракера і секретаря внутр. справ Ф. А. Сітона.

Згідно з дотеперішніми дослідями, околиця кратерів Коперника й Кепплера найкраще надається на військові бази.

Чи здійсниться задум американських військовиків встановити свої бази на Місяці перед здійсненням таких же задумів СССР — покаже майбутнє.

Максим Рильський

Осінній холодок...

Осінній холодок
над спраглою землею
Шатро гаптоване
широко розіп'яв.
І з рук його падуть,
як з рога Амальтеї,
Плоди, наліті вщерть,
і довгі пасма трав.
О, груди, радістю
осінньою наліті,
Прозоросте думок
і сило синіх жил!
Як сонце, перейти
хотів би я по світі,
Щоб з усміхом зайти
за мідний небосхил.
Хто зна, чи вславлюсь я
ділами голосними,
Чи блискавицею
проріжу далеч літ, —
Та любо вірити,
що знов земля цвістиме
І новий плід зачне,
і вродить новий плід!

КРОВ І ЖИТТЯ ЛЮДИНИ

ГАММА ГЛЬОБУЛІНА ПОБОРЮЄ ЗАРАЖЕННЯ

Гамма гльобуліна — це матерія у кровному струмку, що має у собі імунітет від зараження. Її можна витягнути з плазми і встрикнути пацієнтові під шкіру. Доки не заведено сироватки Солка, гамма гльобуліна була єдиною забезпеченням проти поліо. Тепер її вживають головно для охорони проти заразливих гострого запалення печінки й проти кору. Деякі особи дістають регулярно кожного місяця застрик гльобуліни, бо вони не мають її в своїй крові і тому стають жертвами всяких бактерій.

СВІЖА ЗАМОРОЖЕНА ПЛАЗМА ДОПОМАГАЄ ГЕМОФІЛАМ

Свіжу заморожену плазму вживають для стримування кровотечі у гемофілів. Гемофіли — це особи, звичайно чоловіки, кров яких не має здатності швидко зсідатися. Вони кривавляться безмірно, навіть коли рана маленька, і терплять великі болі в суглобах у наслідок внутрішніх кровотеч. Це кривавлення можна стримати лише при допомозі переливань свіжої замороженої плазми.

ЗАМОРОЖЕНА КРОВ

Медичні дослідники американської фльоти повідомили в найновішому виданні журналу Американського Медичного Т-ва, що їм удалося винайти методу заморожування людської крові. Ця метода дає змогу користуватися людською кров'ю, потрібною під час трансфузії, майже чотири роки.

АЛЬБУМІНОВА СИРОВАТКА ЛІКУЄ ПОПЕЧЕННЯ

Іншим бічним продуктом, видобутим з плазми, є альбумінова сироватка — матерія, яка виглядає, як білок з яйця. Коли хтось серйозно попечеться, застрик цієї сироватки в кров'яні судини витворює великі пухири в попаленому місці. Втрата цього елемента дуже ослаблює людину, і тоді його потрібно встрикувати хворому.

КРОВ УРЯТУВАЛА ЙОГО ЖИТТЯ

Шпитальна співпраця і 12 пінтів (пінта — щось біля 1/2 літри) безплатної крові Червоного Хреста урятувати життя і ногу Люїджі О., якого вважали “мертвим після прибуття” до Північно - Західнього

Шпиталю (Нордвестерн Дженерал Госпітал), після того, як пилка відрізала частину його стегна. П'ять пінтів крові одержав п. О. негайно після прибуття до шпиталю. Три години пізніше, після операції для закриття рани і сімох додаткових пінтів крові, Люїджі був поза небезпекою. Він не жив би і не працював би сьогодні, якби кров не була приступна й готова тоді, коли він її потребував.

ФІБРИНОГЕН

Фібрिनеном називається складник, який грає дуже важливу роль при сціпенінні крові. Хемікам удалося тепер витворювати цей складник штучно і тепер його часто дають при породах тим породільницям, які не мають у крові досить фібрिनгену.

КРОВ ДОПОМАГАЄ РЯТУВАТИ ЖИТТЯ МАТЕРІ

Минулого місяця пані Анна В. породила правильно третю дитину. Негайно після родів вона почала сильно кривавити. У неї розвинулося різне пологове ускладнення, і коли кров згущувалася, як звичайно, то приязна речовина нищила згустки крові. Було потрібно шість грамів фібрिनгену (лохідна кров) і двадцять шість пінтів крові, щоб спинити кровотечу. Завдяки добровільним донорам Безкоштовної Служби Крові

Червоного Хреста, було досить типу крові пані В., коли вона її потребувала, і її занепокоєна рідня не потребувала особливо журитися, щоб заплатити за кров або знайти донорів для її повернення. Перед тим, як Добровільна Служба Крові почала діяти в Торонті два роки тому, це було б коштувало рідню пані В. до 900 дол., або треба було б підшукати 52 донорів між приятелями і ріднею, які дали б свою кров.

ЧОМУ Я ПОВИНЕН ДАТИ КРОВ?

Тому, що ви можете врятувати життя. І якщо ви потребуватимете колинебудь крові, ви будете раді, що ви дали свою частку, щоб уможливити Добровільну Службу Крові.

ЧИ Я БУДУ ВІДЧУВАТИ ЯКІСЬ НАСЛІДКИ, ДАЮЧИ КРОВ?

Ні, якщо ви не пропустили вашої правильної їжі і відпочинку. Мала кількість крові, яку ви даєте, відновлює організм упродовж 24-ох годин.

З ТЕКИ МУДРАГЕЛЯ

● Коли людина поводить ся смішно, її любов напевно серйозна.

● У нас рішуче забагато різних товариств. Тому я хочу заснувати товариство, члени якого не належали б до ніякого товариства.

● Найшвидше дасть себе обдурити той, хто думає, що він хитріший від інших.

Вас. Онуфрієнко

Не питай мене, друже...

Не питай мене, друже, чи звик
Я до всього пізніш, чи відразу...
Я ще й досі в душі мандрівник,
Що знайшов випадково оазу.
Коли з берега вслід кораблю
Відлітають останні привіти,
Щось терпке, як колючка жалю,
Мов жене мене вслід полетіти.
Я не вірю, що стріну колись
Тих усіх, з ким доводилось жити,
З ким зійшлися і знов розійшлись,
Залишивши вино недопите.
Друзів добрих так мало в житті,
Нічєї нема тут провини, —
Просто так — розійшлись на путі,
Не дійшовши і до середини.
І тому, коли друг вируша
У дорогу, шукаючи долі,
Моя тягнеться також душа
В невідоме за ним мимоволі.
Я прощався уже з багатьма,
І скажу, що потіхи не гріли,
Ніби все це — отак, жартома:
Як птахи, піднялись, полетіли...
Полюбив я листівки й листи,
З них тепло мов освітлює двері.
Але потиск руки донести
Не вдалося ще нам на папері.
Не питай мене, друже, чи звик
Я до неба, до моря, до квіту, —
Я такий, як і ти, мандрівник,
Що розшукую щастя по світу.

Австралія

ДЕЩО З МЕДИЦИНИ

ДУХОВО НЕДОРОЗВИ- НЕНІ ДІТИ

Як повідомляє онтарійський міністер здоров'я, д-р Матвій Даймонд, 3% населення провінції є до певної міри духово недорозвинені, однак лише 5 до 10 відсотків із цієї групи вимагає опіки в інституціях. Але міністер здоров'я думає, що ця справа представляє серйозну медичну і соціальну проблему і воно поробило багато заходів, щоб дати дотичним жертвам відповідну лікарську опіку. Існують дві онтарійські Шпитальні Школи, в Орилія і в Смитс Фаллс, в яких знайшло приміщення 4,751 пацієнтів, переважно діти. Цього року буде отворена третя школа в Сідар Спрингс, в якій передбачено місце для 600 пацієнтів негайно, а для 1,200 згодом.

ВКУШЕННЯ КОМАХ

Вкушення комах убивають більше людей у Канаді, як отрутні гадюки. Кожного року на цьому континенті більше людей гине від укушення малих комах в наших городах, парках і лісах, як від укушення всіх отрутних гадюк разом. Багато лікарів припускає, що сильна реакція деяких осіб на вкушення комах спри-

чинена алергією. Д-р Геррі Мюллер з Бостону твердить навіть, що деякі невияснені випадки наглої смерті, що їх покладено на рахунок недуги серця або горлячі, були спричинені укушенням комах. Комахи, що викликають найсильнішу реакцію, це пчоли, чмелі і оси. Щоправда і вкушення чорних мух і комарів можуть часом спричинити поважне занедужання. Будьте обережні, ніколи не провокуйте навмисне гнізда повного пчіл або осей, а йдучи на прогулянку, не забувайте взяти з собою відповідних медикаментів.

ПРИСКОРЕНЕ ХУДІННЯ ШКІДЛИВЕ

В аптеках появився новий плинний продукт, що називається "Метрекал". Лікарі приписують його особам, що хочуть втратити вагу. "Метрекал" складається з молока, меленої сої, цукру, крохмалю, олії з кукурудзи, кокосової олії, дріжджів, вітамінів і мінералів. Він дає вживаючій його особі 900 калорій денно, цебто половину того, що потрібне для щоденного відживлювання згідно з медичними приписами. Спеціалісти кажуть, така дієта добра лише на

короткий час, тому що на довшу мету вона ослабила б занадто пацієнта і вплинула б від'ємно на його зовнішній вигляд і психічний стан. Зокрема особи, хворі на серце, особливо ті, що вже перейшли серцеву атаку, повинні уникати такого швидкого похудіння, що нагадує советські концентраційні табори. Самі продуценти "Метрекалу" радять, щоб особи, які хочуть схуднути, їли двічі в день нормальну, хоч і відповідно приладжену поживу, а лише один раз — їхній продукт.

НОВА ПЛИННА ДІЄТА

Д-р Віктор Вертес, який працює в шпиталі "Мавнт Сайнай" у Клівленді, описує в журналі Американської Медичної Асоціації свої спроби з групою студентів, які п'ять днів підряд вживали спеціальну пливку дієту з метою втрачення ваги. Всі вони втратили при кінці дієти від 3 до 11 фунтів ваги, були задоволені зі смаку дієти й не почували зовсім голоду. Нова дієта — це рідина, позбавлена протеїни і мінералів, в склад якої входять крохмаль і рослинний товщ. Вона називається "контролайт", її можна вживати з успіхом у тих випадках, коли є необхідною контролюючи споживання мінералів і протеїни.

ЧОРНА ВІСПА

Всі ми чули про чорну віспу, але мало хто бачив хворих нею. Крім східно - азійських країн, вона сьогодні дуже рідко де з'являється, однак раніш вона була одною з найстрашніших недуг, що часом винищувала цілих 10 відсотків населення, а люди, не рябі на обличчі, були рідкістю. Ніхто природно не відпорний на чорну віспу, і щеплення від неї є єдиною безпекою. Вона буває в людей кожного віку. Діти повинні бути щеплені від віспи до 6 місяців, а повторювати щеплення треба кожних сім років.

ПОЛІО

Поліомієліт, або дитячий параліч, який в Європі називали недугою Гайне-Медіна, викликає особливо страх тому, що вона часто лишає по собі сліди у формі каліцтва. Хоча трапляється вона найчастіше в дітей, однак останнім часом вона поширилася й на дорослих. З великим полегшенням зустріло людство кілька літ тому вістку, що д-р Йонас Солк та його співробітники в Пітсбургу винайшли сироватку, яка охороняє від цієї недуги. Медична лабораторія Торонтонського університету своїми дослідженнями значно спричинилася до відкриття

тієї сироватки. Сьогодні це усталений факт, що сироватка Солка зменшує кількість щорічних захворювань. Для повного успіху потрібно дістати три впорскнення цієї сироватки, першу і другу з одномісячною перервою, а третю не пізніше як сім місяців після другої.

ВАЖЛИВІСТЬ ВЧАСНОГО ВИКРИВАННЯ ДІАБЕТУ

Кожна особа в віці понад 50 років стоїть перед важною загрозою діабету, і тому всі лікарі погоджуються на тому, що старші люди повинні піддаватися щорічним перевіркам. Такі щорічні перевірки уможливує Канадійська Діабетична Асоціація при допомозі своєї безплатної щорічної кампанії викривання діабету. У 4,700 аптеках на просторі Канади можна одержати купони, які дадуть вам право на сечову аналізу ("Юріналізіс"), якщо ви вишлете ці купони до Канадійської Діабетичної Асоціації не пізніше 30-го листопада. (КС).

ДИФТЕРІЯ

Дифтерія — це теж заразна недуга, спричинена спеціальними бактеріями. Вона швидко переноситься з особи на особу і трапляється в людей кожного віку. Це убивча недуга на

зразок віспи, і в минулому вона винищувала цілі сім'ї, навіть цілі людські оселі. Хоч іноді хвороба ця приймає лагідну форму, вона звичайно залишає по собі ускладнення на серце і нервову систему. Модерний лік "токсоїд" дає повну охорону проти цієї недуги. Його треба впорскнути дітям від трьох до чотирьох разів під шкіру в приблизно одномісячних перервах, найкраще починаючи від третього місяця життя. Добре дати ще одну дозу рік пізніше, а тоді ще одну перед записом в школу. Токсоїду не вживають для лікування хворих на дифтерію, а лише для охорони від неї.

З ТЕКИ МУДРАГЕЛЯ

● Де подружжя без любови, там незабаром буде любов без подружжя.

● Совети не повинні захочувати всіх до повороту "на родину". Як усі вернуться, то хто буде висилати пачки?

● Деякі аматорські вистави нагадують кактуси: довго на них сидіти не можна!

● Політичні партії — це зло. Єдина партія — найбільше лихо.

● Кому Бог не дав ніякого таланту, той звичайно живе з політики.

КОВЧЕГА НОЯ НЕ ЗНАЙДЕНО...

В англійському часописі "Ди Дейлі Телеграф" (10 червня пр. ч. 32,704) надруковано нотатку п.н. "Т. зв. Ноевий ковчег недалеко гори Арарат виявився тільки осуненням землі" — (від власного кореспондента з Анкари).

"Надія на те, що Ноевий ковчег може все ще знаходитися на горі Арарат, у східній Туреччині, близько советського і перського кордонів, тепер розвіялася. Недавно турецькі військові власті робили з літаків світлини й на одній з них запримітили біля села, на історичній горі Арарат, темний об'єкт, що мав форму корабля. Дослідна археологічна фундація з Вашингтону дістала від генерала Гурсела дозвіл вислати на гору Арарат гурт учених дослідників.

Ці вчені працювали на горі Арарат два дні і повернулися до Анкари з порожніми руками.

Надії археологічної фундації на знайдення ковчега пішли з того, що на фотографічній світлині турецької влади човно-подібний об'єкт мав приблизно 300 ліктів, цебто стільки, скільки мав мати ковчег, описаний в Генезіс 6:14.

Гуртом археологів керував Джордж Вандемен, я-

кий належить до релігійної секти "Адвентистів сьомого дня". Учені знайшли 20 миль від гори Арарат (10,000 стіп висоти) біля перського кордону об'єкт, що на світлині має вигляд ковчегу. Д-р Артур Бранденбергер, експерт фотографометрії із стейтового університету в Огайо, ствердив, що об'єкт не був кораблем. Він заявив, що походження симетричної земельної структури, яка нагадує корабель, могли б пояснити учені геологи (тектоністи).

Гурт американських археологів ствердив, що на узбіччі легкого схилу осунулася земля, і ці земляні вали мають вигляд корабля. Турецькі селяни ствердили, що це осунення землі настигло 12 років тому і повторялося, згл. поповнювало "корабель", впродовж майже п'ятьох років.

Американські археологи з допомогою турецької армії копали в цьому "кораблі" повні два дні і ствердили, що в ньому немає видимих археологічних залишків. Сама тільки чиста земля. Дж. Вандемен заявив, що весь цей "корабель" — це природня купа землі і немає в ньому нічого, що зробили б людські руки.

Дальші досліді припини
ли, бо не було там нічого
інтересного для археоло-
гів“.

Годі припускати, щоб де
рево могло зберегтися на
вершку гори яких шість ти-
сяч років. Ной знав дещо
з хемії, але напевно не
знав нічого про модерні
засоби зберігання дерева.
Неохоронене дерево, з яко-
го був зроблений кора-
бель, мусіло цілковито роз

сипатися просто на атоми
впродовж кількадесяти ро-
ків.

Дерево нищать комахи
і бактерії в нормальних об-
ставинах. На горі, що має
10,000 стіп, крім бактерій
діють теж вітри, сонце, спе-
ка і холод, крім того змен-
шене тиснення атмосфери
приспішує дегідрацію тка-
нин і тим самим дезінте-
грацію макромолекул, з я-
ких зроблене дерево. Н. Ш.

ВЖЕ БЛИЗЬКИЙ ЛЕТ ЛЮДИНИ У КОСМІЧНІ ПРОСТОРИ

Вашінгтон. — Директор
Крайової Аеронавтичної і
Космічної Адміністрації д-р
Кейт Гленнен заявив не-
давно, що США пробува-
тимуть вислати людину в
космічні простори вже на
початку найближчого ро-
ку. Це станеться за допо-
могою випродукованих ар-
мією ракет типу Редстон.
Перша проба обмежиться
до лету на висоту коло 125
миль, і довжина цього ле-
ту має становити коло 200
миль в горизонтальному
напрямку та той перший
лет мав би тривати коло
15 хвилин. Однак переведе-
на проба на літунській ба-
зі в Кейп Канаверал на
Флориді в дні 21 листопада
виявила, що не вдасться
випустити людину на проб-

ні лети в космічних просто-
рах вже на початку 1961
року, як плянувалося, бо
не загорілася третя части-
на ракети. Ця тимчасова
невдача спричинила те, що
перший пробний лет люди-
ни в космічні простори від-
будеться дещо пізніше в
1961 році. Відкладуть теж
лет і довкола Землі на піз-
ніший час.

Тому д-р Гленнен перед-
бачає тепер перший лет лю-
дини у космічні простори
довкола Землі на другу
половину 1961 року. Він
відмовився сказати, чи СС-
СР не випередить США в
цій ділянці. Советський
журнал “Вестнік Академії
Наук” повідомляє в остан-
ньому числі, що треба ще
розв’язати численні проб-

леми, поки вдасться вислати людину в безпечну подорож у космічні простори.

Найновіші вістки заповідають, що людина полетить у космічні простори вже цього 1961-го року.

З ТЕКИ МУДРАГЕЛЯ

- Статистики відкрили, що з усіх бізнесів найбільше часу витрачають на марне в статистичних бюрох.

- Ми часто прощаємо тим, що нас нудять, але ніколи тим, що нас вважають нудярами.

- Ми всі маємо досить сили, щоб перенести клопоти — наших сусідів.

- Багато людей воліє критикувати самих себе, ніж цілком про себе не говорити.

- Педагогіка — це організована оборона дорослих проти дітей.

- Є три речі, що їх кожна жінка може зробити просто з нічого: салата, капелюх і сварка!

- Найбільша втома приходить з неробства.

- Боротьба чоловіка з жінкою ніколи не буде вирішена: оба вороги занадто братаються друг з другом.

- І уряд, що збирає податки і податковці, що їх платять, мають однакові клопоти: не можуть кінців звести докупити.

Українська крамниця
МЕБЛІВ І ДОМАШНЬОГО
УСТАТКУВАННЯ
**ROYCE RADIO
& FURNITURE Co.**
1529 Dupont St. — LE 5-0175

Toronto, Ont.

Власник

ЛЕВ ДОПТА

Найвища якість ● Найнижчі ціни
Догідні сплати

Український Відділ Ч. 360

КАНАДІЙСЬКОГО ЛЕГІОНУ
ТОРОНТО

326 Queen St. W. — EM 6-4895

ЗАЛІ ДЛЯ НАРАД І ЗБОРІВ,
ПРИЙНЯТТЯ — ГОСТИНИ тощо

Хочете КУПИТИ, чи ПРОДАТИ
ДІМ, ПІДПРИЄМСТВО, ГОТЕЛЬ
чи ФАРМУ,
звертайтеся з повним одвір'ям до

В. В. ГРИНИКА
REAL ESTATE BROKER

876 Dundas St. W., Toronto, Ont.

Off.: EM 3-5316 — EM 3-5317

Res.: EM 4-3846

УКРАЇНСЬКЕ МИСТЕЦТВО

Керамічна Студія

816 Queen St. W. - EM 3-1686

Toronto, Ont.

КЕРАМІЧНІ ВИРОБИ, РІЗЬБИ,
ВИШИВКИ і т. п.

Передплачуйте й оголошуйте у 'Вільному Слові'!

WES - Towne Shoes
217 Roncesvalles Ave. - LE 6-5737
Toronto, Ont.
НАЙКРАЩЕ ВИГІДНЕ ВЗУТТЯ
Низькі ціни

STYLETEX
українська фірма
ТЕКСТИЛЬНИХ МАТЕРІАЛІВ
555 Queen St. W. — EM 6-3375
Toronto, Ont.
Власник: **СЕМЕН МЕДИЦЬКИЙ**

ПЕТРО М. ГАЄВСЬКИЙ
Асекурації всіх родів
PETER M. HAYES
General Insurance Office
580 Queen St. W. - Toronto, Ont.
EM 6-1347 — Res.: BA 5-2610

СВЯТОСЛАВ ФРОЛЯК
Адвокат і Нотар
Заступає в справах карних,
цивільних і спадкових
62 Richmond St. W. - EM 2-2585
Торонто, Онт.

Асекураційна Агенція
Р. МИНДЮК і Син
Полагоджує всі роди обезпечень
575 Queen St. W. - EM 6-6326
Toronto 2-B, Ont.

Українська харчова крамниця
Bathurst Market
230 Bathurst St., Toronto, Ont.
EM 2-0019
Власник: **Б. ЛЮБИНСЬКИЙ**

Великий магазин меблів
і електричного устаткування
BURLACOFF'S
FURNITURE
619 Queen St. W. — EM 8-6688

Найдешевша крамниця нових
і вживаних меблів у Торонті
LEIMAN Furniture
587 Queen St. W. - Toronto, Ont.
EM 4-8958

Guest Hardware
195 Roncesvalles Ave.
LE 1-1126
Поручаємо всякого роду
ЗАЛІЗНІ ТОВАРИ

Українська м'ясарня
ІСИДОР ГНОПКО
власник
380 Queen St. W. - LE 2-2036
Першоякісні м'ясні вироби

BLOOR
REAL ESTATE LTD.
Українська фірма
ПРОДАЖУ НЕРУХОМОСТЕЙ
під керівництвом
МИХАЙЛА МУЦАКА
і
ВАСИЛЯ ГОНЧАРУКА
●
При купні і продажу стоїмо
до Ваших послуг!
1072 Bloor St. W., Toronto, Ont.
Phone: LE 1-2471

WALLE'S
SMOKE STORE
654 Lansdowne Ave.
Phone: LE 1-9110

- ПИСЬМОВЕ ПРИЛАДДЯ
- ТЮТЮНИ І ЦИГАРЕТИ
- СОЛОДОШ

●
Власники:
Брати: ГУЛЯКИ

В НОВОМУ РОЦІ
НАЙКРАЩИХ УСПІХІВ

бажає
УКРАЇНСЬКІЙ СПІЛЬНОТІ

АСЕКУРАЦІЯ
ВСІХ РОДІВ

Y. ONYSCHUK & CO.
LIMITED

L.E. 4-4241
333 RONCESVALLES AVE., TORONTO

НАЙКРАЩІ ПОБАЖАННЯ

засилає

АНДРІЙ ЗАПАРИНЮК

представник найбільшої

дистилярні в Канаді:

Res.: CR 8-1466

GOODERHAM & WORTS LIMITED

2 Trinity St.

— Toronto, Ont. —

EM 2-1832

ДО ВАШИХ ПОСЛУГ

У ВСІХ БАНКОВИХ ТРАНСАКЦІЯХ

BANQUE CANADIENNE NATIONALE

596 відділів в Канаді

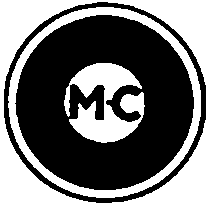
With the compliments of

FUEL OIL & SERVICE

259 Lakeshore Blvd. East

Tel.: EM 2-5777

М. С. МОЛОЧАРСЬКА СПІЛКА ОБМ. ВІДП.

M. C. DAIRY CO. LTD.

212 Mavety St. Toronto, Ont., RO 6-6711

СМЕТАНА, СИР — звичайний повнотовстий,
пісний (для дієтиків), сметанковий (в короб-
ках, ЙОГУРТ.

Turner and Porter

Four Generations

of

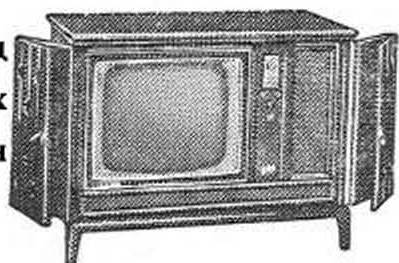
Funeral Directing Experience

436 Roncesvalles Ave.
LE 3-7954

2357 Bloor St. W.
RO 7-3153

Найбільший український склад
меблів і апаратів — радієвих
і телевізійних, пральних машин
і машин до чищення

ROCHESTER FURNITURE

423 COLLEGE ST. — TORONTO, ONT. — EM 4-1434

МАЄ ПОСТІЙНО У ВЕЛИКОМУ ВИБОРІ:

- РАДІЄВІ І ТЕЛЕВІЗІЙНІ АПАРАТИ З ФІРМИ —
RCA VICTOR І PHILLIPS
- ЕЛЕКТРИЧНІ І ГАЗОВІ ПЕЧІ З ФІРМ — МОґґАТ,
INGLIS, LEONARD, GURNEY.

КРИМ ЦЬОГО — МАШИНИ ДО ЧИЩЕННЯ, ПРАЛЬНІ МАШИНИ,
ОБСТАНОВКУ ДО СПАЛЕНЬ І ВІТАЛЬНИХ КІМНАТ.

— ЦІНИ КОНКУРЕНЦІЙНІ НА МІСЯЧНІ СПЛАТИ —

М. ГЕРУС — власники — М. ДЕЙНЕГА

ДРУКАРНЯ "КИЇВ" KIEV Printers Ltd. Toronto, Ont.

686 Richmond St. West — EM 3-7839

ДРУКУЄ: ● КНИЖКИ ● ЖУРНАЛИ ● БЮРОВІ ТА БИЗНЕСОВІ
ФОРМИ ● ЛЕТЮЧКИ ● РЕКЛЯМОВІ І СВЯТОЧНІ
КАРТКИ ● ПРОГРАМКИ і т. п.

- Високоякісна робота ● Приступні ціни
- Термінове виконання

BRUNSWICK HOTEL

Власники: Дмитро Познахівський і Іван Самець

481 Bloor St. W.

Toronto, Ont.

RYAN & ODETTE

Lawrence G. Odette

FUNERAL DIRECTORS

1498 Dundas St. West

LE 2-5965

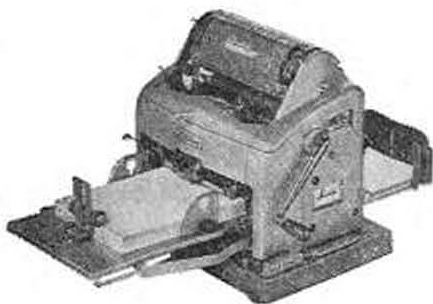
Toronto, Ont.

Gestetner

Найкращий у світі дуплікатор

Цей сильний, дешевий, ручний дуплікатор є дуже простий і легко ним оперувати. Скоро й дешево репродукує рукописи чи машинописи, а також чорнильні ілюстрації — на чорно, або в кольорах — без зайвих коштів на кліші й матрици. Повний вибір стенслів, чорнил, пер і всього приладдя.

БЕЗПЛАТНА ОБСЛУГА ТАК ДОВГО, ЯК ДОВГО ПРАЦЮВАТИМЕ ВАША МАШИНА.

Пишіть про дарові прибірки робіт, виконаних на цій машині, або жадайте дарового показу без жодного зобов'язання з вашого боку.

Gestetner (Canada) Limited

117 KING STREET W. TORONTO, ONT.

Sales and Service Offices Across Canada

NO. 6-3634

NO. 6-3484

INDUSTRIAL LACQUER SPECIALITIES Ltd.

manufacturers of

INDUSTRIAL LACQUERS, LEATHER FINISHES
VARNISHES, SYNTHETIC ENAMELS & PAINTS

T. M. BOYER
P.L. 5-4382

838-840 EASTERN AVE.
Toronto, Ont.

UBA TRADING CO. LTD.

Одинока українська гуртівня споживчих і тютюневих продуктів

WA 2-6115-6 — 420 Bathurst St.

PARKWAY AUTO BODY REPAIR

1974 Dundas St. W. — LE 1-1227 — Toronto, Ont.

Власник фірми — АЛЕКС ПРЕДКО

РОБОТА ГАРАНТОВАНА — ЦИНИ ПРИСТУПНІ.

SUPER VALUE MARKET

Meats — Groceries — Produce

"Supervalue shopping with Free Delivery"

1095 Bathurst at Dupont

Tel.: LE 2-0769

KALYNA MOTORS & SERVICE STATION

STEVE DROZD

157 Delaware Ave., Toronto 4, Ont.

Tel. Bus.: LE 6-7800

NICK'S GARAGE & SERVICE STATION

Bus. LE 3-8624

1715 Dundas St. West

BODY & MOTOR REPAIRS

Prop. Nick Rewenko

Res. WA 1-8769

24 hour towing.

Українська радіопрограма

CHWO — ХВИЛЯ 1250

64 Hewitt Ave. - Toronto, Ont.

Tel.: EM 6-3380 or LE 6-9398

Керівник: П. НАУМЧУК

щосуботи: 4:30 — 5:30 по пол.

в неділю 4:00 — 5:00 по пол.

Хто дбає про своє здоров'я, той щоденно відживляється в українській харчівні

VICTORIA GRILL

612 Queen St. W., Toronto, Ont.

Phone: EM 6-3380

Власники: П. і В. НАУМЧУКИ

F. Lynett Limited

FUNERAL DIRECTORS

3299 DUNDAS ST. WEST

RO 7-1176

Toronto, Ont.

RO 7-0164

ДРУКАРНЯ ОО. ВАСИЛІАН

ІЗ ВЛАСНОЮ ПЕРЕПЛЕТНЕЮ

виконує сумлінно й за умірковані ціни всякі друкарські роботи:

ЧАСОПИСИ, ЖУРНАЛИ, КНИЖКИ, ВІДОЗВИ, АФШІ, ЛЕТЮЧКИ, КАНЦЕЛЯРІЙНІ ДРУКИ, КОВЕРТИ, ВІЗИТІВКИ, ВЕСІЛЬНІ ЗАПРОШЕННЯ, ДРУКИ У ДВОХ АБО Й БІЛЬШЕ БАРВАХ, ТОЦО.

THE BASILIAN PRESS

286 Lisgar St., Toronto, Ont., Canada

Tel.: LE. 5-6483

ESSEX PACKERS LTD.

MEAT PACKERS

Flavortite Meat Products

Canned meats

NEWEST TASTE TREAT

CABBAGE ROLLS

HAMILTON

WINDSOR

MERRITTON

Окулістки

БУКОВСЬКА Б., R.O.   БУКОВСЬКА В., O.D.

274 Roncesvalles Ave. — Phone: LE 2-5493 — Toronto, Ont.

Приймають: Від 10-ої рано до 9-ої вечора. В суботу 10 ран. — 6 веч.

“B I B L O S”

344 Bathurst St.

Tel.: EM 8-5243

Toronto 2 B, Ontario

КНИЖКИ — КАНЦЕЛЯРІЙНЕ ПРИЛАДДЯ — ПОДАРКИ

Власники: М. і Н. Реплянські

BAZAR CO.

1609 Dupont St., Toronto, Ont.

LE 1-2197

Пачки до Європи. 44 фунтові живітостеві пачки, дарунки, нитки до вишивання ДМЦ та інші європейські імпортовані вироби.

JAMES B. TROTTER, B. A. M. P. P.

АДВОКАТ І НОТАР

372 Bay St. — Suite 808 — Toronto 1, Ont. — Tel.: EM 4-8318

Л. В. Л И Т В И Н

Адвокат і нотар

575 Queen St. W. — Toronto, Ont. — EM 6-7040

Дім книгарні "АРКА"

Кажуть:

Штурм, Марконі й Левіс,
Тавропулос, Лещинські й Дейвіс
І земляк наш Петро Кучер,
Що найкращий—це хліб 'Фючер'!

Українська пекарня

"Б У Д У Ч Н І С Т Ь"

"THE FUTURE BAKERY"

737 Queen St. W. Toronto, Ont.

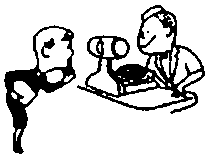
КНИГАРНЯ "А Р К А"

575 Queen St. W.

Toronto, Ont.

Phone: EM 6-7061

Книжки, журнали, часописи, шкільне, бюрове приладдя, різьби, вишивки, нитки, панаме, грамофони, пластинки, телевізійні апарати, радіоприймачі, патефони, машинки до писання, чоловіча гал., оброчки

Ковбаси та вуджене м'ясо поручає

І. П А В И Ч

809 Queen St. West

Toronto, Ont.

EM 4-0658

ANNE PHOTO STUDIO

як тож випозичальня мужеських одягів на весілля і забави

Власник: В. ТРАЧ

865 Queen St. W. — Tel. Bus.: EM 8-3147 — Res.: RO 6-6375

JACK A. OSTAFEW SALES & SERVICE

Limited

HEATING — AIR CONDITIONING

EM 4-4618 — 668 Queen St. W., Toronto — RO 6-2157 (night service)

We sell quality fuel oil

24 hour service

TRINITY POULTRY & EGGS

FRESH KILLED POULTRY

793 Queen St. West

Phone: EM 8-5676

Toronto, Ont.

Pinchak & Son

ПОХОРОННЕ ЗАВЕДЕННЯ

FUNERAL DIRECTORS

455 Queen St. W.

— EM 8-5370 —

Toronto, Ont.

W. Zaleschook — director

ALPHA

FURNITURE CO.

735 QUEEN ST. W. — EM 3-9637

3030 DUNDAS ST. W. - RO 6-4011

НАЙБІЛЬШИЙ ВИБІР:

- меблів
- холодильників
- електричних та газових кухонь
- пральних машин
- телевізій

РАДІЯ

"HIGH FIDELITY"

30 YEARS EXPERIENCE IN CANADA

PHONE LE 6-0982

PHONE LE 6.0982

ANDREW TAILORS

The place where CUSTOM clothes are made.

High-Grade Alterations, Repairs, Etc.

Cleaning and Pressing.

Invisible mending.

1076 QUEEN STREET WEST

Toronto 3, Ont.

ANDREW NAKONECZNY, Prop.

Rogers Dairy Ltd.

Найбільша і найстарша українська молочарня в Торонті

459 Rogers Rd. — Toronto, Ont. — RO 9-7193

АПТЕКА МЕДВІДСЬКИХ

SANITAS PHARMACY

виготовляє рецепти як європейських так і тутешніх лікарів і доставляє додому. Висилає ліки легунською поштою до всіх країн Європи.

546 QUEEN ST. W. (коло Думина) EM 3-3746 Toronto, Ont.

При купні чи продажу нерухомостей, бізнесів, ферм, — звертайтеся з довір'ям до популярної української фірми:

R. CHOLKAN, Real Estate Limited

527 Bloor St. W. (near Bathurst St.) — LE 2-4404
східне бюро: 1794 Danforth Rd. (near Coxwell) — HO 9-1123

Власники: Р. ЧОЛКАН і Я. СПОЛЬСЬКИЙ

Маємо великий вибір домів, бізнесів і апартаментових домів у всіх частинах Торонта.

75 кваліфікованих представників нашої фірми до Ваших услуг. Із справ, які Ви їм доручите до полагодження, напевно будете задоволені.

Полагоджусмо фінансування мортгеджове і персональне.

"Загально відомим є, що молоко — солодке, квасне — гусянка, ма-
слянка та всі молочні вироби і морозиво з української молочної

GREEN-VALE DAIRIES LTD.

3156 DUNDAS ST. WEST

RO. 7-1728

TORONTO, ONT.

це якоество безконкуренційні вироби. Просимо домагатись цих наших виробів у всіх крамницях, або замовляти їх безпосередно в молочної телефоном RO. 7-1728.

Доставляємо до домів!"

ЗАМОВЛЯЙТЕ:

хліб, паї, кейки й усякого роду печива най-
кращої якості в українській
пекарні Торонта

BEAVER BREAD LIMITED

103 Lightbourne Ave. — Toronto, Ont. — Tel.: LE 5-7445

CLOVER FARM — DUNDAS MARKET

1161 Dundas St. W. — LE 6-1464 — Toronto, Ont.

Я. ХОРОСТИЛЬ — Е. ІВАШКО

Свіже м'ясо, ярина, споживчі товари, імпортовані делікатеси.
Безплатна доставка.

21 DUNDAS SQUARE
Suite 815

Phone: EM 6-1681-2-3

DANIEL D. STOKAL, B. A.

Barrister, Solicitor, Notary

Res. BE. 1-2982

TORONTO, ONT.

Residence: 2 Vesta Drive, HU 5-1365   EM 4-1394   EM 4-1395

ANDREW E. McKAGUE, Q. C.

Barrister, Solicitor, Notary Public

1008-9 Northern Ontario Building

330 Bay Street

Toronto, Ont.

Corner of Adelaide and Bay Sts.

TAGLIETTI HARDWARE

КРАМНИЦЯ ЗАЛІЗНИХ ТОВАРІВ

Власник: П. ГОЛОВАТИЙ

Залізні товари, різні приладдя, скло та дитячі розери.

Багатий вибір фарб, найкращих фірм у Канаді —

FLO GLAZE і LOVE BROTHERS

Кухонне начиння: Великий вибір порцеляни та скляних виробів.

Робітня ключів та направа замків та електричного устаткування.

1477 DUNDAS ST. W. (близько Dufferin) — LE 6-3826

УКРАЇНСЬКЕ ПОХОРОННЕ ЗАВЕДЕННЯ

J. CARDINAL & SON

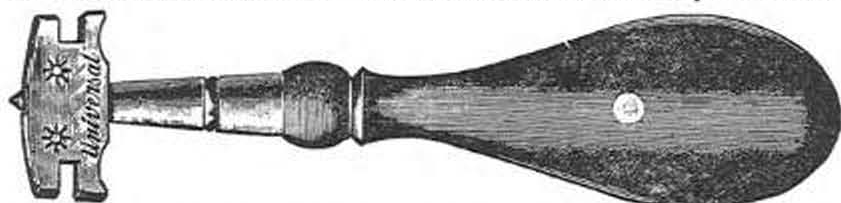
366 BATHURST ST.

TORONTO, ONT.

EM. 8-8655

ЯК ВИСИЛАТИ—ТО НАЙКРАЩІ РЕЧІ!

ВІЧНІ РУЧКИ світової слави "PELICAN" і "MONTBLANC" із 14 к. золотими перами з платиновими закінченням. Автоматичні 4-6 кольорові олівці для учнів технічних шкіл.

ДІЯМАНТИ до різання скла. Єдине місце в Канаді, де Ви можете знайти вибір правдивих німецьких діамантів до різання скла. Ціни: \$2.65 — \$7.00.

БРИТВИ Всі сорти найкращих солінгенівських бритов: "ZWILLINGE", "KINGCUTTER", "PUMA", "MERCUR", "ERN", "DOVO". Ціни: \$2.95 — \$5.85.

МАШИНКИ до стриження волосся із змінними гребенями на 3 висоти. Ціни: \$2.50 — \$3.95.

НОЖИЦІ фризійські, хатні, кравецькі. Ремені для бритов, бруси. Постійно на складі: Футряні чобітки, жіночі черевики з високими халаявками, всяке інше європейське взуття. Жіночі і чоловічі светери, теплі рукавички, кульчики на проколені вуха, міцні перльонові панчохи, нитки DMC (12-тка і 16-тка).

434 QUEEN ST. W. **"ОРБІТ"** TEL.: LE 6-4572

SAFE-WAY CONSTRUCTION CO. LTD.

179 Bathurst St.

Phone: EM 4-1643

Toronto 2-B, Ont.

УКРАЇНСЬКА БУДІВЕЛЬНА СПІЛКА З ОБМ. ПОРУКОЮ

член Об'єднання Українсько-Канадійських Професіоналістів
і Підприємців у Торонті

В ЗАСЯГУ ДІЯЛЬНОСТИ СПІЛКИ:

- БУДОВА ЖИТЛОВИХ ДОМІВ, АПАРТАМЕНТІВ
- БУДОВА СКЛЕПІВ І ФАБРИК
- БУДОВА ДОРІГ, ІНСТАЛЯЦІЯ, КАНАЛІЗАЦІЯ, ПЕРЕВОДЖЕННЯ ПОДІЛУ І ПІДГОТОВКИ ЗЕМЛІ НА БУДОВУ (СУВДІВІЗІЇ)

НАЙКРАЩЕ КУПУВАТИ В СОЛІДНІЙ ФІРМИ

W. H. LAKE HARDWARE LTD.

608 Queen St. West (near Bathurst) Toronto, Ont.

Phone: EM 3-9631

ПРОДАЖ ГУРТОВИЙ І ДЕТАЛЬНИЙ:

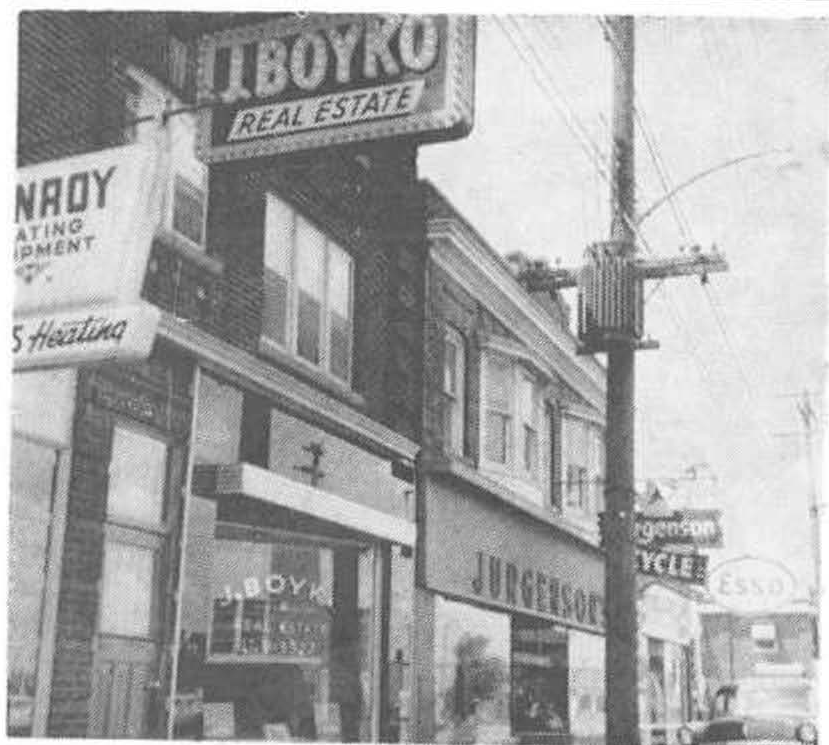
- Різних господарських залізних товарів і знаряддя
- Кухонної посуду — металевої, скляної і порцелянної
- Малярських приладів і першокласних фарб:
Tone-Craft — C-I-L Paints — Flo Glaze — Imperial
- Будівельних матеріалів
- Ремісничого приладдя
- Домашнього і ресторанного устаткування
- Електричного устаткування
- Різні замки, ключі тощо

БЕЗПЛАТНІ ФАХОВІ ПОРАДИ!

~

ВАСИЛЬ БОЙКО — власник

ДОСВІД ТА СКОРА І СОЛІДНА ОБСЛУГА —
ЦЕ ТАЙНА УСПІХУ НАШОГО ПІДПРИЄМСТВА

J. BOYKO REAL ESTATE LTD.

TORONTO 3, ONT.:

383 Roncesvalles Ave. — Phone: LE 4-8821

795 Queen St. West — Phone: EM 4-5481

HAMILTON, ONT.:

1052 Barton St. East — Phone: LI 9-3527

Посередничимо в продажу та купівлі домів, готелів,
апартаментів, крамниць, фарм та ін. нерухомостей.

ВИРОБЛЯЄМО ПОЗИКИ НА ДОГІДНІ СПЛАТИ

ПЕРША УКРАЇНСЬКА ФІРМА
ПОСТАЧАННЯ ОПАЛОВОЇ ОЛИВИ
І "ГАЗОЛІН СТЕЙШЕН"

Future Fuel Oil Ltd. & Service Station

945 Bloor St. W. — Toronto, Ont. — Tel.: LE 6-3551

і LE 6-3942

— нічний — RO 2 9494

Солідна і швидка обслуга протягом 24 години.

ШВИДКА

- на права та
- інсталяція
- печей (форнесів)

БЕЗПЛАТНЕ

- чищення та
- на права
- печей (форнесів)